S. FRANKE

DE KORTSTE WEG

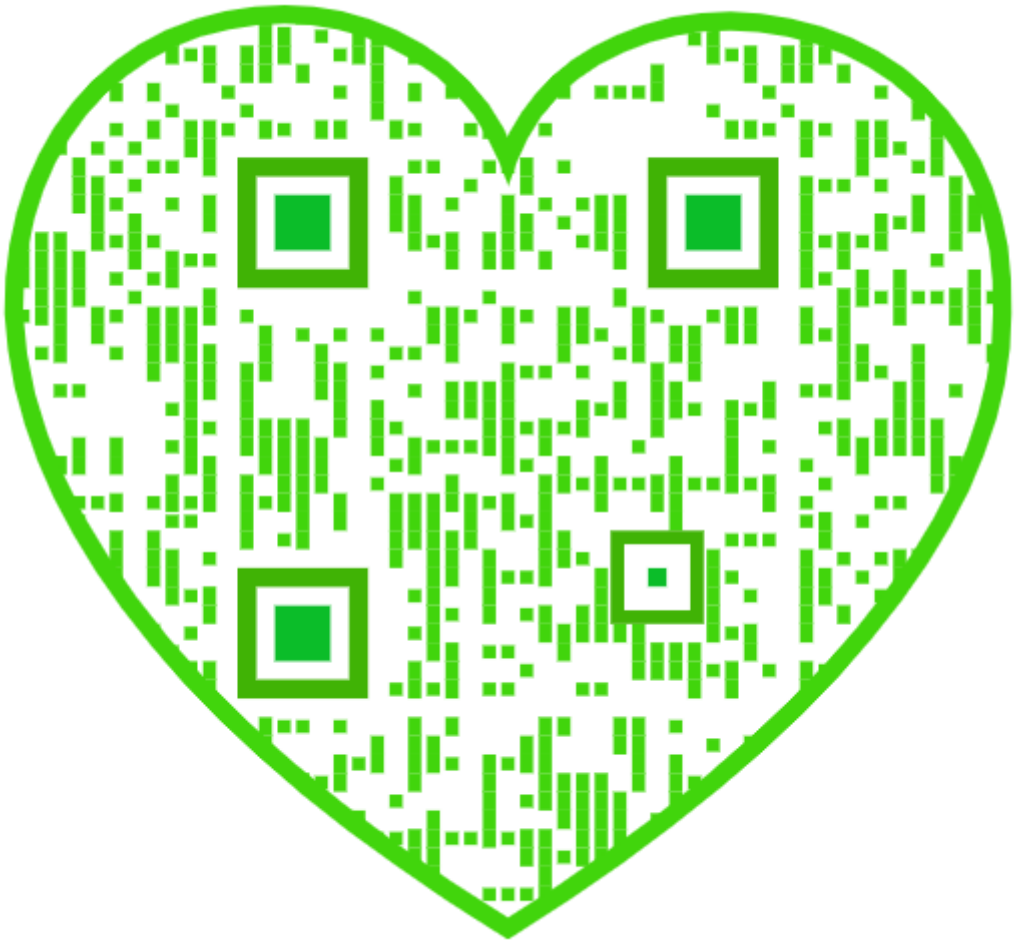

DE KORTSTE WEG

S. FRANKE

DE KORTSTE WEG

(OVERWINTERING VAN HEEMSKERK EN
WILLEM BARENTS OP NOVA ZEMBLA)

ILLUSTRATIE WIM VAN DER WALLE

N.V. „DE ARBEIDERSPERS" – AMSTERDAM 1942

Hoofdstuk I

Jaap mag bij dominé Plancius de kleden kloppen en heeft bij die gelegenheid een gesprek met dien geleerden heer over het vinden van een nieuwe zeeweg naar Indië.

Jacob Evertsz had bij meester Jochem schoolgegaan, maar dat was nu afgelopen. „Hij is volleerd", had meester Jochem gezegd tegen vader Evert. „Je jongen kan lezen en rekenen en vaardig met de pen omgaan. Je moet eens zien, hoe netjes hij schrijven kan; de letters zijn een en al krul."
Vader Evert was nogal trots op die lof en moeder niet minder. Ze wisten wel, dat er wat in hun jongen stak.
Het was een beetje vervelend geweest bij meester Jochem, maar toch ook wel plezierig. Dat voelde Jaap, nu hij afscheid van hem nemen moest. Hij had eigenlijk nooit geweten, dat hij zo aan den meester hing. Hij meende, dat hij in het minst niet van hem hield, vooral als hij dacht aan zijn plak en aan zijn droge kraakstem, zijn vervelende lessen en zijn ellenlange sommen.
Maar 't was toch werkelijk zo. Hij voelde waarachtig zoiets als een brok in zijn keel, toen de oude man, die niet alleen schoolmeester, maar ook klokkenluider en hondendokter was, hem ernstig in de ogen keek en zijn vertrouwen uitsprak, dat hij een nuttig mens zou worden in de maatschappij, iemand, waarop Amsterdam trots zou kunnen zijn.
Het was dezelfde kraakstem als vroeger, maar er was iets in, dat je een beetje verdrietig maakte. Net of je voor eeuwig afscheid nam van iemand, waar je heel veel van hield en dien je nooit meer terug zou zien, nooit

meer. Ineens leek het Jaap toe alsof die twee schooljaren maar twee maanden geduurd hadden, en vroeger had hij toch het gevoel gehad of ze nooit om zouden komen.
„Iemand worden, waar Amsterdam trots op zou kunnen zijn", had meester Jochem gezegd.
O, hij zou het graag willen, maar hoe moest hij dat aanleggen, hij, de eenvoudige Jacob Evertsz, wiens vader van de vroege morgen tot de late avond in zijn pothuisje schoenen zat te lappen, en wiens moeder, Aegt Jansd., het ruwe werk deed bij den beroemden dominé Plancius, die op een van de voorname grachten woonde.
Het was nogal geen kleinigheid, iemand worden, waarop de burgers van je geboortestad trots konden zijn. Dat was makkelijker gezegd dan gedaan. Meester had mooi praten.
Ja, maar meester had het niet gezegd om mooi te praten. Dat was volstrekt diens gewoonte niet. Meester Jochem zei altijd precies wat hij van de dingen dacht. En als hij iets zei, had hij daar reden voor. Misschien had hij wel gedacht: „die Jaap Evertsz, daar zit wat in; hij wordt nog eens een groot man, later, help eens kijken."
Kom Jaap, nou sla je door, jongen. Je moet je niet verbeelden, dat de ernstige meester Jochem zo over je denkt, want je weet heel goed, dat hij slechts gezegd heeft: „ik hoop", en dat is nog heel wat anders dan jij er van maakt.
Ach, Jaap wist heel goed, dat meester het alleen maar gewenst had, en dat een wens slechts het begin is van een daad. En die daad moest de meester niet volbrengen, maar hijzelf, Jacob Evertsz.
Maar Jaap wilde het proberen.
Heel goed, Jaap, maar biecht eens op, wat wil je doen en hoe zul je het aanpakken. Zo makkelijk gaat het niet in de wereld, vriendje. Het is uitstekend om iets te willen, want dat is het begin, maar je moet weten, wat je wilt, en als je het eenmaal weet, moet je het nog volbrengen, en dat is lang niet altijd eenvoudig.
Maar Jaap Evertsz wist wel, wat hij wilde.
Het was de zee, die hem lokte.
Een enkele keer was hij zo eens bij dominé Plancius geweest, waar zijn moeder het ruwe werk deed, de straat

schrobben, de stoep en de gangen dweilen en de kleden van dominé's studeerkamer kloppen.
Hij had dominé ook meer dan eens horen preken, en dat had hij dan wel plechtig gevonden, maar hij had zich bij die gelegenheden ook wel eens een beetje verveeld, omdat het zo lang duurde en hij er niet veel van begreep. Bovendien was de dominé op de preekstoel zo anders dan anders, zo hoog en breed, groot en streng. Thuis, in zijn studeerkamer, was hij meer gewoon, net als een ander mens, nee, dat toch ook weer niet, dominé Plancius was niet zoals Jaap's vader, de schoenlapper of zoals Hendrik Cornelisz, de zeilmaker of zoals Jeroen Claesz, de timmerman. Hij was eerder zoals de meester, maar dan niet zoals die geweest was gedurende de schooltijden, doch zoals hij was bij het afscheid, toen hij, Jacob Evertsz., volleerd was en aan het begin stond van zijn loopbaan.
Zo was dominé Plancius ongeveer in Jaap's ogen, maar veel groter en hoger, voornamer en geleerder, machtiger en geweldiger, al zwaaide hij dan ook niet met de plak. Jaap had diep ontzag voor zijn vervaarlijke baard en zijn schitterende ogen, zijn grote hoofd en brede schouders, zijn zware stem en zijn blanke, slanke handen. Hij had nog nooit zulke beweeglijke handen gezien als die van den dominé, die in 't geheel geen dominé leek achter zijn kaarten en wereldbollen, boeken en atlassen, perkamenten en schrifturen, maar eerder een machtige reus, die niemand kwaad doet, als je hem maar niet tegenspreekt. Nu, tegenspreken deed Jaap hem niet, dat kwam niet in zijn hoofd op. Toen hij voor de eerste keer zijn moeder helpen zou, om het kleed van dominé's kamer te kloppen, hadden zijn knieën geknikt en zijn handen gebeefd. Hij durfde bijna niet op of om te kijken. Vol eerbied sloop hij langs de globe, die midden in de kamer stond en die je maar behoefde rond te draaien om de hele wereld langs je heen te zien gaan. Hij zou er graag aan gepeuterd hebben; om te zien, hoe het precies werkte, maar natuurlijk durfde hij dat lang niet. Hij was slechts in de kamer gekomen, om de kleden op te nemen en die dan, buiten, samen met zijn moeder, te kloppen.

Maar dominé Plancius had zeker gezien, dat hij erg onder de indruk was van die prachtige globe, want ineens had zijn zware stem geklonken: „je mag er wel eens naar kijken, jongen."
Hij was er erg van geschrokken, want zoiets had hij niet verwacht. Denk eens in, de strenge dominé, die Zondags zo hoog op de kansel stond en waarnaar de ganse gemeente uren lang in gespannen aandacht zat te luisteren, zei zo maar, net als een gewoon mens: „je mag er wel eens naar kijken, jongen", en meteen was de dominé al achter zijn reusachtig schrijfbureau vandaan gekomen en op hem toegetreden. Hij had hem bij zijn oorlelletje gepakt, zoals meester Jochem dat doen kon, maar niet zo hardhandig en had hem naar de wereldbol gebracht. Het was haast niet te geloven, maar werkelijk waar.
Jaap had er een beetje bedremmeld bijgestaan, net of hij niet tot tien kon tellen, maar de dominé had net gedaan, of hij daar niets van merkte. Die had eens aan zijn lange baard getrokken en zo langs zijn neus weg gevraagd: „en weet je nu te vertellen, waar onze stad ergens ligt?"
Dat was echter zo makkelijk niet als het wel leek, maar de dominé hielp hem een beetje, door de bol de goeie kant uit te draaien en toen ging het bijna vanzelf.
Jaap mocht nog meer plaatsen aanwijzen, maar die waren moeilijk te vinden. Met de landen en zeeën ging het beter. Hoe het zo mogelijk was, begreep Jaap zelf niet, maar hij stond daar net met den dominé te praten of het zo hoorde. Hij mocht zelf de globe ronddraaien en dominé vertelde hem allerhande bijzonderheden over de zeewegen. Hij wees hem de weg naar de Middellandse Zee en naar de Oostzee; ook naar de IJszee, en toen dominé Plancius daar beland was, raakte hij waarachtig op zijn praatstoel. Hij vertelde van de pool en zo en van het ijs, dat daar altijd was, maar ook van de mogelijkheid om zo maar langs de pool heen naar het rijke Indië te zeilen.
Jaap luisterde maar. Hij had altijd veel van aardrijkskunde gehouden en als een echte Hollandse jongen ook van de zee. Zijn diepste wens was altijd geweest om, als hij groot was, het ruime sop op te gaan, maar zijn moeder had daar niet veel oren naar. „Word jij maar liever

schoenlapper", zei die altijd, „dat kun je bij huis af en is niet zo gevaarlijk."
Maar dominé Plancius dacht daar anders over.
Die dacht eigenlijk altijd over de zee en haar avonturen. Niet, dat hij zelf scheep ging, maar hij klopte aan bij prins Maurits en bij de heren van de Staten en hield ze voor, dat het zo goed zou zijn, als de Hollanders een kortere en vooral veiliger weg vonden naar die rijke landen, waar de Portugezen al minstens een eeuw lang hun koopwaren vandaan haalden. Waarom zouden onze zeelieden maar alleen de vrachtvaarders zijn en niet zelf de waren gaan kopen waar ze gevonden werden? Dat was veel voordeliger en stemde meer overeen met de staat, die de Republiek der Verenigde Nederlanden innam in de rij der volkeren.
Over prins Maurits en de Staten sprak de dominé natuurlijk niet met Jaap, en ook zei hij niet, dat hij bij hen aangeklopt had, nadat hij al die dingen nauwgezet had bestudeerd, maar hij wees hem wel, hoe de schepen zouden kunnen zeilen, om in het rijke Indië te komen.
De dominé scheen geheel vergeten te zijn, dat hij met den zoon van zijn werkster stond te praten, zó ging hij in zijn onderwerp op, en zo liet hij zich gaan.
Ja, als je ergens boordevol van bent, gaat dat zo.
Hij was vast overtuigd, dat het mogelijk was langs de pool aan de andere kant van de wereldbol te komen. Hij had zoveel kaarten en boeken bestudeerd, Portugese, Spaanse en andere; zoveel onderzoekingen gedaan en zo diep nagedacht, dat hij er tenslotte niet meer aan twijfelde. Het moest mogelijk zijn.
En nu hij eenmaal voor zijn globe stond, met dien jongen naast zich en die gedachten in zijn hoofd, praatte de geleerde man maar over de nieuwe zeeweg, die de Hollanders moesten vinden.
Jaap had aandachtig en eerbiedig geluisterd. Hij volgde met spanning de vinger van den dominé, die maar wees en wees, en hij begreep er ook wat van.
Het leek ook alles zo makkelijk op de globe. Je zeilde naar de pool toe, ging er voorbij, om dan weer naar het Zuiden te gaan, maar aan de andere kant van de bol.

Hij zou daar misschien nog een hele tijd gestaan hebben, want de dominé scheen geen haast te hebben en was Jaap geheel en al vergeten. Die zat nu eenmaal op zijn stokpaardje en draafde door, maar Jaap's moeder wachtte op de kleden en ze werd ongeduldig, want ze had nog meer te doen.
Ze klopte dus bescheiden aan de deur van de studeerkamer, en toen ze haar hoofd naar binnen stak, was het uit met de pret.
De dominé stevende naar zijn overvolle schrijftafel en Jaap rolde de kleden op.
Hij droeg ze naar buiten en kreeg een flinke uitbrander van zijn moeder, omdat hij haar zo lang had laten wachten, maar ze bond spoedig in, want Jaap zei trots, dat hij aardrijkskundeles van den dominé had gehad, en daar kon zijn moeder niet tegenop.

Hoofdstuk II

Jaap komt op de monsterrol voor de derde tocht naar de pool, maar het had heel wat voeten in de aarde, voor zijn moeder zei: „ga dan maar, jongen!"

De globe van dominé Plancius wilde maar niet uit Jaap's hoofd, en de weg naar het verre Indië nog veel minder. Hij ging er mee naar bed en stond er mee op. Daags gingen zijn gedachten naar de pool en bij nacht droomde hij van het trotse schip, bemand met stoere Hollandse jongens en hij was de kapitein, die zijn weg zocht dwars door drijvende ijsbergen en witbesneeuwde, bevroren zeeën, en die weg vond ook. Het ging in die dromen alles heel vlot, evenals op de globe, maar wanneer Jaap 's morgens de zaak overdacht, begreep hij wel, dat er moeilijkheden te overwinnen zouden zijn bij zo'n reis, maar die zouden wel te overkomen zijn.
Tenminste, als jij kapitein bent, Jaap.
Nou moet je niet doordraven, jongen; je niet teveel verbeelden.
De meester heeft toch gezegd....
Niks hoor, de meester heeft gewenst, dat je iemand zou worden, waarop Amsterdam trots kan zijn; dat is nog heel wat anders dan gezegd. En bovendien, om uit te blinken, behoef je juist geen kapitein te zijn, het kan op een andere manier ook nog.
Deze gedachte, die hem gelukkig inviel, bracht een hele verlichting, want verbeeld je eens, dat hij zou moeten wachten tot men hem tot gezaghebber benoemde. Daar zou nog veel tijd mee heen gaan, misschien gebeurde dat zelfs in het geheel niet, want hij greep wel wat erg hoog.

Kapitein werden alleen de besten, knapsten en koensten. Je moet beginnen met naar zee te gaan, jongen.
Natuurlijk, dat wilde hij juist.
Ja maar, je moeder....
Ach ja, daar was de hinderpaal. Zijn moeder zou er zich tegen verzetten, dat wist hij zeker. Vader zou misschien wel toestemmen, maar moeder....
Je moet het proberen, Jaap.
Ach, hij had al zoveel malen gepraat, maar dan werden de ogen van zijn moeder zo groot en haar blik zo strak. Het was dan net, of ze in de verte iets heel ergs zag gebeuren, iets, dat haar verschrikte en bang maakte.
Hij kon er niet tegen, als zijn moeder zo keek. Veel liever had hij, dat ze hem zijn huid vol schold zoals ze soms deed als hij een boodschap vergeten had, of zoals laatst, met dat kleden kloppen bij dominé Plancius. Daar kon hij wel tegen, een standje deed geen zeer, maar als ze zo angstig en verdrietig keek.... ja juist, dat was het, ze werd verdrietig en dat maakte hem week. Dat kon hij niet hebben; dan kreeg hij zelf zo'n raar gevoel van binnen en er groeide een brok in zijn keel, die hij maar moeilijk weg kon slikken.
Ja, maar je moet toch naar zee, Jaap. Die nieuwe weg naar Indië moet ontdekt worden, dat weet je zelf ook wel. De dominé zit te wachten op den man, die flink genoeg is, om het te doen. Je moet er je niet met een voorwendsel van afmaken. Waar zou het heen moeten, als iedereen maar zei, dat hij wel zou willen, als er maar niet dit of dat in de weg was. Hoe zouden op die manier de nieuwe werelden ontdekt moeten worden!
Jaap moest om zichzelf lachen. Net of dominé Plancius op hem zat te wachten. Die nieuwe zeeweg zou wel gevonden worden zonder hem; daar hoefde hij zich niet ongerust over te maken.
Ja, maar dat was het hem juist. Er waren vanzelf flinke mannen genoeg, die wilden gaan en dat wel zouden doen ook, en Jaap zou er niet bij zijn, als hij niet van zijn moeder gedaan kreeg, dat ze zei: „ga dan maar, jongen". Zijn moeder zei op het laatst: „ga dan maar, Jaap", maar o, ze had zo vreemd gekeken. Haar stem had geklonken,

alsof die van heel ver kwam en haar lippen hadden gebeefd. Haar hand had op de zijne gerust, hij had duidelijk gevoeld hoe hard en vereelt die was van het werk, en plotseling was het bij hem opgekomen, dat die hand, zo lang hij leefde, voor hem had gewerkt, en nu ging hij weg. Bijna had hij gezegd: „ik zal wel thuis blijven", maar toen dook de globe voor hem op met de zeeën en vreemde landen, de onontdekte wegen, de Noordpool, en die globe won het ten laatste.
Jaap's vader vond, dat de jongen maar naar zee moest gaan, als hij dat met alle geweld wilde, daar lag de toekomst voor een echten Hollandsen jongen, meende hij, de zee was nu eenmaal ons element. Hijzelf zou vroeger dolgraag het zeegat uitgegaan zijn, maar hij zat te vroeg vast aan zijn leest, en die had hem niet los willen laten.
Zo was deze zaak dan in orde en het kwam er nu maar op aan een schip te vinden.
Dat moet je aan den dominé vragen, Jaap.
Die is toch geen reder!
Nee, maar hij heeft de hand in alle ontdekkingstochten. Als dominé je helpen wil, kom je zeker, waar je wezen wilt. Je plan is immers, om die poolreis mee te maken, nietwaar! Niet zo maar de een of andere reis naar Lissabon, de Oostzee of de Noordkaap! Dat is goed voor anderen, maar jij wilt verder, op onbekende wegen.
Hij had gehoord van de twee reizen, het jaar tevoren en het jaar dáárvoor naar de IJszee, en dat de schepen teruggekomen waren zonder de weg, die ze zochten, te hebben gevonden.
Zijn hart had gepopeld, wanneer hij er over had horen spreken. Ervaren zeelieden hadden aan het hoofd gestaan van die tochten, Willem Barents en Heemskerk.
Den eersten had hij meer dan eens gezien. Een man met een hoge gestalte, stroef gezicht en strenge ogen. Hij woonde ergens aan het Water, niet zo ver van Jaap's huis. Van den ander had hij alleen maar horen spreken. Als een jongen van eenvoudige afkomst, zijn vader was zeilmaker, had hij zich opgewerkt tot een schipper van de eerste rang, aan wien de moeilijkste opdrachten toevertrouwd werden.

Dominé Plancius zou hem wel uitgekozen hebben, even= als Willem Barents, daar was Jaap haast zeker van.
Jawel, maar daarom kiest hij jou nog niet uit, Jaap. Het zal den dominé een zorg wezen, welke jongen aangemon= sterd wordt. Dat komt er immers niet zooveel op aan. Bovendien heeft die geleerde heer wel andere dingen aan zijn hoofd, dan jou een plaats op een ontdekkingsschip te bezorgen. Dacht je, dat hij zich bemoeide met de mon= sterrol voor het volk!
Nee, dat begreep Jaap ook wel, maar hij waagde het er toch maar op.
De eerste de beste keer, dat zijn moeder weer kleden moest kloppen vroeg hij erg lief, of hij haar helpen mocht. Dat mocht, en hij deed bijzonder zijn best, die morgen. Ook draaide hij op zeer in het oog vallende manier om de globe heen, maar de dominé scheen er geen erg in te hebben. Die zat diep over zijn kaarten en papieren gebogen en had in het minst geen aandacht voor den nieuwbakken ontdekkingsreiziger.
Dat was erg vervelend, want Jaap kon niet eeuwig in de kamer blijven hangen. Dat de dominé ook niet even op= keek en zoals de vorige keer een praatje begon. In dat geval zou het zo makkelijk geweest zijn om te vragen, „als er weer een schip naar de Pool gaat, mag ik dan mee, dominé?", maar de heer Plancius keek in 't geheel niet op; scheen niet eens iets van zijn aanwezigheid te merken. Als zijn moeder maar niet plotseling haar hoofd door de kier van de deur stak, om hem een standje te geven voor zijn gedraal! Je zou zien, dat gebeurde nog.
Jaap had een goed voorgevoel, want werkelijk ging de deur na een klop en een „ja" van den dominé open.
En Jaap's vader verscheen.
Jaap zelf moest maken, dat hij weg kwam, want dominé's ogen zeiden nadrukkelijk, waar het gat van de deur was. Jaap rolde zoet de kleden op en verdween met stille trom, maar zijn vader mocht gaan zitten, want dominé had een en ander met hem te bespreken.
Wat dat precies was en hoe de vork aan de steel zat is Jaap nooit aan de weet gekomen, maar de uitkomst was, dat hij ingeschreven werd op de monsterrol van een der

beide schepen, die de stad Amsterdam uitgerust had met het doel om, zodra het goed en wel voorjaar was, voor de derde maal te trachten langs de Pool heen de zo vurig begeerde weg naar Indië te zoeken.
„En jij mag mee, Jaap!" juichte het in hem.
„Wanneer zou het zijn, vader?"
„Als het tijd is, jongen."
Vader had makkelijk praten. Die zei maar kalm weg, als het tijd is, net of het niet anders te betekenen had, dan het kopen van een paar nieuwe klompen. Grote mensen doen soms zo raar.
„Wanneer is het de tijd, vader?"
„Dat zal de kapitein wel uitmaken, jongen."
Daar had je weer zo'n grotemensenantwoord. Jaap wist zelf ook wel, dat de schipper het tijdstip vaststelde, maar wanneer was dat? Begreep dan niemand, hoe hij bijna verging van ongeduld?
Hij had het mis, wanneer hij dacht, dat niemand het begreep. Zijn vader zal het wel geweten hebben, want die wist veel meer van den jongen, dan hij blijken liet, en zeker voelde zijn moeder het.
Die werd bij de dag stiller en bleker. Ze zat dag en nacht aan zijn kleren te naaien. Ze boog haar hoofd over zijn kousen en wijde pofbroeken, nauwe baaien buizen en hemden en af en toe richtte ze haar ogen op haar jongen, die maar zat te popelen van ongeduld om weg te komen. 's Avonds laat kwam ze naar zijn zolderkamertje geklommen om haar hand op zijn voorhoofd te leggen. Ze stopte het dek goed achter zijn rug en drukte een kus op zijn wangen.
Ach ja, zijn moeder voelde wel, hoe haar jongen verlangde naar het ogenblik van vertrek, en ze kon dat verlangen ook heel best begrijpen, maar het deed haar toch pijn, want ze had hem zo graag bij zich gehouden, om voor hem te zorgen.
Ze begreep niet goed, waarom jongens zo waren, maar ze wist ook, dat er niets aan te veranderen viel.
Ze was een dappere, flinke vrouw, die moeder van Jaap Evertsz.

Hoofdstuk III

De reis verloopt vlot. De bemanning vermaakt zich met de stoeiende bruinvissen en Jaap hoort voor het eerst, dat men die jolige snaken ook wel „de boer met zijn varkens" noemt. Barents is goedsmoeds.

Op de tiende Mei 1596 was er een drukte van belang aan de waterkant. Mensen van allerlei slag waren naar het IJ gekomen, om getuige te zijn van het uitvaren der beide schepen, die gereed lagen om de reis naar het hoge Noorden te aanvaarden. Ambachtslieden en kooplui, magistraten en voorname patriciërs verdrongen zich langs de kade en verlustigden zich in het kleurige feest van de vlaggen en wimpels, die vrolijk in de Meidag waaiden. De zon stond hoog aan de hemel en scheen alles met goudpoeder overstrooid te hebben. Het IJ lag te schitteren in die gloed en de beide schepen, fonkelnieuw en hoogopgetuigd, reden op hun ankers.
Ha, dat was een mooi gezicht, die twee ranke zeilers, met hun hoge achtersteven en hun trotse masten, gereed om de strijd met het ijs te aanvaarden. Lustig waaiden hun wimpels uit op de bolle wind en het leek, of ze het publiek aan de wal toeriepen, „maar deze keer vinden wij de begeerde weg vast en zeker, let maar eens op!"
Jaap had een ogenblik geleden afscheid genomen van zijn vader en moeder. Dat was moeilijk geweest, want hij had weer last gekregen van een brok in zijn keel, maar hij had het dapper weggeslikt. Zijn moeder had hem erg stijf aan haar borst gedrukt en vader had hem een hand gegeven, zo hartig, dat hij zijn vingers nog voelde tintelen.

Veel woorden hadden ze niet meer te zeggen gehad, geen van drieën, en dat was maar goed ook, want die zouden misschien maar week gemaakt hebben, en dat zou erg ongelegen gekomen zijn. Als je eenmaal op de monsterrol staat moet je de kop er voor houden en niet met tranen aan komen zetten.
Jaap had zijn tranen de baas weten te blijven en vader natuurlijk ook, maar moeder, hoe flink en dapper ze ook was, kon niet verhinderen, dat ze haar langs de wangen rolden.
Maar ze hield zich uitstekend hoor, en nu wuifde ze met haar zakdoek, terwijl vader zijn ruige muts omhoog hief. Jaap stond over de verschansing geleund en wuifde terug, naar zijn ouders op de wal en naar de mensen, die zich daar verdrongen. Hij herkende tussen de menigte verscheidene van zijn schoolkameraden en ook meester Jochem, die eveneens gekomen was, om de schepen te zien vertrekken.
Jaap wilde, dat de trossen maar losgegooid werden en dat ze van wal staken, want hij vond het beklemmend, dat lange wachten met al die wuivende mensen, of eigenlijk, niet zozeer de mensen, maar het bleke gezicht van zijn moeder. Hij verlangde er naar, dat het schip de golven zou klieven, dan behoefde hij hier niet langer tegen de verschansing te staan met dat vervelende brok in zijn keel, dat weer omhoog dreigde te komen.
Eindelijk was dan het ogenblik aangebroken. De trossen werden losgegooid en de twee schepen, het ene onder bevel van Heemskerk en het andere onder dat van Jan Cornelisz Rijp, het geheel onder leiding van Willem Barents, zeilden statig het IJ af.
Er werd nog gewuifd van de wal en van de schepen, maar men kon elkander niet meer herkennen. Jaap meende wel, dat hij de figuur van zijn moeder nog zag tussen de andere mensen in, maar dat was volstrekt niet zeker. Het kon evengoed de moeder van een der andere schepelingen zijn of de vrouw van Willem Barents, je kon het niet meer onderscheiden.
Dat was maar goed ook, want de tijd van afscheid nemen was voorbij en die van het werk aangebroken. Het gold

nu de handen uit de mouwen te steken. Het schip eiste de mannen op.
De wind blies lustig in de zeilen.
Ha! dat was een kolfje naar Heemskerk's hand. Hij liep in zijn handen wrijvend over dek en gaf zijn orders aan den hoogbootsman Pieter Pietersz Vos, die zijn fluitje rollen liet en iedereen zijn taak aanwees. Jaap werd onder de hoede gesteld van Lenaert Hendriksz, een ouwen, verweerden zeebonk, die zijn leven lang gevaren had.
„Kom jij maar met mij mee, Proppeschieter!"
Jaap zei, dat hij Jaap heette, maar Leen zei, dat hij daar niks mee te maken had, driemaal om de wereldbol! Hij zou hem Proppeschieter noemen als hij daar zin in had. Als Jaap daar wat op tegen had moest hij het maar zeggen, dan zouden ze het samen uitknokken, en meteen stond die ouwe pikbroek al in de bokshouding en danste over het witgeschuurde dek als een volleerde vechtersbaas. De halve maantjes in zijn oren glinsterden en zijn schippersbaardje wipte grappig op.
Leen zette Jaap aan het touw splitsen en dat bleek nog lang niet zo eenvoudig. Je moest je uiterste best doen, om er wat van terecht te brengen, maar met de aanwijzingen van den ouden zeeman ging het toch vlotter, dan het in het begin leek. Wel kreeg Jaap erge pijn in de toppen van zijn vingers, want het touw gaf niet mee, maar Leen zei, dat hij daar niets van voelde, alle haaien op een stokkie! en dat Jaap maar eens piepen moest als de velletjes er bij neerhingen. „Hallo, Proppeschieter, doe je best maar!"
Daarmee ging Leen aan zijn werk en liet Jaap voorlopig aan zijn lot over.
Daar zat hij dan, met zijn priem en zijn touw en zijn vingers, waar de velletjes nog niet bij neerhingen, maar die toch al bedenkelijk begonnen te gloeien. Hij deed erg zijn best, die Jaap, en het liet zich aanzien, dat hij het wel zou leren ook, als hij maar volhield.
Intussen waren de schepen in de Zuiderzee gekomen.
Die lag te schitteren in de Meizon. Zijn korte golven sprongen lustig tegen de boeg op en werden pardoes in tweeën gesneden. De ene helft rolde voort langs stuur-

boord en de andere langs bakboord, om elkaar achter het schip weer te ontmoeten. Ze hadden hun witte schuimmutsen opgezet en dat stond hun niet kwaad. Het leek wel, of die Zuiderzee zich extra opgedoft had, om de ontdekkingsreizigers een passende ontvangst te bereiden, zo vrolijk, lustig, ondeugend zelfs zag hij er uit.
Rondom dobberden de botters van Schellingwouw en Durgerdam, van Volendam en van Urk.
Die gooiden hun netten uit en de pofbroeken aan boord wuifden naar de sierlijk opgetuigde schepen, die een verre reis gingen ondernemen.
Jaap, bij zijn touw, liet zijn ogen rondgaan en tuurde tussen twee priemen in over de zee en oogde Amsterdam na, zolang hij de stad kon zien.
Die was echter al spoedig uit het oog verdwenen en het duurde niet lang, of er was van het land niets meer te bekennen; alleen golven, botters, meeuwen en lucht.
Zie zo, Jaap, dat is dan het begin van de reis, jongen. Al wat geweest is ligt achter je. De tijd, die je bij meester Jochem doorgebracht hebt is ten einde en er begint nu een ander leven. Je zult in het vervolg te maken hebben met den ouden Leen, en die lijkt niet zo erg makkelijk.
Juist kwam ouwe Leen, met zijn benen wijduit aangestapt. Hij hurkte neer bij Jaap, en bekeek zijn werk. Het was niet eens zo slecht, verklaarde hij, driemaal om de wereldbol! en daarna vroeg hij, of Jaap wist, waar het touw, waaraan hij bezig was, voor dienen moest, of dacht hij soms, dat ouwe Leen zo maar voor niets een mooi stuk touw liet verprutsen!
Jaap wist het niet.
„Als je het klaar hebt, Proppeschieter, leg ik er knopen in, en je weet zeker wel, waar een touw met knopen aan boord voor gebruikt wordt denk ik."
Ja, dat wist Jaap wel. Dat werd over de zolder van je broek gelegd als je straf verdiend had, het kwam zowat overeen met de plak van meester Jochem.
„Precies", zei ouwe Leen, „als het klaar is zullen we het eens proberen hoor. Wanneer denk je het gereed te hebben? Hoe eer hoe liever denk ik."
Jaap keek den ouwen zeerob eens aan en hij zag in zijn

blauwe ogen, onder de borstelige wenkbrauwen twee ondeugende lichtjes dansen.
Dat gaf hem een hele verlichting, want hij begreep er uit, dat ouwe Leen de kwaadste nog niet was, al deed hij dan ook een beetje bars.
Enige dagen later werd vanuit het Vlie koers gezet naar het Noorden.
Jaap maakte voor het eerst kennis met de echte zee.
Hier sprongen niet de korte golven van de Zuiderzee, maar rolden de baren van de Noordzee achter elkander aan.
Het duurde niet lang, of van het goede Holland was niets meer te zien; er was niets dan water en wind. Het schip danste een vrolijke golvendans, op en neer, op en neer. Het liep een aardig vaartje en lag vast op het water. De wind blies de zeilen bol en de zeelieden hadden een prettig leventje.
Ouwe Leen had nogal tijd, om zich met zijn leerling te bemoeien. Hij leerde hem al de nuttige dingen, die een scheepsjongen kennen moet, niet alleen, hoe men touw splitst, maar ook hoe de knopen gelegd worden, hoe men de zeilen aanslaat en hoe de verschillende voorwerpen aan boord heten en waartoe ze dienen.
Jaap was een prettige leerling, want hij was goed van onthouden, had een grote werklust en wat zijn ogen zagen konden zijn handen maken.
Daar had ouwe Leen plezier in. Hij dacht het touw met knopen, dat intussen klaar was en in Jaap's kooi hing, niet al te dikwijls nodig te hebben. Het zou met dien Proppeschieter wel gaan.
Intussen was men Fair Island reeds gepasseerd.
Dat lag eenzaam en verlaten in het grote water.
Enkele vissers, die daar in de buurt ronddobberden met hun boten, keken verwonderd op naar die twee Hollandse schepen, die hun steven naar het Noorden gericht hadden.
„Zeker op weg naar Waarhuizen", zeiden ze tot elkander, want ze wisten vanzelf niet, wat het eigenlijke doel van de reis was.
Maar Jaap wist het wel, en hij was daar heel trots op.

Hij voelde zich een beetje als degeen, waar het eigenlijk opaan kwam. Natuurlijk was Willem Barents de baas over het geheel en Heemskerk en Cornelisz Rijp ieder over hun eigen schip, maar toch, Jacob Evertsz, de scheepsjongen van Amsterdam, was van de partij. Hij mocht alvast touw splitsen en naar de bruinvissen kijken, en dit laatste was een plezierig tijdverdrijf. Die vrolijke makkers, „de boer met zijn varkens" noemden de zeelui hen, buitelden voor, achter en om het schip dat het een lust was. Ze wentelden tussen de witgekuifde golven alsof ze vlugge, bruine, glimmen schijven waren. Ze hadden echt plezier in hun leven. Ze speelden een spelletje, en werden maar niet moe.

Jaap kon er niet genoeg naar kijken. Het waren zo'n beetje zijn eigen bruinvissen, vond hij. Immers, hij was heel van Amsterdam gekomen om ze te zien, en daar had je ze dan. „Hallo, Jaap, ben je daar? We zijn blij je te zien, jongen. Eigenlijk hadden we je al veel eerder verwacht. Waar ben je zolang gebleven? Kon je niet scheiden van meester Jochem of hield moeders pappot je zo stijf vast? En ben je van plan, langs de Pool te varen? Dat is flink van je, maar het zal je niet meevallen, vader, want het is daar alles ijs wat het oog ziet. Wij zijn er dicht in de buurt geweest, maar het is ons te koud in die streken, wij gaan maar liever gewoon dood. Doe je de walvissen de groeten en de walrussen en, o ja, als je mijnheer de Beer ziet, doe hem dan ook onze complimenten als je wilt! Hallo! hallo!" en ze sloegen met hun staart op het water, dat het zo kletste en doken onder de golven om even later hun olijke kop weer boven water uit te steken.

Jaap vond het grappige beesten en daar stond hij niet alleen in. Het volk, de ouwe Leen incluis, hing over de verschansing om het gespeel gade te slaan. Zelfs Willem Barents kwam een ogenblik uit zijn kaartenhut om naar hun jolige gestoei te kijken. Hij wandelde met Heemskerk over het achterdek en wees herhaaldelijk naar die vrolijke klanten.

Heemskerk knikte en glimlachte. Ook hij scheen er vermaak in te scheppen, maar hij had blijkbaar iets met

Pieter Vos, den hoogbootsman, te bespreken. Tenminste, hij daalde af naar het middendek en was weldra in gesprek met den bootsman, een flinken jongkerel, die al menige reis meegemaakt had.
Willem Barents echter wandelde in gedachten verdiept over het achterdek. Zijn voorhoofd was gefronst en zijn stroeve gezicht stond ernstiger nog dan gewoonlijk.
Hij overwoog de kansen van de reis.
Zou het deze keer gelukken?
Dominé Plancius had een zo hoog mogelijke koers aanbevolen, en misschien had de geleerde man wel gelijk, maar hoe kon de dominé weten, of daar aan de Pool land was of zee, en indien er water was, of er dan niet te veel ijs dreef om er door te komen.
Willem Barents had al meer met dat bijltje gehakt. Het was nu de derde maal, dat hij naar het hoge Noorden trok en nog nooit had hij iets anders gevonden dan ijs. Misschien als je meer Oostelijk aanhield, benoorden Nova-Zembla om, dat daar een kans lag. Hij wist het niet zeker, maar had er zo'n voorgevoel van. Daar, aan de andere kant van Nova-Zembla moest een open zee liggen, waardoor het mogelijk zou zijn het rijke Indië te bereiken. Dominé Plancius was een geleerde, iemand, die veel gestudeerd had en ontegenzeggelijk veel wist, maar Barents was een man van ondervinding. Hij geloofde wel, dat de dominé gelijk kon hebben, maar het kon toch ook wel zijn, dat de weg ergens anders gezocht moest worden. Misschien was een noordoostelijke koers toch beter dan een noordelijke.
Over deze dingen dacht Willem Barents, terwijl hij met afgemeten passen het achterdek op en neer liep en zo af en toe een blik wierp op de stoeiende bruinvissen.
Hij dacht ook aan zijn vrouw, die alleen achtergebleven was in het huis aan het Water te Amsterdam, en aan zijn vijf kinderen, waar hij zoveel van hield. Het afscheid was deze keer moeilijk geweest, want het was net, of er een donkere schaduw over gehangen had. Zijn vrouw had heel strak gekeken, alsof ze onheil voorzag en ze had hem bijna niet van zich kunnen laten gaan. Hij had echter gezegd, dat ze zich niet moest laten terneerslaan door

voorgevoelens; dat was onverstandig en maakte het afscheid maar nodeloos zwaarder. Waarom zou ze eigenlijk ongerust zijn. Had hij geen prachtig schip onder de voeten en kende hij de zee niet als de beste. En was hij niet een volleerd zeeman, zoals men er in geheel Holland geen tweede vinden zou! Kom, hij had immers al zoveel reizen gemaakt, ook naar onbekende streken en altijd was hij gezond en wel teruggekeerd. Het zou ook deze keer wel goed komen. Ze moest zich niet over stuur maken. Kop op en moed houden!
Ze had zich tenslotte flink gedragen. De tranen, die achter haar ogen brandden, had ze weten te weerhouden en het gelukte haar zelfs tegen haar kinderen te glimlachen toen ze terugkwam in haar huis, na het vertrek van de schepen.
Willem Barents doorleefde alles nog eens, terwijl hij het dek op en neer wandelde. „Vrouwen zijn wat teerhartig", dacht hij, „daar is nu eenmaal niets aan te doen, maar wij, mannen, mogen ons daar niet aan overgeven. Bovendien, er is werkelijk geen reden tot ongerustheid. Wanneer we door het ijs kunnen komen, hetzij dan door het Noorden of door het Noordoosten, hebben we het spel gewonnen en als we tegengehouden worden keren we terug. Ons schip kan tegen een stootje en we hebben een kloeke bemanning aan boord. De schippers zijn ervaren kapiteins, waar ik op kan bouwen.
Met goede moed voorwaarts dus.

Hoofdstuk IV

Jaap dacht, dat hij een troep wilde zwanen zag, maar het bleek iets anders te zijn. De jonge rotganzen groeien in Schotland aan de bomen. Als je het maar geloven wilt.

Verder zeilden de schepen naar het Noorden. Reeds was men de Noordkaap gepasseerd. Het begon kouder te worden.
Jaap dacht, dat het misschien zijn nut kon hebben nog een tweede paar kousen aan te trekken. Hij stond voor op de bak, op wat pakken en balen, en tuurde voor zich uit over de onmetelijke zee. De scheg van het schip rees en daalde, omhoog, omhoog, om dan met een zwaai de diepte in te duiken.
Dat was een mooi gezicht, maar een griezelig gevoel, want het was net of je in je buik iets voelde draaien. Niet dat Jaap zeeziek was, daar was hij gelukkig al overheen; slechts de eerste paar dagen had hij er last van gehad, maar al was hij dan niet bepaald zeeziek, een beetje zwaar voelde zijn maag toch wel en dat werd er niet beter op als hij naar die rijzende en dalende scheg keek.
Maar het was zo'n mooi gezicht, want de golven bruisten zo wild tegen het beeld op, een kunstig gesneden meermin, en die dook maar onder water en sprong weer op uit de bruisende golven, altijd door, altijd door.
Toch deed hij beter, om maar over de wijde zee te turen, misschien voelde hij zich dan niet zo licht in het hoofd. Bruinvissen schenen er niet meer te zijn. Het was hun zeker een beetje te koel hier, of misschien hadden ze het niet op de walvissen begrepen, die in deze buurt rondzwommen.
Kijk, daar had je er zeker een. Het leek wel, of een klein

eilandje in zee dreef, donker van kleur en het rees en daalde met de deining mee.
Maar daar verderop, wat was dat?
Konden het zwanen zijn?
Het leek wel, of een hele school van die watervogels aangezwommen kwam, met de vleugels wijd uitgespreid en de halzen in een trotse bocht.
Jaap keek zijn ogen uit, want nog nooit in zijn leven had hij zoveel zwanen bij elkander gezien. „Kijk eens, Leen!" kon hij niet nalaten uit te roepen, „wat een troep zwanen daar aan komt! De zee is er vol van!"
„Jonge ja", zei de ouwe zeerob, „je kon wel eens gelijk hebben, Proppeschieter; ik zal het gauw aan den schipper gaan zeggen. Die zal raar opkijken, want zoiets heeft hij natuurlijk nog nooit gezien, op geen enkele van zijn reizen."
Jaap glom van trots. Hij was dan toch maar de eerste, die de witte zwanen gezien had, en het was zeker wel van betekenis ook, anders zou ouwe Leen niet zo op stel en sprong naar Heemskerk gaan om de boodschap over te brengen.
De zwanen intussen kwamen snel naderbij. Het scheen wel, of ze het er op gezet hadden, om zo gauw mogelijk bij de schepen te zijn.
Het volk kwam naar de bak en hing over de verschansing. De bemanning van het schip van Jan Cornelisz Rijp had de dieren blijkbaar ook gezien. Die wezen in de richting van de witte vogels alsof ze zeggen wilden, „zie jullie wel, daar heb je ze al. Nu zal het spel spoedig beginnen!"
Jaap stond tussen de mannen, naast ouwen Leen en den dikken Jan Hillebrandsz, den kok, die voor deze gelegenheid uit zijn kombuis gekomen was. Hij wilde die zwanen van Jaap ook wel eens zien, grinnikte hij, dat was de moeite waard om aan dek te komen. Zijn bolle buik wipte op onder zijn sloof bij elk ingehouden schoklachje.
„Wat hebben ze toch", dacht Jaap. „Ze stellen zich zo mal aan. Wat kinderachtig van die grote kerels."
Leen vond, dat de zwanen goed konden zwemmen en de kok hoopte, dat ze eieren bij zich hadden, dan zou hij de maats eens vergasten op een lekkere pannekoek.

„Uit de kouwe keuken zeker", viel Leen in.
„Met een stukkie walvissenspek", grinnikte de kok.
Jaap vond het erg flauw. Hij kon er niet om lachen.
Barents en Heemskerk stonden op het achterdek, de blik vooruitgericht. Ook zij schenen veel belang te stellen in de ontdekking van den scheepsjongen, en dat was ook wel te begrijpen, want Jaap was de eerste geweest, die het ijs gezien had. Wat hij voor zwanen gehouden had, waren brokken ijs, die aan de horizon opdoemden.
Het werd Jaap zo langzamerhand duidelijk, dat hij zich lelijk vergist had, en hij begreep meteen, waarom de maats hem een beetje voor het lapje gehouden hadden. Stom ook van hem, om niet te begrijpen, dat het geen vogels waren, maar ijsschotsen. Je kon het nu duidelijk zien. Daar kwamen ze aangedreven, de schollen, de brokken, sommige zo groot, dat ze wel wat van bergen weg hadden, met scherpe hoeken en pieken. Oei, het begon al gauw! Wat zou dat worden, als ze verder om de Noord kwamen!
„Moet je je zwanen niet voeren, Proppeschieter", zei Leen en de kok stond te schuddebuiken.
Jaap gaf niet eens antwoord, en Leen, die merkte, dat de jongen in zijn wiek geschoten was klopte hem op de schouder en zei goedig, „maak je niet dik, Proppeschieter, dun is de mode vandaag. En wat die zwanen aangaat, toen ik voor de eerste keer naar de pool voer maakte ik dezelfde flater. Het is helemaal niet erg. Iedereen, die voor de eerste keer het ijs ziet, staat een ogenblik beteuterd."
Daar kwam Jaap een beetje van bij. Als zelfs ouwe Leen zich vergist had behoefde hij het zich niet aan te trekken. Maar dien kok met zijn wipbuik zou hij het toch op de een of andere manier betaald zetten. Wacht maar, Jan Hillebrandsz, Jacob Evertsz is er ook nog.
De kok, die een gemoedelijke kerel was en het volstrekt zo kwaad niet meende, waggelde met zijn dikke lijf terug naar de kombuis, om de bruine bonen met spek op te sudderen. Het werd zo langzamerhand tijd voor het eten. De maats begonnen trek te krijgen; dat merkte hij aan ouwen Leen, die duidelijk hoorbaar geeuwde.

Het duurde niet lang, of de schepen hadden het ijs bereikt. Het botste tegen de boeg en schuurde langs de boorden. Grote schotsen splinterden in duizend stukken. Ha! De schepen konden er tegen. Die waren voor geen kleintje vervaard. Kijk toch eens het schip van Jan Cornelisz Rijp, hoe dapper het er door stoof, en het was toch veel kleiner dan dat waarop Jaap de eer had scheepsjongen te mogen zijn. Het schoof de drijvende ijsmassa's opzij en baande zich een weg door de troep witte zwanen van Jaap, die zo maar van de pool kwamen gezwommen, om de ontdekkingsreizigers de eerste groet te brengen. Wat jammer, dat Jaap niet even naar het andere vaartuig kon gaan, dan had hij kunnen zien, hoe zijn eigen schip zich een weg baande door de drijvende ijsvelden, maar ja, dat kon nu eenmaal niet, dat schip voer een paar mijl aan de loefzij en een paar mijl zee spring je niet over, ook niet, al heb je nog zo'n lange polsstok.
Met de schuit, Jaap, of met de bok!
Jazeker, de schipper zal je zien komen. Die zal de bok uitzetten voor Jaap's plezier, alleen om hem even naar schipper Rijp te roeien opdat hij zal kunnen zien, hoe het vaartuig van Heemskerk met het ijs vecht. Er is op het ogenblik wel wat anders te doen, Jacob Evertsz. Je moet, om te beginnen, naar de kombuis om den kok te helpen en als de schaft op is, moet je de blikken wassen. Maak maar, dat je aan je werk komt.
In de kombuis was Jan Hillebrandsz druk bezig, hij had zijn mouwen tot over de ellebogen opgestroopt en stond met een reusachtige pollepel in een van zijn kookpotten te roeren. Het rook lekker in zijn domein, naar uitgebakken spek, uien en gedroogde soepgroenten. Ook naar gestoofde appeltjes met kaneel.
Dit laatste gerecht was zeker bestemd voor achteruit, voor de officieren, daar zou Jaap's mond wel koud van blijven, dacht hij, maar dat had hij mis, want Jan Hillebrandsz, die zo kwaad niet was als hij wel leek, schepte een portie voor hem op en zei, dat hij dat maar achter zijn kraag moest slaan.
Dat liet Jaap zich geen twee keer zeggen. Het extraatje smaakte lekker, en de kok won een goed plaatsje in Jaap's

hart, zo goed, dat hij voorlopig zijn plan, om hem een poets te bakken, opgaf en in plaats daarvan nog eens zo hard werkte als anders.
„Jij kunt de handen uit de mouwen steken", prees de kok.
Jaap glom van trots en at nog een portie appeltjes met kaneel, samen met den kok, die zijn mannetje stond als het op eten aankwam.
Nadat Jaap zijn werk als bakzeuntje verricht had, het eetgerei afgewassen en alles in de bakskist had opgeborgen, zat hij met de maats in het vooronder.
Daar brandden twee dikke vetkaarsen, die de kajuit maar schaars konden verlichten. Grillige schaduwen schoven langs de wanden, telkens als de vlammen opflikkerden door de tocht.
Je kon de gezichten van de mannen niet goed onderscheiden. Ouwe Leen had wel wat van een zeehond, maar dan een met flaporen, en dat was een gek gezicht, want zoals algemeen bekend is, hebben zeehonden helemaal geen oren aan hun kop, maar er in.
De kok zat naast ouwen Leen en Jacob Sterrenberg, een van de matrozen las in een oud liedboek. Om de letters te kunnen onderscheiden hield hij zijn boek vlak bij het licht van de ene kaars; bij de andere zat Laurens Willemsz zijn kousen te stoppen, en dat deed hij heel handig.
Gerrit de Veer zat te schrijven. Die hield een soort van journaal of dagboek bij. Alles, wat er zo dagelijks gebeurde, schreef hij van A tot Z op.
Dit was reeds zijn tweede pooltocht. De wederwaardigheden van de vorige reis had hij ook te boek gesteld.
Er werd over allerlei gepraat. Over de zwanen, die Jaap gezien had en over het ijs, dat weldra in massa's zou komen opzetten. Ook over den Vliegenden Hollander.
Er ging een huivering over Jaap's rug, en hij was niet de enige, die zoiets voelde. Enkelen waren er, die lachten, maar ouwe Leen zei, dat ze hem eerst maar eens moesten ontmoeten, dan zouden ze wel anders praten. Die Vliegende Hollander was de duivel in eigen persoon. Wie hem ontmoette, was nog niet gelukkig.
Gerrit de Veer legde een ogenblik zijn ganzenpen neer en meende, dat men liever over iets anders moest praten.

Het had geen zin, om over die spokerij te beginnen.
„Noem jij het maar spokerij", gromde Leen, „ik zeg je, dat hij werkelijk bestaat."
„We hebben op deze reis wel wat anders te doen", antwoordde Gerrit, „dan kleine jongens bang te maken."
„Ik ben helemaal niet bang", antwoordde Jaap, „en van dien Vliegenden Hollander geloof ik geen snars."
„Zo mag ik het horen", zei Gerrit, die veel met Jacob op had, maar ouwe Leen gromde diep in zijn keel. Die kon niet hebben, dat je aan iets twijfelde, dat hij zelf voor waar hield, en hij geloofde vast en zeker, dat de Vliegende Hollander met zijn spookschip over de zeeën zwalkte.
Enkelen van de maats waren het eens met Gerrit de Veer, maar de meesten hielden het met den ouwen Leen, die het zeker wel weten zou, want hij had zijn leven lang op zee gevaren en veel vreemde zaken ondervonden. Als hij

daar eenmaal van begon te vertellen, hield je de adem in; hij raakte niet uitgepraat.
Deze avond echter begon hij niet over den Vliegenden Hollander, want Gerrit de Veer had het woord genomen en vertelde verschillende dingen over de beide vorige poolreizen.
Jaap luisterde met open oren, want Gerrit had altijd iets te vertellen, dat de moeite van het aanhoren waard was, maar het speet hem toch ook wel, dat ouwe Leen niet van wal stak, want, hoewel hij niet aan het bestaan van zeespoken geloofde, had hij toch dolgraag ouwen Leen er over horen vertellen. Maar dat kwam later misschien nog wel eens, morgen kwam er weer een dag.
Gerrit verhaalde van de verschillende dieren, die men ontmoet had op de vorige tochten, beren, walrussen, vossen, vogels, enz.
Gerrit had veel gezien en gehoord en dat alles nauwkeurig opgeschreven. Zo had hij b.v. vogels gezien, die maar één ei legden en zo mak waren, dat je ze met de hand vangen kon.
„Heb je ook rotganzeneieren gevonden?" vroeg Leen.
Gerrit trok de wenkbrauwen op, alsof hij zeggen wilde: jij wilt mij zeker voor de gek houden, maar dat zal je niet glad zitten, ouwe zeerob. Met mij ben je zo niet klaar.
De kok grinnikte en zei zo langs zijn neus weg, dat aan de pool geen bomen groeiden en Gerrit dus geen rotganzeneieren gevonden kon hebben.
„Precies", zei Gerrit, en allen stemden met hem in, „ouwe Leen maakt er maar wat van. Hij weet even goed als wij, dat de rotganzen helemaal geen eieren leggen en dus ook niet broeden, en dat de jonkies in Schotland aan de bomen groeien."
Jaap vond niet veel aan het gesprek. Liever had hij wat over het spookschip gehoord. Wat Gerrit de Veer van de vogels vertelde, was wel de moeite waard, want hij wist veel, maar dat van die rotganzen had hij wel achterwege kunnen laten, want dat wist zelfs de kleinste jongen. Het zat er zo mee, dat, als de bladeren in Schotland van de bomen dwarrelden, er altijd wat van in het water vielen. Die blaadjes werden jonge rotganzen en zwommen naar

zee; dat was zo klaar als een klontje; een waarheid als een koe; niets nieuws voor Jaap.
Intussen was het tijd geworden om de wacht af te lossen. Gerrit de Veer moest naar zijn post en ouwe Leen ook. De kok zocht zijn kooi op en de maats, die geen dienst hadden, eveneens. Ook Jaap schoot onder de wol.
Daar lag hij te luisteren naar het ruisen van het water langs de boorden en naar het bonken van de schotsen tegen de wanden van het schip. De wind, die opgestoken was, huilde door het want. Jaap hoorde de wacht over het dek stappen. Het was de tred van ouwen Leen, dat kon je zo wel horen, stap-stap, geregeld door, heen en weer, van het achterschip naar de bak en weer terug. In de kooi, naast de zijne lag de kok te snurken. Zeker had hij een dikke plank door te zagen; er scheen geen eind aan te komen. Hij zaagde met lange halen, toe maar, jongens, maar niet dralen.
Het schip danste op de golven. Dat was een plezierig gevoel, zo in je kooi. Het was, of je zo'n beetje in de lucht zweefde, omhoog omlaag, naar stuurboord, naar bakboord.... Maar het was toch anders dan de vorige nachten. Toen was er alleen maar het gebruis van het water geweest; nu was er ook het gebonk van het ijs.
Zou dat het schip niet beschadigen! Als er eens een brok door de wand kwam. Het waren kanjers van schotsen, die ronddreven.
Och kom! Het schip was hecht en sterk.
Ja, maar aldoor dat gebonk.
„Het zal nog wel erger worden", hadden de maats gezegd en ouwe Leen had ernstig geknikt.
Maar zover was het nog niet. Het zou misschien zo'n vaart niet lopen. Als er gevaar was, zou Heemskerk wel gezegd hebben: „jullie begrijpt wel, dat je niet naar kooi gaat vannacht" en de schipper had niets van die aard gezegd, integendeel, hij had rustig met den bootsman gepraat en zelfs nog een grapje gemaakt met meester Hans Vos, den barbier en chirurgijn. Jaap kon dus gerust zijn ogen sluiten en hij deed dat dan ook.
Na een poosje scheen hij een wedstrijd in het ronken te hebben aangegaan met Jan Hillebrandsz, zijn slapie.

Hoofdstuk V

Er waren veel eieren op het nieuw ontdekte eiland, maar er was nog een ander heerschap ook en dat was niet voor de poes.

Het was in het hartje van de zomer, maar de beide schepen zaten midden in het ijs. Bij hele bergen kwam het aangedreven. Soms kon je niet goed onderscheiden, of het land was of ijs. Op de negende Juni bleek het land te zijn.
Willem Barents fronste zijn wenkbrauwen. Welk land kon het wezen! Hij wist niet beter, of er moest zee zijn. Hij raadpleegde zijn kaart, maar vond op de plaats waar het land opdoemde, niets anders dan water.
Een nieuw ontdekt land dus?
Het was niet onmogelijk.
Heemskerk en Barents overlegden met elkaar. Ze oordeelden het nodig, ook met schipper Jan Cornelis Rijp te spreken.
Die liet zich in de boot van het ene schip naar het andere roeien.
De twee schippers en de leider van de tocht, Willem Barents, sloten zich op in de kaartenhut. Ze haalden boeken voor de dag en een globe, kaarten en oude reisbeschrijvingen.
Waar konden ze zijn en welk land was het, dat aan de einder opdook?
Dat het land was en geen reusachtige ijsberg, was nu wel duidelijk. En dat het nog niet door mensen bezocht was, leek heel waarschijnlijk, want was dat wel het geval geweest, dan had men het zeker op de kaart aangetekend. Ze namen poolshoogte met hun instrumenten en

stelden de plaats van het nieuwgevonden land zou nauwkeurig mogelijk vast.
Daarna beraadslaagden ze over de verder te volgen koers. Zou men nog meer Noord aanhouden of was het beter naar het Noordoosten af te zwenken?
Men kon niet makkelijk tot overeenstemming komen, maar het eind van de besprekingen was toch, om, volgens de eigenlijke plannen, nog verder Noord te zeilen, om te zien, of daar misschien een doortocht te vinden zou zijn.
Intussen was het scheepsvolk doende op het dek. Men sprak met de mannen, die schipper Rijp aan boord hadden geroeid en men wisselde van gedachten over de wederwaardigheden van de reis.
Die gebeurtenissen hadden echter nog niet veel om het lijf, want de schepen hadden al die tijd bekend vaarwater gevolgd. Pas de paar laatste dagen was men in streken, die hun geheel vreemd waren; waarin misschien nog nooit een schip het gewaagd had zich te vertonen.
Jaap liet zijn oog gaan over de eindeloze zee.
Dat was toch wat anders dan een paar dagen geleden, toen hij de zwanen meende te zien. Toen had hij zich verbaasd over die paar schotsen en afgebrokkelde ijsbergen aan de horizon, nu zat hij er midden in.
Het schip was in een vreemde wereld verzeild geraakt.
Zo ver het oog reikte, ijs, ijs, en nog eens ijs. Hoge bergen en uitgestrekte velden dreven rond op het water. Er was een eigenaardig knarsend, schurend, knappend geluid, dat overal klonk en de hele wereld scheen te vullen. Je had enige tijd nodig, om er aan te wennen.
In het begin was het angstig geweest. Jaap had lust gevoeld, om in zijn kooi te kruipen en de punten van zijn deken in zijn oren te priemen, maar natuurlijk had hij dat niet gedaan. Hij had zich op zijn werk geworpen om zodoende het geraas, dat zo anders was dan de gewone stem van de zee, niet te horen, en ouwe Leen had hem daarbij geholpen zo goed als het mogelijk was. Die had hem veel bezigheden opgedragen, zodat hij geen tijd had, om naar de onheilvolle stem van het brekende, afbrokkelende, schuivende, schurende, kniersende ijs te luisteren.

Nu was hij er langzamerhand aan gewend geraakt. Hij wist al niet beter, of het hoorde zo en hij begreep eigenlijk niet, hoe het hem in het begin zo overstuur had gemaakt. Het was toch per slot van rekening maar een geluid en dat deed geen zeer.
Intussen waren de schepen de kust dichter genaderd.
Het was een bergachtig land en het wemelde er van vogels, vooral meeuwen, maar ook andere soorten. Ze maakten een hels lawaai op het zien van de vreemde bezoekers. Ze waren niet gewend in hun rust gestoord te worden. De dieren vlogen op van hun nesten, fladderden in massa's rond en het gebeurde soms, dat ze tegen de zeilen vlogen.
De mannen vermaakten zich met de dieren. Ze wierpen ze scheepsbeschuit toe en trachtten ze zelfs te vangen, wat wel eens lukte ook, want de vogels waren in het minst niet schuw.
Gerrit de Veer, die een dagboek hield, en graag alles zag, wat er te zien viel, had wel zin om naar land te roeien.
Zijn plan vond bijval bij de mannen.
Jaap stond te springen.
Heemskerk vond het goed.
De schuit werd uitgezet en bemand, Jaap mocht mee.
De vogels fladderden nieuwsgierig rond.
Gerrit de Veer nam instrumenten mee, om nauwkeurig de hoogte te bepalen. Dat was nodig, want het nieuwgevonden land moest vanzelf in kaart gebracht worden. Het kwam er niet slechts op aan te weten hoe de kustlijn liep en welke ankergrond er gevonden werd, maar vooral op welke hoogte het land lag.
De schuit werkte zich moeizaam door het drijfijs heen en bereikte na harde arbeid het landijs.
Het was een kaal eiland, bedekt met stenen en gruis, smeltend ijs en ontdooiende sneeuw. Er was geen ander leven te bekennen, dan dat van de vogels. Planten schenen er niet te groeien. Scherpe rotspunten piekten recht omhoog en ontzaglijke steenblokken lagen her en der verspreid. Ergens, op een brede, platte top schenen de vogels te nestelen.
Daar wilde Gerrit de Veer heen, niet zozeer om de vogels

als wel om des te beter zijn waarnemingen te kunnen doen.
Met de grootste moeite bereikte men de top.
Jaap was het eerste boven.
De anderen volgden.
Er was een uitstekend uitzicht en de mannen konden duidelijk waarnemen, dat ze zich op een eiland bevonden.
Ze zagen nog meer.
De onmetelijke ijszee om hen heen vanzelf, maar die hadden ze al eerder gezien, en daar waren ze dus zo nieuwsgierig niet meer naar, maar wel hadden ze grote belangstelling voor de vogels.
Die fladderden op van hun nesten en krijsten angstwekkend.
Ze vlogen de mannen bijna in het gezicht, en dat was wel te begrijpen, want ze waren bevreesd voor hun eieren.
Die lagen op de stenige grond voor het grijpen.
Ieder nam zoveel als hij mee kon dragen, want een eitje, al is het dan ook slechts een meeuwenei, is een welkome afwisseling in de eentonige maaltijd aan boord van een schip in het ijs.
Jaap had al spoedig zijn ruige muts vol en Gerrit de Veer, die klaar was met zijn waarnemingen, propte zijn zakdoek vol. Ook de anderen lieten zich niet onbetuigd.
Van het schip kwam het sein, om terug te keren.
„We moeten gaan, jongens, de schipper wordt ongeduldig." Maar dat was makkelijker gezegd dan gedaan, want wel was het met grote moeite gelukt de top te beklimmen, maar nu ze eenmaal boven waren, zagen ze geen kans bij de steile, gladde helling af te dalen, zonder hun nek of hun benen te breken.
Het leek onmogelijk, maar het moest toch gebeuren.
Gerrit de Veer trok een ernstig gezicht.
Pieter Vos, de hoogbootsman, zag de toestand donker in.
Laurens Willemsz mopperde, dat het beter en verstandiger geweest was als ze een tros meegenomen hadden, dan hadden ze zich om zo te zeggen af kunnen laten takelen.
„Ja, hadden, hadden, as, as....", antwoordde de bootsman.

„As is verbrande turf", gekte een ander, maar het grapje had niet veel bijval, want de toestand was werkelijk ernstig, maar Jaap loste het geval op door op zijn achterste te gaan zitten en zich zo de gevaarlijke, steile helling af te laten glijden.
De sterretjes kwamen hem voor de ogen en de adem werd hem afgesneden. Een ogenblik dreigde hij te kantelen, maar hij wist zijn stuur te houden. Hij had zoveel malen dat spelletje gespeeld op de hoge, Amsterdamse boogbruggen, dat hij er wel kaas van gegeten had, maar dit was toch nog iets anders, want hier ging het niet om een buil of een schram, maar om het leven.
Hij kwam heelhuids beneden en dat was meer geluk dan wijsheid, want om de voet van de piek verhief zich een ring van klippen, de spitse punten gereed om hem op te vangen, en als hij daarop neergekomen was, zou het met hem gedaan geweest zijn.
De anderen, die hem het kunststukje hadden zien volbrengen, waren vol bewondering over zijn vaardigheid en durf, maar zagen er toch een beetje tegenop het hem na te doen. Er was echter geen keus en dus moesten ze zich, de een achter den ander, wel op de zolder van hun broek zetten om zich eveneens naar beneden te laten sullen, wat ze dan ook deden.
Allen kwamen behouden beneden, en daar waren ze heel dankbaar voor, maar de eieren waren gebroken, behalve die van Jaap, die ze triomfantelijk omhoog hield.
En nu naar de schuit, jongens.
Die lag tegen het vaste ijs tegen de wal.
De mannen vielen op de riemen.
De bootsman zette zich aan het roer.
De schuit zou spoedig langszij van het schip gelegen hebben, als.... er maar niets tussen gekomen was.
Maar dat kwam er wel.
Een reusachtige beer sneed het vaartuigje de weg af.
Niemand had hem tevoren gezien, maar hij was er, grimmig, geweldig, groot en dreigend.
„Een beer!" riepen de mannen als uit één mond.
„Snauw!" deed de beer.
„Roeien!" commandeerde de bootsman.

„Klauw!" deed de beer.
Waar was hij vandaan gekomen? Had hij op een schots, achter een ijsberg, op de loer gelegen of was hij het gezelschap van het eiland gevolgd?
Niemand wist het, en het kwam er ook niet op aan. Het ging er om veilig aan boord te komen.
„Wapens! Schiet dan toch!"
Ach, ze waren zo onvoorzichtig geweest zonder wapens aan land te gaan. Niemand had aan beren gedacht; de omgeving leek zo veilig; er waren geen andere levende wezens te bekennen geweest dan de onschuldige vogels.
De beer naderde intussen de schuit. Hij scheen vast van plan te zijn de strijd aan te binden. Reeds snauwde hij naar de riemen, die in het water plonsden.
Jaap hield zijn hart vast.
Het was een opwindend avontuur, en naar zoiets had hij altijd vurig verlangd, maar nu hij er voor stond, vond hij het toch niet zo aanlokkelijk.
Gerrit de Veer stond voor in de boot met een ijzeren staaf. Daarmee gaf hij den beer, die zich in de schuit trachtte te hijsen een slag op zijn kop, en die was raak.
Het beest scheen even te aarzelen. Misschien werd hij een beetje duizelig van de harde klap op zijn nog hardere kop. Hij gaf tenminste zijn plan, om in de schuit te klimmen, tijdelijk op, maar de strijd beschouwde hij nog lang niet verloren. Integendeel, hij maakte aanstalten voor een nieuwe aanval en voerde die uit ook.
De bootsman sloeg een riem stuk op zijn vette rug.
De beer gromde en liet zijn tanden blikkeren.
Het werd een verwoede strijd om het leven.
Wanneer de beer zijn klauwen in de zijboorden van de schuit zou slaan, was het gevaar van kantelen niet denkbeeldig. Dan zou het er voor de inzittenden niet al te best uitzien. In het water, tussen de schotsen, zou de beer hun spoedig de baas zijn.
De mannen aan boord van de schepen zagen het gevaar, waarin die in de schuit verkeerden.
De bok, van Heemskerk's schip, werd te water gelaten en bemand; ook schipper Rijp liet een boot uitzetten.
Met forse slagen kwamen de redders nader. Ze waren

gewapend met pieken, hellebaarden, bijlen en musketten. De konstabel, Pieter Cornelisz, de de zorg had over de vuurwapenen, laadde de vuurroeren, opdat hij dadelijk zou kunnen losbranden.
Hou je goed, mannen in de schuit!
Een ogenblik raakten ze tussen het ijs beklemd. Het vaartuig kon voor- noch achteruit. Het was een hachelijke toestand, want de beer, die voor geen kleintje vervaard was, klauterde op een ijsschol en richtte zich in zijn volle lengte op.
Daar stond hij, de witte poolkoning, hoog op het ijs, temidden van de grijze poolwereld, zijn muil wijd opengesperd en de kleine, met bloed belopen ogen op de mannen in de schuit gericht.
Een ogenblik bleef hij stokstijf staan, als om het terrein te verkennen.
Dan zette hij zich in beweging, kalm en bedaard, maar vastberaden, de voorpoten met de geweldige klauwen voor de borst, tot slaan gereed. Recht aan recht toe liep hij naar de schuit, die niet uit de weg kon en waar de mannen hem dus wel af moesten wachten.
Het hart klopte Jaap in de keel. Hij greep een van de riemen om zich daarmee, in geval van nood, te verdedigen.
De maats probeerden de schuit vlot te krijgen, maar die lag zo vast als een huis.
En de beer naderde langzaam maar zeker.
Misschien had hij honger.
Misschien ook duldde hij geen vreemde indringers in zijn witte rijk.
Haast je dan toch, mannen in de boten! Zien jullie niet, dat de kameraden in nood verkeren! Nog een ogenblik en de beer zal bij de schuit zijn. Hij hoeft zich niet uit het water binnen boord te hijsen, want hij kan er zo instappen. Wat kunnen ongewapende mannen in een sloep, die in het ijs beklemd zit, beginnen tegen een woedenden beer! Met één slag van zijn geweldige klauwen zal hij de boorden versplinteren. De mannen zullen zijn weerloze prooi zijn.
Ach, de redders roeien wat ze kunnen. Ze hangen met

hun volle gewicht aan de riemen, zodat die er van buigen als hoepels. Het water bruist op tegen de boeg en de sloepen schieten door de golven.
Maar het ijs.
Ook de hulpbrengende sloepen stuiten er tegen.
Op het ijs, mannen, er is geen tijd te verliezen!
De boten worden op de schotsen gehaald en de mannen met hun wapens springen op de schollen. Ze maken groot misbaar, om de aandacht van den beer af te leiden.
Die kijkt bedaard achterom, maar laat zich niet van zijn stuk brengen. Hij heeft het nu eenmaal op de schuit voorzien, waar Jaap gereed staat met zijn riem en Gerrit de Veer met zijn ijzeren stang. De anderen hebben niets dan een stuk hout of hun blote handen.
Nog enige meters is de aanvaller verwijderd van de in het ijs beklemde schuit. Hij schijnt even te aarzelen, nu hij zo van aangezicht tot aangezicht tegenover zijn tegenpartij staat. Het is, of hij zich nog eens bedenkt. Zal hij aanvallen of niet! Misschien ook is hij alleen maar verbaasd. Waarschijnlijk heeft hij nog nooit in zijn leven mensen gezien. Een onbekende vijand dus; hoe moet hij dien te lijf?
De mannen in de boten naderen snel.
De konstabel heeft de musketten geladen, maar hij is nog te ver af, om enige trefkans te hebben.
De beer zet zich opnieuw in beweging.
Hij lijkt een levende ijsberg.
Jaap ziet zijn geweldige klauwen, zijn slimme ogen.
Die kijken hem aan, en het is, of ze hem iets te vragen hebben. Het dier gromt, diep in zijn keel.
De mannen in de schuit staan gereed, om te slaan, maar zal dat enige werking hebben op de dikke berenhuid en de harde kop?
Het beest snauwt. Jaap kan zijn rode tong in zijn muil zien trillen.
De beer slaat aarzelend naar de schuit; hij schijnt niet goed te durven. Het is hem alles zo vreemd. Met zeehonden en walrussen weet hij korte metten te maken, maar deze tegenstanders zijn zo anders. Misschien loopt hij daarom wel op zijn achterste poten in plaats van op

alle vier. Hoog steekt hij uit boven de mannen in de boot. Zal hij de schuit versplinteren?
Hij wil toeslaan, maar plotseling springt er een geul in het ijs. De boot komt vrij en drijft af tussen de schotsen. Een zucht van verlichting.
De beer echter laat zich niet uit het veld slaan.
Hij glijdt in het water en zwemt op de boot af. Hij haakt zijn klauw aan de achtersteven, zodat die water schept. De voorsteven piekt omhoog. De mannen worden tegen elkaar geslingerd. Jaap ligt languit op de dennings te spartelen. De mannen slaan met riemen en stukken hout. Gerrit de Veer weert zich met zijn ijzeren staaf. Een ogenblik heerst er grote verwarring. De beer dreigt de schuit te doen kapseizen.
Maar dan knalt een schot.
De beer laat de boot los en zwemt bedaard naar de schotsen, waar de nieuwe aanvallers hem bedreigen. Hij is getroffen, maar het schijnt hem niet te hinderen. Slechts gromt hij wat grimmiger.
En nu begint de ongelijke strijd van de mensen met de wapens en het dier, dat alleen zijn klauwen en tanden heeft.
De beer vecht voor zijn leven.
Hij verweert zich dapper.
Hij valt aan waar hij er kans toe ziet, maar moet eindelijk toch het onderspit delven.
Daar ligt hij dan, uitgestrekt op het ijs.
Wat is hij mooi en wat was hij geweldig.
Zijn vervaarlijke klauwen liggen machteloos op het ijs; zijn kop vleit zich in de sneeuw. Zijn muil hangt open, de tong opzij er uit. De ogen staan wijd open, maar zien niet meer. Hij kan geen kwaad meer doen, deze reus van de pool; hij is gevallen in een strijd, die zelfs hem te machtig was.
De mannen staan rondom hem geschaard.
Jaap voelt even aan zijn vacht; die is warm en zacht.
„Wat zullen we met hem doen, mannen?" vraagt Gerrit de Veer, „meenemen naar boord?"
Dat is echter makkelijker gezegd dan gedaan, want hij weegt zwaar, misschien meer dan duizend pond.

Toch gelukt het hem binnen boord te hijsen.
Daar werd hij van zijn huid ontdaan, die de kajuit van Willem Barents zou versieren.
„Wat doen we met de rest, schipper?"
„Het vet moeten we hebben, mannen, voor de lampen, je kunt niet weten, hoe het te pas kan komen."
Hij had honderd pond vet in zich.
„En het vlees?"
„Buiten boord werpen, mannen, dat kunnen we niet gebruiken, goed voor het zeegedierte."
Dat wou Jan Hillebrandsz, de kok, niet geloven. Hij braadde stilletjes een boutje, maar de meesten wilden er niet aan, en zij, die er een mond aanzetten, werden licht ongesteld. Maar dat zal wel gekomen zijn, omdat ze er te veel van aten.
„Wat heb ik je gezegd", zei Heemskerk.
De kok hield wijselijk zijn mond, iets, wat anders zijn gewoonte niet was.
Het nieuw gevonden land doopte men „Bereneiland", zoals het nog heden ten dage heet.

Hoofdstuk VI

Spitsbergen wordt ontdekt en nog iets anders ook, maar wat dat is, zal uit het hoofdstuk wel blijken.

Zullen de schepen nog verder naar het Noorden gaan, of zal men meer naar 't Oosten houden? De bevelhebbers praten daar lang en breed over met elkaar in de kaartenhut.
„Naar het Noorden", meende Jan Cornelisz Rijp, „zo is de bedoeling van dominé Plancius."
„Maar het ijs", gromde Barents, „we lopen daar vast. De weg door het Noordoosten lijkt me beter."
„Als we niet verder kunnen, zullen we weer zien. Dan kunnen we altijd nog proberen boven Nova-Zembla om."
Tenslotte werd besloten koers te houden naar het Noorden.
Men had alvast één goed ding bereikt.
De ontdekking van het Bereneiland.
Als Jan Cornelisz Rijp niet zo koppig naar het Noorden gewild had, zouden ze het niet gevonden hebben. Wie weet, wat er nog meer komen zou. Men was hier in volkomen onbekend water. Nog nooit had iemand het gewaagd, de steven zo hoog naar het Noorden te wenden. Er konden best nog meer eilanden liggen tussen sneeuw en ijs.
Jaap vond de naam van het Bereneiland heel goed gekozen, maar de bootsman dacht daar anders over. Die meende, dat men het „Jan Cornelisz Rijp Eiland" had moeten noemen, want door diens toedoen was het eigenlijk ontdekt geworden.
„Door z'n koppigheid", meende Gerrit de Veer.

„Je mag het noemen zoals je wilt, Gerrit, maar ik blijf bij mijn mening."
Ouwe Leen meende, dat een naam er niet toe deed. De hoofdzaak was maar, dat men het gevonden had.
„Dat wij, Hollanders, het gevonden hebben", voegde Heemskerk er aan toe, die toevallig het gesprek hoorde.
Jaap was erg benieuwd, wanneer de zon eindelijk eens onder zou gaan, maar dat gebeurde niet. Die draaide maar zijn rondje om en bleef voortdurend boven de kim. 's Nachts om twaalf uur scheen hij even helder als 's middags om die tijd, alleen stond hij dan wat lager.
Dat was een toestand, waar je aan wennen moest, maar het was wel plezierig, want de zon is toch maar een van de beste mensenvrienden.
Toch kan hij in de poolstreken wel eens rare dingen doen. Op een dag wist Jaap niet, of hij zijn ogen geloven mocht of niet. Hij wreef ze eens goed uit en kneep zichzelf in zijn arm, om gewaar te worden, of hij wakker was of sliep.
Ja, hij was goed wakker, want hij voelde de pijn in zijn arm duidelijk. Ook zag hij Willem Barents op en neer lopen, zoals gewoonlijk, en Heemskerk was in gesprek met den bootsman; ouwe Leen was bezig met de zeilen. Hij sliep dus niet, want dan had hij al deze dingen niet zo duidelijk kunnen zien.
Maar wat moest hij dan denken van de zon?
Hij zag het toch goed; er was niet één zon, maar er stonden er drie aan de hemel en er om heen en er boven en er onder praalden regenbogen in de uitgezochtste kleuren.
Hij was niet de enige, die zich verwonderde. Het scheepsvolk, vooral zij, die nog nooit aan de Pool geweest waren, stonden even verbaasd als hij, maar ouwe Leen zei, dat zoiets wel meer gebeurde in deze streken. De zon sprong hier wel eens meer uit de band. Hij hield het er voor, dat het iets met den Vliegenden Hollander te maken had, maar Gerrit de Veer zei, dat ouwe Leen zijn verstand gebruiken moest en niet zulke malle dingen verkondigen. Het was het een of andere natuurverschijnsel, dat men niet verklaren kon, maar dat niets met spokerij te maken had.

Ouwe Leen bromde wat. Hij bleef er het zijne van denken, wat Gerrit en Willem Barents er ook van mochten zeggen. Hij vond het een vreemde geschiedenis en daar had hij geen ongelijk aan.
Het verschijnsel duurde enige tijd en begon daarna te verflauwen. De regenbogen werden bleker en de twee bijzonnen verloren hun rode wangetjes. Het duurde niet zo heel lang of van de hele vertoning was niets meer te zien.
Jaap vroeg zich af, of het toch misschien verbeelding geweest was, maar de bemanning praatte nog lang na over het gebeurde en dus was het wel werkelijk waar geweest. Je zou het anders aan de zon niet gezegd hebben, want die scheen weer even vrolijk als te voren. Niet dat hij veel warmte gaf, al stond hij dan ook de volle vier en twintig uur aan de hemel. Integendeel, het was bitter koud. Jaap had nog maar een broek uit zijn plunjezak gehaald en die over de andere aangetrokken. Hij begon nu werkelijk zo langzamerhand op een proppiedik te lijken, maar dat kon hem niet schelen.
De anderen hadden trouwens zijn voorbeeld gevolgd. Ouwe Leen had een paar wanten aan, die hij uit een wollen deken geknipt had en de kok zette een soort van berenmuts op, zodra hij uit zijn kombuis te voorschijn kwam. Je kon hem bijna niet herkennen, want zijn hele gezicht ging er in schuil.
De schepen intussen koersten onafgebroken naar het Noorden. Er dreven ijsbergen rond, maar ze wisten die te omzeilen. De wind blies door het want en het water spatte hoog bij de boeg op. Het schegbeeld dook in de golven en richtte zich weer op, altijd door, altijd door. Je kon het niet meer herkennen vanwege het ijs, dat zich er aan vastgezet had.
En op de negentiende Juli riep de uitkijk „land!"
Waarachtig, heel aan de einder vertoonde zich iets, dat er anders uitzag dan het gewone ijs. Hoge pieken puntten in de lucht; als torens boven een witte stad.
Willem Barents kon zijn ogen niet geloven. Hij bestudeerde zijn kaarten, nam poolshoogte en zocht op zijn globe de ijszee af, maar nergens stond land aangegeven.

Kon het misschien Groenland zijn; waren ze zover uit de koers geraakt?"
Hij zette een stip op de kaart, op de plaats, waar het nieuwe land zich volgens zijn berekeningen ongeveer zou moeten bevinden.
Dat was dan de tweede ontdekking op deze reis.
De schepen zeilden tot dicht onder de kust van het bergachtige land, en de schippers waren het er weldra over eens, dat het werkelijk nieuw gevonden land was en men doopte het „Spitsbergen", vanwege de vele hoge, spitse pieken. Ze bezeilden een heel stuk van de kust en brachten die zo goed mogelijk in kaart.
Dat was het werk van Barents. Die zat maar in zijn kaartenhut te schrijven, te tekenen en te rekenen.
De mannen verzochten aan land te mogen gaan.
Daar was niets tegen, als ze maar voorzichtig waren en er niet weer inliepen, zoals de vorige maal op Bereneiland.
Nee, nee, ze zouden voorzorgsmaatregelen nemen.
Dat deden ze dan ook. Zwaar gewapend stapte het gezelschap aan wal; Jaap was tussen de mannen.
Het was, zoals ze al vanuit zee gezien hadden, een bergachtig land met vele fjordachtige inhammen. Ze konden

met de schuit een heel stuk landinwaarts roeien. Als granieten muren rezen de bergwanden aan weerszijden van hen op, een groots schouwspel, waar je stil bij werd en jezelf heel klein bij voelde.
Jaap kwam diep onder de indruk van dit witte bergland-schap, maar merkte tot zijn blijdschap, dat het niet zo heel erg koud was. Integendeel, hij kreeg het zelfs warm in zijn drie broeken en daarom trok hij er maar eentje uit. Ouwe Leen, die ook mee was, deed afstand van zijn wan-ten en ook de anderen vonden het bepaald warm.
Dat was overdreven vanzelf, zo heet was het niet, maar toen ze aan land stapten zagen ze toch, dat er gras groei-de in de dalen en kruiden en zelfs iets, dat op een boom-pje leek. Ook ontdekten ze voetindrukken van rendieren. Hoe dicht dan ook bij de Pool, deze dieren en planten konden er blijkbaar leven.
En vogels waren er nog meer dan op het Bereneiland. Vogels van allerlei pluimage, vooral meeuwen.
Er waren ook beren en een van die beren was erg nieuws-gierig uitgevallen. Hij kwam bedaard nader om eens te kijken, wie de vreemde bezoekers waren.
Jaap zag hem het eerste.
De konstabel maakte zich gereed los te branden, maar mijnheer de Beer had geen lust het salvo af te wachten. Hij keerde zich bedaard om en maakte, dat hij uit de voeten kwam, sjok-sjok-sjok. Je zou zo zeggen, wat een langzaam, lijzig beest, maar hij was eerder verdwenen, dan je dacht. Toen de konstabel goed en wel klaar was met zijn musket, was de beer uit het gezicht. Zeker had hij zich achter het een of andere rotsblok verscholen, om vanuit die veilige schuilplaats op zijn gemak het gezel-schap waar te nemen.
De manschappen vervolgden hun ontdekkingsreis.
De nodige waarnemingen werden verricht, zonshoogte genomen en zo, en toen was het eieren rapen, jongens. Het was geen kunst om die te vinden, want ze lagen zo maar voor het grijpen. De vogels nestelden op de kale klippen; hun eieren lagen open en bloot.
En opeens zag Jaap rotganzen.
Die nestelden bij elkaar, afgezonderd van de anderen.

Ze maakten groot misbaar bij de nadering van de mannen, „rot-rot-rot!"
„Hè! rotganzen. We zullen ze vangen als het kan, jongens."
Dat ging niet eens zo moeilijk.
„Ze hebben eieren!" riep Jaap.
De anderen lachten hem uit.
„Als je het niet geloven wilt, kijk dan!" en Jaap hield in elke hand een ei omhoog.
„Meeuweneieren", meende Gerrit de Veer en ouwe Leen mopperde, dat de wonderen de wereld nog niet uit waren, „rotte meeuweneieren zul je bedoelen", schamperde hij.
Maar Jaap liet zich niet van de wijs brengen. Hij had rotganzeneieren in zijn handen, vast en zeker.
De anderen kwamen nader. Ieder wilde zich overtuigen. Jaap moest niet proberen hun iets op de mouw te spelden. Ze wisten veel te goed, dat rotganzen in 't geheel geen eieren legden en niet broedden ook, want ze groeiden immers in Schotland aan de bomen!
Maar ze merkten al spoedig, dat Jaap gelijk had.
De vogels bleven zo lang mogelijk op het nest zitten en als ze eindelijk opvlogen kon iedereen zien, dat ze op eieren hadden gezeten.
Ze raapten ze en bekeken ze van alle kanten. Ze draaiden ze om en om en ouwe Leen scheen half en half bevreesd, dat de duvel in hoogst eigen persoon er uit te voorschijn zou springen. Hij bevoelde ze, rook er aan en brak er een open.
Ja, het was een ei, zoals alle andere eieren, wit met een dooier en een schaal er om heen.
Maar.... hoe zat het dan met die bomen in Schotland?
Ja, dat raadsel wist niemand op te lossen, maar ze hadden met hun eigen ogen gezien, dat de vogels wel degelijk eieren legden en broedden, wat de mensen in Holland er dan ook van mochten zeggen.
Ze vingen veel vogels en verzamelden nog meer eieren en later, aan boord, lieten ze zich de vangst uitstekend smaken.
Hier waren dus tegelijkertijd twee belangrijke ontdekkingen gedaan. Ten eerste had men nieuw land gevonden en

in de tweede plaats wist men nu de waarheid omtrent de rotganzen.
Ouwe Leen bleef wel op zijn stuk staan en beweerde, dat men hier met een bijzonder soort rotganzen te doen had, niet met de echte, want die groeiden aan de bomen, maar de anderen hadden hun eigen gedachten. Die rekenden af met het oude bakersprookje en begrepen niet, nu ze de werkelijke toedracht gezien hadden, hoe ze er zo lang aan hadden kunnen geloven.
Gerrit de Veer schreef alles nauwkeurig op in zijn dagboek, om het later zwart op wit aan den geleerden heer dominé Plancius te kunnen laten zien, die er zeker erg van opkijken zou.
Zodra de schuit aan boord gehesen was probeerden de schepen nog hoger op te zeilen, maar dat ging niet vlot. Het ijs, dat tot nog toe als bergen en velden rondgedreven had, versperde hun weldra de weg. De bergen en schotsen dreven niet meer, maar lagen, de een naast de ander, in gesloten rijen dwars over de ijszee, en geen enkel schip van die dagen was bij machte daar door te komen. Men zou evengoed hebben kunnen proberen dwars door de Alpen naar Zwitserland te varen.
„Wat moeten we doen", vroegen de bevelhebbers.
Scheepsraad houden natuurlijk.
Daar werd de zaak lang en breed bepraat.
Naar het Noorden verder was niet mogelijk. Wat dan?
„Boven Nova-Zembla om", meende Barents.
„Dan komen we vast en zeker in het ijs", wierp Jan Cornelisz Rijp tegen.
Er werd geen overeenstemming bereikt.
Men zeilde terug naar het Bereneiland en daar gingen de schepen elk hun eigen weg.
Dat van schipper Rijp koerste naar het Noordwesten. Heemskerk en Barents zeilden in de richting van Nova-Zembla.
De bemanningen van de beide schepen oogden elkander na zo lang ze konden. Ze wuifden met hun mutsen en riepen elkander een laatste vaarwel toe. Willem Barents wandelde met diepe groeven in zijn voorhoofd over het achterdek.

De beide schepen brachten elkaar de laatste groet.
Dat was een plechtig ogenblik. Eerst streek Rijp de vlag en daarna Heemskerk.
Jaap voelde, dat dit een afscheid van lange duur zou zijn.
De Poolzee lag in de zon te blikkeren.
Er woei een stijve, koude bries.
Die blies de zeilen bol.
De schepen stoven over de golven.
Waar zouden ze belanden?"

Hoofdstuk VII

Op het Kruiseiland werd een geuzen-lied gezongen en dat had een heilzame uitwerking.

Voort joeg het schip over de onmetelijke Poolzee. Hier en daar dreven ijsbergen, maar overigens was het open water. De wind blies in de zeilen en zong een lustig lied.

Jaap was aan dek bezig, met den ouwen Leen. Die schudde zijn verweerde hoofd. Het ging niet geheel en al naar zijn zin. Hij had het niet begrepen op Nova-Zembla. Al eerder was hij die kant uitgeweest. Wel is waar volgde het schip toen een andere koers dan nu; het kwam uit in Straat Waigatsj en niet bij de Noordpunt van het eiland, maar hij geloofde niet, dat het om de Noord zoveel beter zou zijn dan in die straat. Daar was het ijs geweest en nog eens ijs, je wist er niet door te komen. Het had toen maar een haartje gescheeld of hij had er het hachje bij ingeschoten. „Maar...." mompelde hij half luid, „Willem Barents zal het beter weten dan de ouwe Leen."

„Wat zeg je, Leen?" vroeg Jaap.

„Hè! Watte! Zei ik wat, Proppeschieter!"

„Ik dacht van wel, Leen."

„Je kunt wel zoveel denken."

„En toch zei je wat, Leen."

„Ik zong, jog, maar ik kon de wijs niet houwe. En als je nou niet voortmaakt met je werk, zal ik het eindje touw, dat je zo netjes geknoopt hebt, eens voor de dag halen."

Meteen wond ouwe Leen het touw, dat hij de laatste tijd om zijn middel droeg, los, maar Jaap klom als een aap zo rap in het want en begon hem, schrijlings op de ra zittend, uit te sliepen.

„Wel driemaal om de wereldbol! Wil je wel eens gauw naar beneden komen, of moet ik je halen?"
„Haal me maar, Leen!" riep Jaap terug, want hij dacht niet, dat ouwe Leen in het want zou klauteren, maar dat had hij mis, want de ouwe matroos deed het wel. Langzaam maar zeker, een logge beer gelijk, hees hij zich bedaard naar boven.
Het ging niet zo vlug als Jaap het gedaan had, maar je behoefde er niet aan te twijfelen of hij er komen zou. Je kon zien, dat de ouwe zeebonk dat werkje meer bij de hand gehad had, en dat het kinderspel voor hem was, vooral bij zo'n kalme zee, waar het schip zo los en luchtig overheen liep.
Toen die twee tegenover elkaar op de ra zaten, Jaap aan het ene eind en de ouwe matroos aan het andere, kwam Heemskerk uit zijn hut, en die keek zijn ogen uit.
„Wat heeft dat te betekenen?" vroeg hij bars.
„Die Proppeschieter, schipper."
Heemskerk kneep een oogje dicht, maar hij zei, dat de matroos en de jongen alleen in de mast behoefden te klimmen als de bootsman het gelastte, maar nu moesten ze als de gesmeerde knorhaan aan dek komen, en een beetje gauw.
Daar had ouwe Leen niets tegen in te brengen. Hij liet zich naar beneden glijden en Jaap volgde hem op de voet. Jaap moest het touw met knopen weer om Leen's middel winden en daarmee was de zaak afgelopen.
Heemskerk glimlachte in zijn baard. Hij kon wel tegen een grapje, als ze het maar niet te bont maakten. De mannen moesten een verzetje hebben gedurende de lange, eentonige reis door de ijszee.
„Hoeveel dagen varen we nu al, Leen", vroeg Jaap, „van het Bereneiland af?"
„Ruim twee weken, jog, en het zal nog wel langer duren. Wie weet, waar we nog terecht komen."
„In Indië natuurlijk", meende Jaap.
„Ik mag hopen, dat we er voor de winter zijn, jongen, de zon schijnt daar warmer dan hier, heb ik wel eens gehoord."
„Maar hier hebben we hem dag en nacht."

„Die slag is jouw, maar hij is zo koud als een ijsberg, en straks zien we hem helemaal niet meer."
Jaap vond, dat Leen erg zwartgallig was vandaag, en daar was geen reden voor, meende hij, want het schip schoot flink op, en als er niet meer ijs in de weg kwam, zouden ze best hun doel bereiken.
Maar Leen wees vooruit, en daar zag Jaap de witte zwanen weer.
„Zie je ze zwemmen, jongen?"
„Ja, Leen, maar daarachter is misschien weer de open zee."
„Misschien, maar ik denk, dat het Nova-Zembla is, en als we bij geval weer bij Straat Waigatsj uitkomen, zijn we nog niet gelukkig. Daar kan geen enkel schip door komen."
„We zouden immers om de Noord gaan."
„Ja, maar het komt wel eens anders uit, dan je wil."
Ach, die ouwe Leen was erg zwaar op de hand de laatste dagen. Sedert Jan Cornelisz Rijp zich afgescheiden had was hij een beetje in de put geraakt. „Als de lui, die het weten kunnen het niet met elkaar eens zijn, hoe moet het dan goed komen", dacht die ouwe reerob, maar dat zei hij niet tegen Jaap; dat hield hij voor zichzelf. Maar hij kon het niet al te best verwerken, en Jaap merkte best, dat er iets niet in orde was met zijn ouden vriend.
Het ijs, dat Leen aangewezen had, was werkelijk het land-ijs aan de kust van Nova-Zembla. Men was ongeveer op de hoogte van Lombay, in bekend vaarwater dus.
Barents en Heemskerk besloten nu verder de kust te houden en zo om de Noordpunt te zeilen.
Al spoedig kwam het Kruiseiland in het gezicht.
Dat ligt voor de kust en was te herkennen aan de twee houten kruisen, die men daar had opgericht. Die kruisen dienden tot baken voor de zeelui, opdat ze met zekerheid zouden kunnen vaststellen, waar ze zich bevonden.
Heemskerk ging met enige mannen aan de wal en Jaap mocht mee.
Er was niet veel te zien op het eiland; stenen, sneeuw en ijs. Maar vogels waren er wel en eieren ook, en die waren welkom.

Heemskerk had enige waarnemingen te doen. Ondertussen liet hij de bemanning er nog een derde kruis bij zetten. En terwijl iedereen zo ijverig aan het werk was kwam een beer van achter een rotsblok te voorschijn en achter hem aan kwam nog een.
Jaap zag de twee beren en van schrik kon hij geen woord uitbrengen. Ze waren vlak bij en schreden bedaard, op hun achterpoten, voorwaarts, alsof ze twee goede buren waren, die eens kwamen kijken, hoe het werk vorderde. Jaap knikte door zijn knieën. Hij voelde zijn haren in zijn hoofdhuid prikken.
„Beren!" schreeuwde hij eindelijk, zo hard hij kon, en meteen zette hij het op een lopen en de mannen, die bezig waren met het opzetten van het derde kruis, deden hetzelfde. De schrik had hen zo te pakken, dat ze er niet aan dachten zich te verdedigen, wat ook zo makkelijk niet geweest zou zijn, want ze waren weer zo onvoorzichtig geweest om geen wapens mee te nemen.
De beide dieren namen een andere houding aan, nu ze de mannen zo haastig zagen vluchten. Ze lieten zich neer op alle vier en achtervolgden de weglopers.
Het begon er voor den ouwen Leen, die een beetje stram in de benen was, niet al te best uit te zien, want hij was de achterste en als de beren toehapten zou hij het eerste tussen hun kaken zitten.
Heemskerk, die op enige afstand bezig was met zijn waarnemingen, zag het gevaar waarin de mannen verkeerden, en hij begreep, dat vluchten hier een wisse dood betekende.
Er moest iets gebeuren.
Hij nam ras een kloek besluit.
„Wie wegloopt zal ik met de boothaak op zijn wammes timmeren", dreigde hij, en het was, of hij toverwoorden gesproken had, want de mannen maakten rechtsomkeert en keken de vervolgende beren recht in de grimmige tronies.
Jaap stond te bibberen op zijn benen, maar hij hield dapper stand met de makkers.
De beren bleven staan van de weeromstuit.
Ze keken verbaasd naar de mannen, die zich zo plotse-

Vd. Valle

ling omgekeerd hadden, maar je kon wel merken, dat ze niet lang op hun plaatsen zouden blijven. Ze schenen niet slechts verbaasd te zijn, maar honger te hebben ook. Zeker zouden ze met hun aanval niet lang meer wachten. Goede raad was duur. Hier blijven staan betekende de ondergang en vluchten was al even gevaarlijk.
Heemskerk wist raad.
„Schreeuwen!" commandeerde hij.
De mannen zetten een keel op van heb ik jou daar, Jaap gilde boven alles uit. Zijn schelle jongensstem schalde over de witte vlakte en kaatste terug tegen de rotsige bergwanden van het eiland.
De beren schrokken hevig van dit misbaar.
Ze hieven zich op hun achterpoten en deinsden terug.
„Harder schreeuwen, jongens!"
De maats zetten hun longen uit. Jaap wist niet beter te doen dan een geuzenlied, dat hij op school geleerd had, uit volle borst te zingen. „Slaat op de trommele, van diere dom deine, slaat op de trommele van diere dom dom!"
De mannen vielen mee in.
Uit één mond klonk het krijgshaftige lied over het barre eiland met de kruisen.
De beren trokken zich meer en meer terug. Zoiets hadden ze nog nooit gehoord. Ze schenen zeer onder de indruk te zijn van het dreigende gezang, vooral als het refrein herhaald werd, van „slaat op de trommele van diere dom dom!"
„Achteruit naar de schuit, mannen en zing de voering uit je keel", commandeerde Heemskerk, en zelf gaf hij het voorbeeld door zijn machtige stem uit te zetten tot het wel leek, of de organist van de oude kerk alle bassen van zijn instrument vol wind blies.
Langzaam aan, achteruitlopend, aldoor zingend, bereikten de mannen de schuit, en dat was de hoogste tijd, want de heren beren begonnen juist van hun verbazing te bekomen. Ze hadden wel een dikke huid, maar het drong toch tot hen door, dat blaffende honden niet bijten en dat ze gerust een kansje konden wagen op deze dappere zangers, die meenden een gevecht te kunnen winnen, zonder behoorlijk van wapenen voorzien te zijn.

„In de schuit!" klonk Heemskerk's bevel.
De mannen sprongen er in, hals over kop. Jaap viel languit op de dennings, onder in de boot, plat op zijn buik. Heemskerk was de laatste, die aan boord sprong.
„Steek van wal!"
De schuit schoot van het ijs naar het open water.
De roeiers vielen op de riemen.
De beren stonden een beetje onnozel te kijken, maar dat duurde slechts een ogenblik, juist lang genoeg om de schuit een kleine voorsprong te geven. Daarna lieten ze zich van het ijs in het water glijden om de schuit te achtervolgen, maar hun kans was nu toch verkeken.
Ze hadden zich lelijk beet laten nemen, die ruige Poolbewoners, en zeker zou hun zoiets geen tweede keer gebeuren, want al waren ze dan een beetje langzaam van begrip, als ze eenmaal iets door hadden, zat dat goed in hun harde kop.
Behouden kwamen de mannen aan boord van het schip en dadelijk daarna werd het anker gelicht om verder te zeilen, het eeuwige ijs tegemoet.

Hoofdstuk VIII

Het schip raakte in het ijs beklemd en daardoor kwam Jaap achter aan het roer te hangen. Om wat op te knappen kreeg hij een mok hete snert.

Steeds Noordelijker ging het. In ontzaglijke massa's kwam het ijs opzetten. Herhaaldelijk moest van koers veranderd worden om zodoende uitgestrekte ijsvelden te omzeilen. Daar vonden ze dan soms open water, maar spoedig zat het schip weer vast tussen hoge bergen en onafzienbare schotsenvelden, die op elkaar schoven en het schip dreigden te kraken.

Jaap had al lang genoeg van zijn zwitte zwanen. Toen hij nog in Holland was, had hij dikwijls gedacht, dat het een plezierig avontuur zou wezen, zo door de poolzee te zwerven, maar hij merkte nu wel, dat er niet veel pret aan was. Het was pas Augustus, in het hartje van de zomer dus, en hij had het in zijn drie broeken niet eens warm. Dikwijls zat hij bij den kok, in de kombuis. Daar was het lekker warm en soms kreeg hij een lekker hapje van den gezelligen dikkerd.

Het gebeurde ook wel, dat ouwe Leen even binnen kwam stappen om zijn handen te warmen, maar de kok was in 't geheel niet op bezoek gesteld. „Mijn huis is mijn kasteel", placht hij te zeggen, „en daar ben ik, naast den schipper, de baas. Maak dat je weg komt, Leen, ik ben niet op je tegenwoordigheid gesteld." Bij die gelegenheden dreigde hij met een werktuig, dat hij „knoedelmajoor" noemde en waarmee hij de snert roerde, maar ouwe Leen was niet bang uitgevallen. Die vertrok niet, voordat hij een kom hete snert gekregen en leeggeslurpt

had, maar dan moest hij ook maken, dat hij wegkwam. Jaap echter had een wit voetje, zowel bij ouwen Leen als bij den kok en hij mocht blijven, kreeg nog een tweede mok en een stuk spekzwoord om op te kauwen op de koop toe.
Hij zette zich behaaglijk op het krukje, met zijn rug tegen het hete fornuis en hij genoot van al die warme, vette, hartige lekkernijen.
„Ja jog, dat wordt nog een hele dobber", meende de kok.
„Maar we komen er toch wel, Hillebrandsz!"
„Als jij het zegt, zal het wel zo wezen, maar ik zie het nog niet."
„Hoor je het ijs bonken, Hillebrandsz!"
De kok knikte somber. Hij moest het wel horen, want hij was om de drommel niet doof. Het was niet zozeer het bonken van het ijs tegen de scheepswand, maar een oorverdovend geraas, dat iemand doof maakte, en dat er dag en nacht was. Het ijs kruide en de schotsen schoven maar op, over en onder elkander. Het splinterde af en vergruizelde, spleet in honderd stukken, kraakte, schuurde, torende op, verzonk in de diepte, rees weer naar de oppervlakte en soms kantelde een ijsberg plotseling om.
De geweldige stem van het ijs donderde de gehele dag in je oren en je moest er wel naar luisteren, of je wilde of niet. De lucht was er vol van en eveneens het binnenste van het schip. Je kon geen plekje vinden, waar je het niet hoorde. Wel stonden in de kombuis de ketels op het fornuis te zingen en de snert te pruttelen; wel rammelde de kok met zijn potten en pannen, maar al die geluiden losten zich op in de grote stem van het ijs, die overal boven uit klonk en al het andere tot zwijgen scheen te brengen.
Jaap voelde zich wel eens een beetje gedrukt door dat eeuwige geraas, waaraan hij met geen mogelijkheid ontkomen kon, en daarom zocht hij en af toe de kombuis op, om wat met dien dikken kok te babbelen.
Ouwe Leen had gezegd: „je hoeft naar het ijs niet te luisteren, Proppeschieter, ga maar aan je werk", maar ja, ouwe Leen had goed praten. Die begon al een beetje doof

te worden en hoorde het dus misschien zo goed niet en bovendien was dit niet zijn eerste poolreis.
„Maak je mok leeg", zei de kok.
Jaap schrok er van. Hij was zo in zijn gedachten verdiept geweest, dat hij geheel en al vergeten was, dat hij in de kombuis op bezoek was. Hij deed wat de kok gezegd had en toen.... ging het fluitje van den bootsman, schril, schel en dringend.
Jaap haastte zich naar boven; wat was er aan de hand?
Het schip lag muurvast tussen het ijs beklemd. De wind blies in de zeilen, zodat die bol stonden. De masten dreigden af te knappen. Haast je rep je moest zeil geminderd worden.
Jaap wist zijn taak en kweet zich daar dapper van.
Ieder deed zijn uiterste best.
Ha! zie toch den ouwen Leen, die al een beetje stijf in de benen wordt. Je zou zo niet zeggen, dat hij last heeft van rheumatiek. Hij klimt in het want alsof het hem niet de minste moeite kost. Het zwaarste werk neemt hij voor zijn rekening. Samen met Jaap zit hij schrijlings over de ra. De koude Noordoosterstorm blaast meedogenloos om hun oren. Hun handen lijken te bevriezen. Het is, of ze geen kleren aan hebben, en toch heeft Jaap drie wijde pofbroeken over elkander aan. Ouwe Leen lijkt wel een beer, zo dik heeft hij zich ingepakt, maar zijn vervaarlijke ijslandse wanten heeft hij in zijn wijde zakken gestopt, want die kan hij bij dit werkje niet aan zijn handen velen. Hij snuift als een noordkaper en wijst Jaap, wat hij te doen heeft, maar dat is niet nodig, want de jongen weet het zelf wel. Niet voor niets is hij bij ouwen Leen in de leer geweest. De zeilen klapperen en flapperen; een hels lawaai, dat een ogenblik het geraas van het ijs overstemt. Het is levensgevaarlijk daar boven in de mast.
En als dan de zeilen gereefd zijn, staat Jaap met ouwen Leen en den bootsman naast het schip, op het ijs, om te zien, hoe het er mee gesteld is. Tot hoge bergen hebben de schotsen zich opgestapeld en die sluiten het schip in. Het lijkt wel, of al het ijs van de poolzee is komen aandrijven om het schip van Barents en Heemskerk te verpletteren.

Dat ligt daar of het nooit meer uit zijn beklemming los zal komen.
Tot overmaat van ramp kwam er van achter een ijsberg nog een beer aangewandeld, die doodkalm het schip wilde beklimmen, maar de konstabel, die op zijn hoede was, praatte hem dat voornemen uit zijn hoofd. De kogels uit het musket schenen hem niet zo erg te deren, maar hij stevende toch liever weg en hij deed dat even kalm en bedaard als hij gekomen was.
Ziezo, dat was tenminste weer voorbij.
Maar het schip!
„Hoe staat het, bootsman?" vroeg Heemskerk van over de verschansing, waarover hij naast Barents geleund stond, „is er wat kapot; ik meende iets te horen kraken?"
De bootsman zegt, dat hij geen breuk ziet, wel ijsbergen.
Die ziet Heemskerk zelf ook wel.
Ouwe Leen en Jaap lopen om het schip heen, d.w.z. ze klimmen en klauteren net zo lang over de op en door elkaar geschoven schotsen heen tot ze het rondje gedaan hebben. Ze leken vanaf het schip gezien net kleine poppetjes tussen al die reusachtige ijsblokken. Ze monsterden het schip van alle kanten, maar konden geen onraad ontdekken. Wel kraakte het nog altijd in zijn binten, maar het was een hecht getimmerd schip en het kon blijkbaar tegen een stootje.
De bootsman gaf het sein, om weer aan boord te klimmen. Ze konden hier, op het barre ijs, toch niets uitrichten. Het schip zat nu eenmaal zo vast als een huis en het gaf niets, of zij er al omheen liepen en er naar keken. In de toestand konden ze toch geen verandering brengen.
De beer, met de kogels in zijn huid, keek nog eens om het hoekje van een ijsberg, maar bleef op een afstand. Blijkbaar had hij liever maar niet met die pofbroeken te doen.
En toen, ineens.... een geluid als een donderslag.
Een geweldige knal, gekraak en geknetter, dat van alle kanten scheen te komen en overal was, aanzwol en weer afnam, aangroeide, heviger werd en eindelijk met een uitloper in het algemene geraas overging.

Het ijs om het schip was gespleten.
Twee ijsmuren weken van elkaar, langzaam maar onweerstaanbaar.
Om het schip kolkte het donkere zeewater borrelend op.
Het schip trilde.
„Aan boord!" riep de bootsman.
„Trossen uit!" commandeerde Heemskerk.
De ijsmuren weken verder uiteen. Het schip was vrij; het water tussen ijs en schip in heftige beroering.
Hoe zouden de drie buiten het schip zich redden!
De bootsman slaagde er in een tros te grijpen; rap klom hij er bij op.
Ouwe Leen had zich aan het anker vastgeklemd.
„De jongen!" riep Barents, terwijl hij naar Jaap wees.
Men wierp een lijn naar hem uit, maar Jaap had reeds de sprong naar het roer gewaagd.
Daar hing hij, half in het ijskoude water en half er boven.
Hij klemde zich vast aan een schroefbout, maar lang zou hij dat niet uit kunnen houden. Spoedig zou hem de koude overmannen. Hij voelde zijn benen al niet meer en zijn vingers werden krachteloos.
Ach, hij was er wel lelijk aan toe.
Boven hem welfde zich het machtige achterschip, waar de hutten van de officieren waren. Daar was warmte en veiligheid. Hij was er niet eens zo heel ver vandaan, maar het scheen onmogelijk om er te komen.
„Hou je goed, Proppeschieter!" klonk ineens de gebarsten stem van ouwen Leen, die zich behendig aan het anker opgehesen had en nu schrijlings op de tanden zat, „hou je nog effies vast, ouwe Leen zal je helpen!"
En dat was geen grootspraak.
Van boord werd hem een touw toegeworpen.
Hij legde er een lus in en ving er Jaap mee, zoals een cowboy een wild paard de lasso over de kop werpt.
„Je armen door de lus, driemaal om de wereldbol! en zet niet zo'n mal gezicht. Je doet net of er ik weet niet wat aan de hand is."
Jaap deed wat hem gezegd werd en even later hing hij tussen water en lucht te bengelen. Ouwe Leen palmde hem kalmpjes aan in en hielp hem op het anker.

De touwladder werd uitgeworpen.
Daar mochten ze langs naar boven klauteren als ze kans zagen.
Dat was nog niet zo eenvoudig, want die ladder hing in de ruimte te slingeren, zeker een paar meter van hen af. Jaap en ouwe Leen toch zaten op hun anker onder het achterschip en het kwam er nu maar op aan de ladder te bemachtigen.
Ouwe Leen wist raad.
„Goed, dat ik je knopentouw altijd bij me draag, Proppeschieter."
Jaap begreep niet, waar ouwe Leen heen wilde. Het kon hem ook niet schelen. Hij wenste maar één ding: weer boven op het schip te zijn inplaats van er onder. Die ouwe Leen met zijn touw met knopen. Hij vond het een flauwe aardigheid als je half bevroren op een anker zat, onder de achtersteven, en geen kans zag de reddende touwladder te grijpen. Jaap had meer aandacht voor zijn

pofbroeken, die stijf stonden van het ijs, of liever, voor datgene, wat in die broeken zat.
Maar hij had ongelijk met te denken, dat Leen slechts flauwe aardigheden verkocht.
De matroos wond het touw van zijn middel en wierp het ene eind een paar maal tevergeefs naar de ladder, maar eindelijk werden zijn pogingen toch beloond. Het slingerde zich om een van de sporten en nu was het mogelijk het ding naderbij te halen.
„Jij eerst maar, IJspieper!" zei Leen.
Jaap greep de sporten en klom omhoog.
Dat ging niet erg makkelijk, want het eerste stuk moest hij net doen als de vliegen, die tegen de zolder lopen. Voor de vliegen schijnt dat een kleinigheid te zijn, maar voor een halfbevroren scheepsjongen, die zijn benen niet meer voelt en wiens broekspijpen zo hard als glas zijn, is het een heel ding om zo met je rug omlaag langs een touwladder te kruipen.
Maar hij volbracht het stuk en zodra hij zijn hoofd boven de verschansing stak, werd hij door krachtige armen naar binnen gesjord.
Ouwe Leen zwaaide een poosje tussen water en wind onder aan het losse eind van de ladder. Hij wachtte bedaard tot die uitgeslingerd was en liet toen zien, wat een ouwe matroos onder gymnastiek verstaat. Hij liep bij de loshangende ladder op alsof hij een schuurleertje beklom en even later stond hij op het dek in zijn handen te blazen.
„Dat was bij 't kantje af, Leen", zei Heemskerk.
„Ja", antwoordde Leen, „'t was geen krentenmik met honing."
De kok had beslag op Jaap gelegd. „Kom jij maar met mij mee", had hij gezegd en trek als de gesmeerde knorhaan de broeken uit, dan zal ik die drogen op de plaat van mijn fornuis en hier heb je wat lekkers om op te knappen."
Jaap hoefde niet te wachten tot zijn broeken droog waren, want Leen leende hem een van de zijne, die mocht hij wel zolang aan. „We moeten elkaar helpen op de wereld", zei Leen.

De broek van Leen was Jaap veel te groot, maar dat hinderde niet, want de maats deden net, of ze het niet zagen en hij zat lekker warm, want het was een spiksplinternieuwe broek, die Leen zelf in zijn vrije tijd gevoerd had met stukken van een ouwe wollen deken. Dat deed Leen met al zijn poolbroeken en dat was hem steeds goed bevallen, zei hij.
Jaap hoefde verder geen dienst te doen die dag. Hij mocht bij den kok in de warme kombuis blijven en snert met spek eten zoveel hij verkoos, en dat was heel wat.

Hoofdstuk IX

Jaap gaat mee naar de wal, om te kijken of ergens hout te vinden is, om een huis te bouwen en loopt daarbij een paar flinke opstoppers op van ouwen Leen, die hij wel niet verdiend had, maar die hem toch goed bekwamen.

De vaart werd hoe langer hoe moeilijker. Het ene ijsveld volgde op het andere. Dagen lang lag het schip tussen ijsbergen gevangen. Het kon niet voor- en niet achteruit. Het liep gevaar verpletterd te worden. Soms werd de voorsteven hoog opgelicht; het schip scheen dan op zijn achtersteven te zitten.

Ouwe Leen schudde zijn verweerde kop. „Wat moet daar van komen", mompelde hij. „Het was beter, dat we terugkeerden naar Holland, voor dat we hier helemaal niet meer vandaan kunnen."

Maar Barents wilde van terugkeren niet weten. Men moest volharden en trachten te bereiken, wat men zich voorgenomen had. Hij was vast overtuigd, dat het mogelijk zou zijn, om Nova-Zembla heen te zeilen. Daar zou hij open zee vinden en ongehinderd de weg naar Indië kunnen volgen.

„We komen er nooit", zei ouwe Leen, „wat ik je brom."

„Maar als Barents nu denkt van wel, Leen."

„Barents kan zoveel denken als hij wil, Proppeschieter, maar het ijs is sterker dan alle gedachten."

Dat wilde Jaap niet geloven. Er was niets zo groot of zo sterk, dat niet overwonnen zou kunnen worden. Jaap hield het met dominé Plancius, die het plan uitgedacht had. Die geleerde man was vast overtuigd van de moge-

lijkheid en Barents en Heemskerk, die het plan moesten uitvoeren, niet minder. Als zulke mannen de moed niet verloren lieten gaan, moest Leen niet zo mistroostig met zijn hoofd schudden.
Maar Leen deed het wel. Die had nu eenmaal een zwaar hoofd in de onderneming. „We raken hier zo vast als een huis, jog, help maar eens kijken."
En hij had gelijk.
Op een dag, het was de elfde September van het jaar 1596, riep Heemskerk de gehele bemanning bij elkaar.
Daar stonden ze op het dek, de zeventien mensen, die langs de pool heen hadden willen varen, om de weg naar Indië te zoeken. Het schip lag muurvast. Bergen van ijs rezen op aan alle zijden. Er blies een koude, stijve Noord-ooster. Het sneeuwde. Het opstuwende ijs dreigde het schip te doen bersten. Het kraakte.
De gezichten van de mannen stonden ernstig.
Wat zou de schipper hun te zeggen hebben?
Jaap stond naast ouwen Leen. Hij kon het niet helpen, maar hij begon te vrezen, dat de ervaren matroos gelijk zou krijgen. Zie toch eens, hoe strak Barents kijkt. Een diepe rimpel doorgroeft zijn voorhoofd. Heemskerk's blik is somber, maar vastberaden. Hij ziet er uit, of hij bereid is het onmogelijke te doen.
De kok met zijn ronde buik lijkt nog dikker dan gewoonlijk. Dat komt niet, omdat hij vetter is geworden, maar omdat hij nog een extra laag kleding aangetrokken heeft. Hij kan niet al te best tegen de kou; hij is beter thuis bij zijn hete fornuis. Liever zou hij in zijn kombuis gebleven zijn, maar de bootsman heeft hem opgehaald. Had hij niet gehoord, dat er alle „hens aan dek" gefloten was!
„Ja, maar, de snert...."
„Niks snert, Hillebrandsz, allo! maak wat voort!"
Daar stond hij dan tussen de anderen te bibberen.
„Mannen", begon Heemskerk, nadat hij zich overtuigd had, dat iedereen aanwezig was, „ik zal niet veel woorden gebruiken. Jullie weet, dat dit mijn gewoonte niet is, maar een paar moet ik er toch zeggen. De zaak is, dat we voorgoed ingevroren zitten. We hebben gedaan wat we konden. We hebben geprobeerd bij de Noord om te zeilen

en dat is ten dele ook gelukt, maar nu kunnen we niet verder. Het ijs sluit ons de weg af. We kunnen niet voor- en niet achteruit."
Hier zweeg Heemskerk even. Het was alsof hij moed wilde scheppen voor hij verder ging, maar spoedig hernam hij het woord en zei, dat het noodzakelijk was de winter hier door te brengen. Ook was het niet geraden, om in het schip te blijven, want dat kon elk ogenblik onder de druk van het ijs bezwijken. Het zou dus nodig zijn aan land een huis of hut te bouwen om daarin de poolwinter zo goed en zo kwaad als het ging door te brengen. „Het is een hard besluit, dat ik jullie moet mededelen, maar er is geen andere keus."
De mannen stonden een ogenblik geslagen.
Leen had gelijk gekregen.
Daar zaten ze, temidden van sneeuw en ijs en beren, terwijl een snerpende Noordenwind de sneeuw over de vlakte joeg, in een schip, dat niet meer kon zeilen en elk ogenblik gevaar liep te bersten.
De gezichten werden nog langer, dan ze al waren.
Jaap moest ineens aan Amsterdam denken, aan het pothuis, waarin zijn vader schoenen zat te lappen en aan zijn moeder, die bedrijvig door het huis ging om alles te beredderen. Hij moest ook denken aan meester Jochem, met zijn plak en zijn warme schoollokaal.
Sedert zijn vertrek had hij bijna niet meer aan meester Jochem gedacht, want er waren altijd zoveel andere dingen geweest, die zijn aandacht vroegen. Nu, in dit ernstige ogenblik, verlangde hij naar den meester, en zelfs naar zijn plak. Zijn droge kraakstem leek hem muziek toe. Ach, was hij maar in Amsterdam gebleven.
En je wilde zo graag het avontuur, Jaap.
Ja, maar hij had niet geweten, dat het zo bitter smaakte.
Je wist toch, dat het koud was aan de pool.
Maar niet, dat hij er blijven moest.
Wie zegt, dat je er niet meer vandaan zult komen!
Het ijs zal ons niet meer loslaten.
Heb je het gezicht van Barents gezien, Jaap! Dat stond strak en ernstig, maar in zijn blik was hoop en vertrouwen. En zag je niet, hoe vastberaden Heemskerk was!

Als die beide ervaren mannen de moed niet opgeven, moet jij het dan wel doen!
O, maar hij gaf de moed niet op. Zo eentje was hij niet. Wel was hij zeer onder de indruk van de woorden van den schipper, maar dat was met iedereen het geval. Zelfs Gerrit de Veer, die anders bij alles een grapje maakte, keek strak voor zich uit, en dat was ook geen wonder, want de toestand, waarin ze verkeerden, was ernstig.
Het was maar goed, dat de bootsman vrijwilligers vroeg om op verkenning te gaan aan de vaste wal. Er moest een geschikte plaats gezocht worden om een hut te bouwen en ook wilde men zien, of ergens misschien hout te vinden was.
Jaap was een van de eersten, die naar voren trad.
Ouwe Leen, die zo gauw zijn hoofd schudde, volgde en toonde daarmee, dat je wel de toestand donker in kunt zien, maar niet verzuimen mag, hem zoveel in je vermogen ligt, te verlichten. Hij mompelde in zijn baard, dat op het ogenblik maar één ding helpen kon, en dat was vertrouwen op de toekomst en doen, wat je hand vond om te doen.
De gehele bemanning gaf zich op om mee te gaan, maar dat was teveel van het goede. Eerstens waren er zoveel niet nodig en in de tweede plaats moest er volk aan boord blijven, want je kon niet weten, wat er met het schip gebeurde. Er konden beren komen, of, erger, het ijs kon het vernielen. Bovendien was het noodzakelijk om alvast van allerlei aan land te brengen, opdat, als het ergste mocht gebeuren, men althans niet dadelijk zonder het allernodigste zou zitten.
Ineens was er een grote drukte en bedrijvigheid. De neerslachtigheid van een ogenblik geleden scheen weggevaagd. De schipper had harde woorden gesproken, ja, maar daarmee was alles nog niet verloren. Men moest doen wat mogelijk was, om het ergste af te wenden. Redden wat er te redden viel, was de boodschap. Ze zouden vechten tegen de bittere, lange, donkere poolnacht.
De bootsman ging met een troepje, waar Jaap bij was, naar de wal.

Ze vonden een vrij geschikte plaats om een hut te bouwen, als het maar gelukken wilde hout te vinden.
„Waar zou dat vandaan moeten komen?" vroeg Jaap.
„Dat kun je niet weten, Proppeschieter."
„Hier groeit niets, Leen, geen gras, geen kruid, geen bomen."
„Nee, jog, hier is alleen maar sneeuw en ijs."
„En Noordenwind", viel een ander in.
„Om de beren niet te vergeten", voegde de konstabel er aan toe, die, beladen met zijn musketten en kruithoorn, de troep vergezelde.
„Maar hout....", hield Jaap vol.
„Er zijn grote rivieren in Siberië, Proppeschieter."
Jaap vond weinig troost in die Siberische rivieren. Eerstens waren die zo ver weg en in de tweede plaats had hij nooit veel goeds van dat land gehoord; al even bar en koud en verlaten als hier."
Maar hij zag toch een voornaam ding over het hoofd.
Ouwe Leen, al was hij dan maar een eenvoudige matroos, bleek het bij het rechte eind te hebben, want werkelijk vonden ze ergens reusachtige bomen, met wortel en tak, die met een springvloed aan land gespoeld moesten zijn en zeker wel uit het hart van Siberië kwamen, meegevoerd door de grote rivieren, die in de IJszee uitmonden.
Een andere mogelijkheid scheen er niet te zijn. Het was wel zeker, dat het geen Nova-Zemblase bomen waren, want die bestonden niet.
Zeker zijn ontwortelde bomen nooit met groter vreugde begroet dan met deze woudreuzen het geval was.
„Maar.... hoe krijgen we ze thuis, mannen", zei ouwe Leen.
„Thuis", had Leen gezegd, en dat had hij beter niet kunnen doen, want dat woord riep bij deze verlaten mannen de herinnering op aan een warme haard, die ergens in het verre, gastvrije Holland brandde en aan de geliefden, die daaromheen geschaard zaten, en die misschien met ongeduld op hen wachtten.
De bootsman meende, dat het een moeilijke taak zou zijn ze te verslepen, maar dat was van latere zorg. Hoofdzaak was, dat men hout gevonden had. Ze zouden een sterke

slee moeten maken om de stammen te vervoeren. „We gaan terug, mannen, onze tocht is niet tevergeefs geweest", voegde hij er aan toe. Dat was echter gemakkelijker gezegd dan gedaan, want er kwam een sneeuwstorm opzetten, die het gaan bijna onmogelijk maakte.
De wind, die toch al krachtig uit het Noordoosten woei, werd plotseling tot een storm en hij droeg de sneeuw op zijn rug. Het waren geen grote, zachte, witte vlokken, die zoetjes, zoetjes aan naar beneden daalden, maar fijne, scherpe ijsnaalden, die je wangen openreten en het zien onmogelijk maakten. Ze drongen door de dikke kleren heen, zochten een weg door knoopsgaten, splitten en kragen en sneden iemand de adem af.
Jaap snakte naar lucht. Hij dacht, dat hij al zo'n beetje wist wat kou was, maar deze sneeuwstorm leerde hem wel anders.
En toch was dit nog maar een voorproefje van datgene, wat komen zou. Dit was immers nog niet de eigenlijke winter, doch slechts het begin.
De storm gierde om de rotsen en de sneeuw joeg over het barre land. Er vormden zich spoedig banken, waar de mannen tot hun knieën in zakten. De handen verstijfden in hun wanten en hun voeten vroren haast af.
Leen was er nog het beste aan toe in zijn met wollen dekens gevoerde broeken. Hij gooide zich tegen de storm en beduidde Jaap, dat hij achter hem moest gaan lopen, dan had hij tenminste enige luwte.
Al spoedig bleek, dat het niet mogelijk was, recht tegen de storm in te gaan, want de ijsnaalden sloegen iemand blind. De enige manier om vooruit te komen was om achteruit te lopen.
Dat deden ze dan ook.
Ouwe Leen ging voorop.
Daarachter Jaap, daarna de anderen. De konstabel met de musketten achteraan.
Wat was dat daar, dat grijze!
Jaap probeerde het sneeuwscherm voor zijn ogen te doorboren.
Was het een rotsblok of....
Bewoog het? Het grijze sneeuwgordijn maakte juist

onderscheiden onmogelijk. Het kon een sneeuwberg zijn of een rotsblok, het was niet vast te stellen.
Ja, maar een sneeuwberg beweegt niet, Jaap.
Was hij de enige, die het zag? Niemand scheen er aandacht aan te schenken; ook ouwe Leen niet, en die zag toch alles; misschien maakte hij zich voor niets ongerust. En toch bewoog het. Straks nog was het recht voor hem en nu zag hij het meer links. En het was dichterbijgekomen ook.
Als het maar niet zo stormde en als de kou maar niet zo onbarmhartig in zijn vlees beet. Het was, of hij geen kleren aan had. De sneeuw was bij zijn hals ingekropen ook. Ze smolt daar niet eens, maar schrijnde zijn vel stuk.
Het verplaatst zich, Jaap, zie je dat niet!
Ja, hij zag het. Hij moest Leen waarschuwen of misschien den konstabel, maar om tegen ouwen Leen te spreken moest hij zich omdraaien en daar zag hij vreselijk tegenop. En de konstabel was de achterste van het troepje. Hij kon hem bijna niet onderscheiden. Zelfs van den man, die het dichtst bij hem was zag hij alleen maar de rug. Of zien, dan kon hij niet zeggen; hij raadde slechts, dat het een rug was. Iets donkers waggelde door de grijswitte massa, die voor zijn ogen dwarrelde.
Waarschuw dan toch, Jaap, er is gevaar! Je ziet toch wel, dat het een beer is, die je op de voet volgt!
Ach nee, het zal een van de mannen zijn. Wees niet kinderachtig, Jaap, je moet niet zo dadelijk alarm roepen. Wat zullen de mannen wel zeggen! „Nou, die Jaap is me er ook eentje, die ziet de maats voor beren aan. Als het eventjes sneeuwt is hij de kluts al kwijt. Hij had beter gedaan, om bij moeders pappot te blijven."
Ja, maar als het werkelijk een beer was en hij waarschuwde te laat, dan gebeurden er ongelukken, vast en zeker.
Waarom riep hij niet!
Werd hij duizelig? Zo vreemd werd het om hem heen. Hij voelde de kou en toch ook weer niet. De wind gierde om zijn hoofd, maar hij vond het nieteens zo erg onaangenaam. Het was net, of hij in zijn kooi lag, aan boord van het schip, en de schotsen tegen de wanden hoorde bonken.

Huilde de wind door het want, of was het ouwe Leen, die op de harmonika speelde. Vreemd, dat hij het wijsje niet thuis brengen kon. Hij had het vast en zeker meer gehoord, maar wist niet waar en wanneer.
Wat moest hij ook doen!
O ja, den konstabel waarschuwen.
Was de beer er dan nog?
Hij probeerde zijn ogen wijd open te sperren, maar de sneeuw sloeg ze zo gelijk weer dicht.
Een ogenblik voelde hij een ondraaglijke kou, want hij had zich half omgekeerd, om Leen te waarschuwen, maar even later voelde hij niets meer. Hij wankelde, deed nog een paar onzekere passen achterwaarts en zakte toen met een diepe zucht in de armen van den ouwen matroos.
„Hé, Proppeschieter, wat heb ik nou aan de hand! Denk je, dat ik je kooi ben! Allo jog, op je voeten en een beetje gauw ook." Meteen verkocht Leen hem een paar flinke opstoppers in zijn zij, en die brachten hem weer waar hij wezen moest.
De matroos schudde hem nog eens goed door elkaar en zei, niet al te vriendelijk, dat hij van zulke kunsten niet gediend was. Een man moest een man zijn; flauw vallen was iets voor joffers en voor kleine kinderen.
Deze hardhandige toespraak deed Jaap goed.
Het bloed stroomde weer door zijn aderen en hij voelde de kracht in zijn benen terug komen. De verdoving, die over hem gekomen was, week en meteen voelde hij weer de snerpende kou.
Het was, of zijn oren van zijn hoofd vroren en zijn lippen sprongen open, maar hij was weer de oude Jaap en de grijze verschijning, die hij had menen te zien, was verdwenen. De konstabel hoefde er niet aan te pas te komen.
„Wordt het al beter, Proppeschieter!" schreeuwde Leen naar Jaap, maar zijn stem werd door de woedende storm in flarden gescheurd. Jaap meende wel iets te horen, maar de zin er van kon hij niet begrijpen.
Dat hoefde ook niet, want even later klommen ze aan boord van het schip, dat bijna geheel ingesneeuwd was.
Daar ontdooiden ze zich in de warme kombuis, bij het fornuis. De kok stookte het vuur extra op.

„Hebben jullie hout gevonden?" vroeg Barents.
Ja, er was hout, hele boomstammen zelfs.
Je kon zien, dat dit antwoord Barents verlichtte.
Heemskerk gaf orders een oorlam te schenken. De mannen hadden zoveel uitgestaan.
Jaap kreeg een extra kop bouillon, die getrokken was van gezouten vlees. Ze was erg hartig, maar heet en krachtig.
„Heb ik je blauwe plekken gestompt?" vroeg Leen.
Er waren geen blauwe plekken, maar Jaap voelde de opmeppers nog nagloeien.
„Wie zijn zoon liefheeft kastijdt hem, jog", zei Leen, en er was iets in zijn stem, dat Jaap deed denken aan zijn moeder, wier handen ook los aan haar lijf zaten, en die het toch zo goed met hem meende.

Hoofdstuk X

Jaap ging mee om hout te halen voor het huis en op de reis maakte hij kennis met een holbewoner, die echter holderdebolder het hazenpad koos, op het zien van Jaap's neus.

Het werd nu een drukte van belang, want het huis moest zo vlug mogelijk klaar. Het was niet geraden daarmee te wachten, want de echte winter was in aantocht. De sneeuwstorm, geduurende de speurtocht naar hout was er een voorloper van geweest.

„Dat is maar het begin, jog", had Leen gezegd, „het wordt nog veel erger. En straks gaat onze lamp nog uit ook."

„Onze lamp?" vroeg Jaap onnozel.

„De zon bedoel ik, Proppeschieter."

Ach ja, de zon; die zou ondergaan en niet meer opkomen voor het voorjaar. Jaap wist, dat het zo gaan zou. Meester Jochem had daar bij de aardrijkskundeles van verteld en Jaap had met open mond geluisterd. Hoe kon dat nou, de zon niet meer opkomen: En toen had meester een hele lange redenering gehouden, waarvan Jaap niet veel had begrepen en die goeie meester Jochem misschien zelf ook niet, maar dominé Plancius had Jaap uit de droom geholpen. Hij had er verder niet over nagedacht, want het was toch wel een moeilijke geschiedenis. Wel had hij toen gedacht: „fijn, om het met je eigen ogen te zien", en nu zou dat weldra werkelijkheid worden. Hij zou het beleven, maar de aardigheid was er af.

Hij had eigenlijk nooit op de zon gelet, want ja, het sprak immers vanzelf, dat die er was. Elke morgen verscheen hij aan de hemel, om de wereld aan het lachen te maken en 's avonds, als iedereen moe was en slapen wilde, ging

hij onder. Dat was altijd zo geweest en zou zo blijven ook: dat hoorde zo. De laatste tijd was hij zelfs helemaal niet ondergegaan en soms stonden er drie tegelijk aan de hemel.
Daar was Jaap waarachtig ook al aan gewoon geraakt. Hij had zo'n beetje het gevoel, dat hij recht had op het lieve licht en het beetje warmte, dat hij nog gaf als hij niet door sneeuwbuien verduisterd was.
Maar nu drong het ineens tot hem door, dat het anders worden zou. Ouwe Leen had hem wakker geschud. De zon zou hen verlaten en zich in het minst niet meer bekommeren om Jaap, die maar zien moest, hoe hij zich redde in het duister en in de kou.
Gelukkig was er voorlopig niet heel veel tijd, om over deze dingen te denken. Er was veel werk aan de winkel. Een gedeelte van de bemanning was bezig een tent op te zetten, om daar, totdat het huis klaar was, te kunnen kamperen; een ander deel sleepte allerlei voorraden naar de wal en de rest was het land ingetrokken om hout te halen.
Bij die laatste ploeg waren Leen en Jaap.
Met bijlen gewapend waren ze er op uit getrokken. Jaap was druk bezig een reusachtige boom van zijn takken te ontdoen. Hij werkte tegen een groten man op; de spaanders vlogen om zijn oren.
Ouwe Leen was doende met een soort van slee. Merkwaardig, zo handig als die matroos was; het leek wel of hij zijn leven lang niet anders gedaan had dan sleden timmeren.
De koude Noordooster blies onbarmhartig om Jaap's oren. Wel had de jongen een van zijn wollen kousen om zijn hoofd gewonden, maar de wind scheen daar om te lachen.
„Ha! een wollen kous als beschutting tegen de wind van de pool. Wat denk je wel, Jaap Evertsz, dat ik daar voor uit de weg ga! Ik ben kameraad met de ijsbergen en met de sneeuwbuien, jongen; alles wat ik op mijn weg ontmoet verstijf ik. Die boom, waaraan je bezig bent, verhief eens zijn kruin tot aan de laaghangende grijze wolken en hij dacht dat in eeuwigheid te kunnen blijven doen. Hij heeft

het lang volgehouden hoor, honderden van jaren heeft hij mij getart, maar ik heb hem overwonnen, Jaap, ontwortelt zoals je ziet en daar ligt hij nu, vastgevroren in de sneeuw, die ik hier naar toe gejaagd heb. Nee, Jaap, als je mij weerstaan wilt, moet je andere wapens hanteren dan een wollen kous. Wacht maar, als ik me eenmaal in mijn volle kracht laat gelden. Dan zul je er van lusten en dat zal zo lang niet meer duren, vadertje. Als eerst de zon maar weg is."
Onwillekeurig keek Jaap op.
Gelukkig, de zon was er nog. Wel stond hij slechts laag boven de horizon, en zijn stralen verwarmden schijnbaar niet, maar het heerlijke licht straalde over het verlaten landschap. De sneeuw, tegen de hellingen der bergen gloeide zacht rose en het was, of een reus honderdduizend diamanten rondgestrooid had, zo maar, in het wilde weg, met gulle hand, zoals de knecht van Sinterklaas dat doet met pepernoten. Het was een en al schittering, zover de blik reikte; de ogen deden er pijn van.
Jaap kon er niet genoeg van krijgen, en als het niet zo koud geweest was, zou hij misschien zijn bijl neergegooid en zich op de machtige stam hebben neergezet, om op zijn gemak een uurtje naar dat gefonkel te kijken. Nu echter dacht hij daar niet aan. De kou beet hem, waar hij hem maar kon vinden en noodzaakte hem zo hard te werken als hij maar kon.
Dat deed hij dan ook, en hij niet alleen.
De mannen weerden zich dapper en na niet al te lange tijd was de slee klaar en beladen met een aantal dikke, van de takken ontdane stammen.
En toen stelde een van de mannen voor steentjes te gaan zoeken, voor ze de terugreis aanvaardden.
Jaap dacht, dat hij een grapje maakte. Jacob Jansz, die er mee aangekomen was, wist natuurlijk evengoed als ieder ander, dat het gefonkel niet kwam van diamanten, maar slechts het gespeel was van de schuine zonnestralen op de hard bevroren sneeuw.
Maar ouwe Leen, die toch zo onnozel niet was, lachte hem niet eens uit en zei, dat ze hun geluk maar eens moesten beproeven. Je kon nooit weten; misschien lagen

er mooie steentjes. Hij zelf had er ook wel zin in. Op zijn vorige poolreizen had hij er verscheidene gevonden en er goed geld voor gemaakt ook. Wie weet, wat Nova Zembla nog bracht. „Kom mannen, laten we maar meteen gaan, Jaap zal wel op de slee passen."
Jaap keek een beetje schaapachtig.
„Versta je me niet, Proppeschieter!"
„Ja, maar wat valt er aan op te passen, Leen?"
„Nou, dat ze hem niet stelen vanzelf."
„Den hokkebaas aan de Barndesteeg kun je niet vertrouwen", gekte Jacob Jansz. „Als die er de lucht van krijgt, dat hier zo'n prachtige slee met hout staat is hij niet te houden. Je kunt er van opaan, dat hij hem in de wacht sleept."
„Laat hem maar komen", zei Jaap lachend, en hij dacht: „ik wou, dat het waar was." Hij kende dien hokkebaas heel goed, want hij had dikwijls genoeg een bennetje turf bij hem moeten halen, toen hij nog thuis was. Ach, wat leek dat lang geleden en hoe onbereikbaar ver was de Barndesteeg te Amsterdam.
Niet piekeren, Jaap, maar steentjes zoeken! Zie je niet, dat ouwe Leen al een heel eind voor is. Maak, dat je er bij komt, anders pikt die oude zeebonk de beste voor je neus weg.
Jaap maakte, dat hij bij Leen kwam.
„Die steentjes, Leen."
„Ja, jog, wat wou je daarvan!"
„Wat zijn het voor steentjes?"
„Kijk", zei Leen, die zich bukte en een prachtige kristal opraapte, die tussen wat gruis en bevroren sneeuw lag te flonkeren, „dat zijn zulke steentjes, Proppeschieter."
„Zo'n grote diamant", zei Jaap bewonderend.
„Nou, dat durf ik niet te beweren, driemaal om de wereldbol! Een diamant is het misschien niet. Ik heb daar zo geen verstand van. Gerrit de Veer en de chirurgijn noemen het kwarts en die zullen het wel weten, maar wat doet de naam er toe. De hoofdzaak is maar, dat ze schitteren en geld waard zijn, al hebben we daar op het ogenblik niet veel aan."
Jaap vond er ook een, groter nog dan die van Leen, maar niet zo zuiver.

Er lagen heel wat steentjes te glanzen tussen het gruis en ieder van de mannen wist er een paar te bemachtigen. Leen vond ze niet zo mooi als die, welke hij vroeger wel gevonden had, en waarvoor hij tamelijk veel gekregen had, maar ze waren de moeite van het oprapen altijd nog wel waard.
Jaap had geluk. Dat kwam, omdat hij overal het eerste bij was en voor geen gewaagde klimpartij terugdeinsde. Waar de anderen niet bij konden wist hij te komen.
„Hij is zo vlug als water", gromde Leen en aan de klank van zijn stem kon je horen, dat hij daar trots op was, die ouwe matroos. Leen beschouwde Jaap zo'n beetje als zijn eigen zoon. Hij had zijn hele leven op zee gezwalkt en nooit tijd gehad om aan trouwen te denken, zei hij wel eens, en zo was hij dan altijd alleen gebleven. Hij had kind noch kraai in de wereld en dat had hij vroeger, toen hij nog jong was, wel makkelijk gevonden, maar nu hij een grijze baard kreeg, begon hij daar anders over te denken. Niet, dat hij het ooit liet blijken, zo een was Leen niet. Een ander had er niets mee te maken, hoe het van binnen met hem gesteld was, maar het stond toch wel zo met hem, dat hij soms verlangde naar iemand, waar hij van houden kon. Die had hij eigenlijk op de hele wereld nooit gevonden; hij had er ook nooit ernstig naar gezocht, maar nu was er iets in zijn brede zeemansborst, dat zei: „die jongen is het, Leen, die Jaap Evertsz, die spring-in-'t-veld." Daarom zal het wel geweest zijn, dat hij het mooiste stuk kwarts uit zijn zak opdiepte en het in Jaap's hand stopte met de woorden: „hier, Proppeschieter, dat heb je verdiend met je geklauter. Jij bent ook iedereen niet."
„Meen je dat echt, Leen?"
„Ik zeg altijd, wat ik meen", grommelde Leen en hij trok daarbij een gezicht, waar je bang voor zou worden. Hij zou veel liever iets anders gezegd hebben, iets vriendelijks, maar dat kon die ouwe zeerob niet. En om dat te verbergen grauwde hij maar.
En toen ze zo bezig waren met steentjes zoeken, vond Jaap het hol.
Hij stond er voor en keek er nieuwsgierig in.

De anderen waren wat verderop bezig.
Hé, een hol in de sneeuw. Je kon duidelijk zien, dat het gegraven was en niet zo maar bij toeval gevormd door wind en stuivende sneeuw. Er was aan gewerkt, maar door wie?
Zouden er dan toch mensen wonen op het eiland?
Leen had altijd gezegd van niet en ook Gerrit de Veer beweerde, dat het onbewoond was. Op de Zuidelijke punt kwamen wel vissers, maar hier niet. Wat zouden ze hier ook moeten doen. Er was immers niets te halen.
Zo, en jullie dan, Jaap?
Dat is wat anders, wij zijn hier per ongeluk gekomen en zodra we kans zien, gaan we weer weg.
„Ho! ho! ho!" scheen het van uit de diepte te lachen.
Jaap schrok zo, dat hij zijn knieën voelde knikken. Hij tuimelde letterlijk een paar passen terug. Zijn eerste ingeving was, om, zo hard hij kon, op de loop te gaan, maar hij herstelde zich spoedig. Kom, hij moest niet kinderachtig zijn. Wat was er eigenlijk gebeurd? Niets anders, dan dat hij een soort van hol gevonden had en uit dat hol schenen geluiden te komen.
Er *kwamen* geluiden uit, Jaap. Er zit iemand in, die je uitlachte, toen je het over teruggaan had.
Ik zei niks.
Nee, maar je dacht het toch.
Hij deed een paar stappen voorwaarts en keek in het donkere gat. Er was niets te zien, maar Jaap vond het griezelig. Hij voelde, dat er iets niet in orde was, zonder te weten wat. Wie weet, wat er in zat!
„Grrrr! grrrr! grrrr!"
Daar had je het weer. Het leek wel, of ouwe Leen lag te snurken in zijn kooi.
Weet je wat, hij zou eens wat in het gat gooien.
Hij raapte een steen op en wierp die naar beneden.
„Plof!" deed de steen.
„Grauw-auw!" deed dat andere.
Wees op je hoede, Jaap, het is niet pluis.
Hij had eigenlijk weg moeten gaan en het hol met rust laten. De waarschuwing was duidelijk genoeg. Liever moest hij niet doorgaan met stenengooien, want dat kon

wel eens verkeerd aflopen. Die daar beneden zat, hield zich nu nog koest, maar als het hem verveelde, zou hij misschien zijn kop door de opening steken en dan had je het.
Ach ja, Jaap had wijzer moeten zijn, maar hij was het niet. Hij kreeg de kriebel in zijn handen. Er lagen zoveel stenen tussen het fijne gruis in de hardbevroren sneeuw. Zijn voeten trapten ze los en zijn handen wogen ze, voor hij het wist. Hij zou een eindje van de opening af gaan staan en ze er zo in mikken. Eens kijken, hoe lang het zou duren voor het duveltje uit het doosje kwam.
Schei er mee uit, Jaap!
Nee, hij moet er uit.
Er zit misschien niets in.
Zo, en die geluiden dan.
Dat is in je verbeelding geweest.
„Plof!" deed de steen.
„Grrr!" klonk het, onheilspellend en dreigend.
Jaap moest onwillekeurig denken aan ouwe Aegte in haar winkeltje. Ze verkocht taai-taai en kokkebabbels en ze had slechts één tand. Haar wangen waren bol en blauw en daarboven flodderde een muts met linten. Men zei, dat ze een nicht was van den duivel, maar dat zullen wel praatjes geweest zijn.
De jongens uit de buurt versnoepten hun Zondagsduit in haar winkeltje en in vroegdonkere herfstavonden speelden ze ruitentikkertje op haar venster. „Tik-tik-tik!" Dat was zo leuk, want dan gromde Aegte.
En als het te lang duurde, stak ze haar hoofd door de kier van de deur, om de jongens uit te schelden.
Eens was ze erg boos geworden. Ze was naar den schout gelopen. Die had een rakker op wacht gezet en de jongens liepen er in. Jaap had een geweldige aframmeling gekregen en dat had hij verdiend ook.
Daar moest hij aan denken bij het donkere hol, waar het dreigende gegrom uit opklonk. Straks zou Aegte haar hoofd door de opening steken. Hij zou de linten van haar floddermuts in de wind zien wapperen. En de rakker van den schout zou hem niets kunnen doen.
„Plof!" daar ging weer een steen.

En daar gebeurde het.
Het was niet het hoofd met de floddermuts.
Maar wel de verschrikte tronie van het jonge beertje.
Na de kop volgden de voorpoten.
Die hieven beer en al boven de rand uit.
Ze keken elkaar verbouwereerd aan, Jaap en het beertje.
Juist op dat ogénblik kwamen de maats terug. Het was tijd om de slee met hout naar huis te slepen.
Daar schrok het diertje hevig van. Het scheen in zijn angst weer in het hol te willen kruipen, maar het besloot plotseling anders. Met een vaart, het leek wel een grote sneeuwbal, liet het zich van de helling afrollen en zette het op een lopen, om spoedig tussen de rotsblokken en sneeuwhopen te verdwijnen.
„Pas op de moer", grommelde Leen, „als die in de buurt is, hebben we nog geen kermis. Ze zijn venijnig als ze jongen hebben."
De konstabel bracht zijn musketten in het gerede, maar hij hoefde ze niet te gebruiken, want noch het kleine beertje, noch de moeder vertoonde zich.
En nu in de zelen, jongens.
Met vereende krachten werd het hout naar de plaats van zijn bestemming gesleept.

Hoofdstuk XI

Het Behouden Huis wordt gebouwd en ter meerdere veiligheid wordt er een vreemdsoortige schildwacht voor geplaatst.

Het huis werd opgetrokken uit ontwortelde, van takken en wortels ontdane boomstammen, en dat was een heel werk, vooral omdat de timmerman, die al sedert enige tijd ernstig ziek was, overleed.
Dat was een gevoelig verlies, want hoe zal men een huis bouwen zonder timmerlui.
Gelukkig was een van de maats een paar maanden krullejongen geweest in zijn jonge jaren, en die nam de leiding van het werk op zich. Hij deed dat zo goed, en werd zo ijverig geholpen door de leden van de bemanning, dat het werk met de dag vorderde.
Dat was maar goed ook, want de tijd drong.
De echte poolwinter begon zijn intrede te doen.
De sneeuw kwam uit alle windstreken aangestoven en de koude werd bij de dag strenger.
Het schip geraakte in een steeds gevaarlijker toestand. Het ijs hoopte zich op en dreigde het te kraken. Heemskerk vond het niet langer geraden er te verblijven, of er voorraden achter te laten. Met één slag zou alles verloren kunnen zijn, en wat moest men dan beginnen. Ook brachten de beren herhaalde bezoeken. Ze beklommen 's nachts het schip en doorzochten het van onder tot boven. In alle hoeken en gaten vond men hun sporen. Eens zelfs had een van de dieren het niet nodig gevonden weer te vertrekken, maar scheen van plan te zijn er zijn

kwartier op te slaan. Misschien was hij op zoek naar een passende gelegenheid, om zijn winterslaap uit te slapen en stond het ruim, dat door de bemanning bijna leeggehaald was, hem wel aan. In ieder geval, hij had zich op zijn duizend gemakken te ruste gelegd, maar hij sliep nog niet, dat merkten de mannen, die hem verrasten, maar al te goed. Hij gromde grimmig en aaide den voorsten man over zijn schouder en dat kwam niet zachtjes aan. De man verloor het bewustzijn en zeker zou hij het onderspit gedolven hebben, als niet de konstabel het dier met een welgemikt schot had neergelegd.
Daar lag de ongenode gast geveld tussen wat lege vaten en kisten, zijn brede klauwen ver uiteen en zijn verbaasde ogen wijd open.
Ach, het was wel jammer, dat hij niet naar een ander leger had uitgezien. Hij lag daar net of hij vragen wou: „waar was dat voor nodig, Jaap, ik wilde hier alleen maar gaan slapen. Een ijsbeer moet immers een leger hebben, dat weet je ook wel. Je wilt toch niet, dat ik de donkere poolnacht door sneeuw en ijs blijf zwerven, zonder voedsel en beschutting! Ik ben wel groot en sterk en heb een dikke vacht, maar daar ben ik toch niet tegen bestand. Ik ben nu eenmaal zo gemaakt, dat ik me gedurende de ergste kou op moet sluiten. Daarom heb ik gedurende de zomer zoveel gegeten als ik maar kon; alleen maar om zoveel vet te verzamelen als mogelijk is. Zie je wel, dat ik haast plof! Het werd werkelijk langzamerhand tijd voor me, Jaap, ik moest me opbergen, en nu schiet die konstabel van jullie me zo pardoes dood. Dat had ik niet gedacht, Jaap, het valt me erg tegen van jullie!"
Jaap had soms van die buien, dat hij zich dingen verbeeldde, die in het geheel niet bestonden. Hij stond maar naar den doden beer te kijken en vergat het gezelschap om zich heen. De geopende ogen van het dier hielden hem gevangen. Ze keken zo verbaasd, hoewel ze natuurlijk niet meer konden zien. Jaap voelde iets van spijt, dat deze witte koning had moeten vallen. Het was zo'n prachtig dier en tegelijkertijd lag hij daar zo zielig verslagen. Arme ijsbeer eigenlijk.
Wat had de konstabel dan anders moeten doen, Jaap!

Had hij misschien niet moeten schieten! Weet je wel, wat er dan gebeurd zou zijn?
Ja, Jaap wist het wel, en hij was verstandig genoeg, om te begrijpen, dat het niet anders kon, maar hij vond het evengoed jammer. Die beer kon het ook niet helpen, dat hij een gevaar voor de mensen was.
De mannen om hem heen hadden heel andere gedachten in hun hoofd. Ook zij waren wel onder de indruk van de pracht van het dode dier, maar ze dachten in de eerste plaats aan dat, wat ze met hem konden doen. Het was een goede vangst; zo'n dikkert. Zeker zou hij veel vet bij zich hebben. En vet was een begeerlijk goed, want het kon in de lange poolnacht gebruikt worden in de lampen. De kaarsen zouden denkelijk niet toereikend zijn. Bovendien zou de huid uitstekend te pas komen tegen de kou. En misschien zouden ze het nog eens kunnen proberen met het vlees.
De chirurgijn echter wilde van het vlees niet weten.
„Niet doen, jongens", waarschuwde hij, „het is ons de vorige maal niet goed bekomen; het zal deze keer niet anders gaan."
Goed, dan geen berenham, maar ze konden het dier misschien gebruiken als een afschrikwekkend voorbeeld.
„Hoe bedoel je", vroeg een van de mannen.
„Nou", antwoordde de eerste spreker, „als een soort vogelverschrikker meen ik."
„Om de mussen uit de erwten te jagen zeker."
„Nee, maar om ons de beren van het lijf te houden."
Dat leek zo kwaad nog niet.
„We zullen hem opzetten", verklaarde de chirurgijn.
Dat vond algemene bijval. Het dier werd van zijn vet ontdaan, vol sneeuw gestopt en op zijn vier poten gezet, dicht bij de plaats, waar men bezig was het huis te bouwen.
De witte koning knikte een ogenblik door zijn knieën en dreigde ineen te zakken, maar de vorst hielp hem een handje. Die viel op hem aan en maakte hem stijf en strak. In korte tijd was hij hardbevroren en daar stond hij dan als een indrukwekkende, enigszins vreemdsoortige schildwacht in het witte veld, onbeweeglijk, zijn kop naar de grond gebogen en zijn ogen open.

De mannen hadden veel pret om het geval en zelfs Barents en Heemskerk kwamen naar hem kijken.
Gerrit de Veer verklaarde, dat hij niet vergeten zou den schildwacht in zijn dagboek te herdenken en de chirurgijn maakte aanspraak op zijn staartje. Dat wilde hij later, als hij terug was in Amsterdam, als scheerkwast gebruiken, maar tot zo lang mocht de dode beer het behouden.
De maats lachten om deze grappen, en Jaap deed mee, maar het ging toch niet van harte. Hij vond het eigenlijk een beetje griezelig, dat grote dier, onbeweeglijk in de sneeuw, stijf bevroren en met de kop naar de grond gebogen. Het was net, of het beest aandachtig de aarde besnuffelde en of hij zo aanstonds zijn kop op zou heffen, zijn muil opensperren, zich oprichten en hardop zou beginnen te brullen.
Het was maar goed, dat het spelletje uit was voor vandaag, en hij dus geen tijd meer had, om zich met den doden schildwacht te bemoeien.
De koude wind beet hem in handen, voeten, wangen, oren en neus, en het nog onvoltooide huis schreeuwde om helpende handen.
„Hallo, jog! sta daar niet langer als een kwaje aap naar dien beer te gapen! Het is mooi genoeg geweest vandaag! Een grapje is goed, maar het moet niet te lang duren. Neem liever een bijl, zaag of hamer ter hand en tover de ruwe, bonkige boomstammen om tot balken, die kunnen dienen voor het nieuwe huis!
Driemaal om de wereldbol, wat zie je er bevroren uit! Als je daar langer blijft staan, verander je zelf nog in een soort van ijsgeworden schildwacht. Allo! neem eens een eindje, alle haaien op een speetje!"
Het was ouwe Leen, die Jaap op die manier aan het werk zette en hem voor het ogenblik den witten koning op zijn stijve benen deed vergeten.
Hij werkte zo hard hij kon, hakte de ruwe stammen glad, hielp balken versjouwen, sleepte vrachten van het schip naar de wal, kortom, deed wat zijn hand vond om te doen en als zijn hand het eens niet vinden kon, wees Leen hem de weg.
In heel korte tijd hadden de maats het huis gereed. Voor

zover men hout had kunnen vinden, had men dat gebruikt, maar een goed deel van de binnenbetimmering van het schip had er aan moeten geloven. Het voor- en achteronder had men uitgebroken, om met de vrijkomende planken het huis te voltooien.
En daar stond het dan, temidden van sneeuw en ijs, gereed om de zestien mensen tegen de barre poolwinter enige beschutting te verlenen.
Het zag er stevig genoeg uit met zijn wanden, die gedeeltelijk van ruwbehouwen boomstammen waren opgetrokken. Men had geen ramen gemaakt, maar dat was ook niet nodig, want spoedig zou de zon voor goed ondergaan en wat had je dan aan een raam! Bovendien, het zou niet eens vertrouwd zijn ook, gesteld al, dat men glas gehad had voor de ruiten. De heren beren zouden er korte metten mee hebben gemaakt. Er was alleen maar een ingang en een gat, dat als schoorsteen dienst deed.
Nee, het was geen herenhuis, zoals men ze op de Amsterdamse grachten kon vinden, maar het was een schuilplaats, die dekking beloofde.
De mannen waren er zeer mee in hun schik. Ze wreven zich in de handen van plezier. Ziezo, dat was klaar. Nu moest de Noordenwind maar blazen als hij er lust in had en de beren zouden hun tanden stuk kunnen bijten op de stevige wanden.
Heemskerk verzamelde de maats om zich heen.
Hij keek naar de meiboom, die de mannen op het dak hadden geplant, zoals de Amsterdamse timmerlieden dat gewoon waren te doen, als het nieuwe huis onder de kap was, en glimlachte.
Het was een merkwaardige meiboom, een vaatje op een staak, maar het beduidde niettemin: „het huis is klaar, schipper, je moet trakteren vandaag."
Dat deed Heemskerk dan ook en toen de mannen zich verkwikt hadden, doopte hij het zo juist gereed gekomen huis met de naam van „Het Behouden Huis", „want", zei hij, „dit is alles, wat wij hebben mogen behouden uit onze schipbreuk en bovendien is het bestemd, om ons te behouden tot het voorjaar. Het zal ons beschermen tegen de barre kou, tegen sneeuw en ijs en ook tegen de wilde

dieren. We zullen het betrekken, mannen, en zien er van te maken, wat er van te maken valt. Het is niet veel, maar ik heb het vaste vertrouwen, dat het genoeg is. Met goede wil en taaie volharding, verdraagzaamheid en standvastigheid zullen wij de donkere nacht doorkomen. Ik dank jullie voor je harde werken en ik vertrouw er op, dat geen van jullie de moed op zult geven, maar integendeel, bij het groter worden van de gevaren, je des te dapperder te weer zult weten te stellen!"
„Hoera, voor Heemskerk!"
„Hoera, voor Willem Barents!"
De schelle stem van Jaap klonk boven alles uit.
Toen het hoera verklonken was, betrok de hemel. De wind stak op en joeg de sneeuw over het land van Nova-Zembla. De wind werd een storm en de sneeuw een woedende gesel. Die twee gierden om de hoeken van het Behouden Huis en de sneeuw hoopte zich op tegen de pas gebouwde wanden. De wind loeide in de schoorsteen en liet de deur klapperen. Hij gierde om de ijsbergen en deed het Behouden Huis op zijn grondvesten schudden. Ook viel hij aan op den stijven schildwacht, die voor het huis stond, op zijn bevroren poten en zijn buik vol sneeuw, maar die schildwacht liet zich niet van zijn post verdringen. Hij was één geworden met de sneeuw en het ijs rondom het huis en met de hut zelf.
De storm beukte het dak en rukte aan de schoorsteen, maar kon geen vat krijgen op het Behouden Huis, dat eenzaam en verlaten in de ijswildernis stond en de zestien mannen beschutte, die het met hun eigen handen met grote moeite en ongehoorde inspanning gebouwd hadden. De storm mocht loeien, het Behouden Huis stond gereed hem op te vangen.

Hoofdstuk XII

In de barre poolnacht wandelen de beren over het dak van het Behouden Huis en Jaap ligt met een hete kei aan zijn voeten in zijn kooi te bibberen van de kou.

Het huis was maar net op tijd klaar, want niet alleen, dat de echte winterstormen over de ijswoestenij woedden, ook de lieve zon, die zo lang met haar heerlijke licht aan de hemel had geprijkt, verscheen niet meer. De aarde was in een grijze duisternis gehuld en die zou duren totdat de zon weer boven de kim mocht verschijnen, en daar moesten maanden overheen gaan.
Hoe zul je het zo lang stellen zonder zon, Jaap?
Dat wist Jaap zelf niet goed. Hij had daar eigenlijk nooit over nagedacht, nee, want de zon was er immers altijd; dat hoorde eenmaal zo. Aan zulke dingen dacht je niet, als je in Amsterdam met je slee van de hoge boogbruggen afgleed of als je ruitentikkertje speelde bij Aegte met haar floddermuts. Je wist niet beter, of de zon was verplicht 's morgens op te komen, alle dagen weer, en zie nu eens aan, de zon had maling aan Jaap's vermeende recht op warmte en licht. Die ging gewoon zijn eigen gang en verscheen eenvoudig niet. Jaap moest maar zien, hoe hij zich er door sloeg en de maats ook.
Nu, dat ging in het begin nogal. De hut bood een veilige schuilplaats en er was brandhout voor een hele poos, maar de rook was een plaag, want die brandde iemand meedogenloos in de ogen en bemoeilijkte de ademhaling. Het vuur brandde op een stookplaat, midden in het huis en de rook moest maar zien naar buiten te komen. Veel

er van steeg dadelijk omhoog en ontsnapte door de opening, die de schoorsteen voorstelde, maar een ander deel maakte eerst een omweg en plaagde de mensen, die hoestten en proestten en traanoogden, en zich niet tegen hem konden verweren.
Ouwe Leen had zijn zakdoek voor de ogen gebonden. Hij kon daardoor niet zien, maar de pijn in de ogen werd er minder door.
Jaap volgde zijn voorbeeld, maar hij kon het niet uithouden, want de duisternis werd hem te machtig. Buiten de hut was de poolnacht en zou hij dan binnen het huis, waar althans de lamp brandde, zijn ogen dichtbinden! Nee, dan maar liever pijn; als hij 't licht maar zien mocht.
Dat is goed, Jaap, kijk jij maar naar de lamp, jongen, en denk er maar bij, dat het de kaars is, die bij moeder thuis op de tafel staat te branden. Het vlammetje flikkert onrustig heen en weer als de deur opengaat of als je vader opstaat van tafel, maar even later staat het weer rustig te lichten. Als je er naar kijkt, met je ogen half dicht en door je wimpers tuurt, zie je een krans om het vlammetje heen en honderd gouden stralen pieken er naar alle zijden uit.
Zie je wel, dat de schaal met berenvet, waarin een soort van lampepit drijft, dezelfde dienst bewijst als de kaars! Het was wel goed gezien van Gerrit de Veer, om het vet uit de gedode beren te bewaren. Nu zie je eens, hoe het te pas komt. Er waren wel heel wat kaarsen aan boord, maar ze zouden toch niet voldoende geweest zijn om al die tijd het huis te verlichten. Er zijn geen ramen in het huis en dat betekent, dat het er altijd donker is, ook wanneer de zon weer terugkomt.
Je hebt pijn in je ogen zeg je! Ja, daar is niets aan te doen. Je moet ze ook niet zo wijd openzetten. Half sluiten, dat is beter en dan maar tussen je wimpers doorturen. Zie je wel, hoe mooi de krans is om de walmende lampekous. Je kunt er van alles uit maken; er van alles bij denken ook, vooral als je naar de beweeglijke schaduwen kijkt, die langs de wanden schuiven. Die ene heeft wel iets van meester Jochem. Zie, hij heft zijn hand op en staat gereed je er tien met de plak toe te dienen.

Die andere met het hoge voorhoofd en de vervaarlijke baard is dominé Plancius.
Je kunt je verbeelden, dat hij over zijn globe gebogen staat. Hij wijst met zijn vinger de weg die de schepen moeten volgen om de rijke landen van Indië te vinden. Zie je wel, hoe druk hij redeneert! Zeker heeft hij een onderhoud met den een of anderen beroemden ontdekker.
Wie hoest er zo? Het gaat iemand door merg en been.
Is het ouwe Leen?
Nee, Leen is in zijn kooi gekropen en ligt te snurken. Daar in de kooien, vlak tegen de wand aan heeft men minder last van de rook, maar het is er zo bitter koud.
Weer die schrijnende hoest.
Hoor je niet, dat het Willem Barents is, Jaap. Hij zit immers vlak naast je met zijn instrumenten en kaarten. Hij is verdiept in zijn berekeningen en tekeningen. Zeker stelt hij een verslag op van het verloop van de reis, om het dominé Plancius ter hand te stellen bij de aankomst te Amsterdam.
Zou Willem Barents ... net als de timmerman ...
Och kom, Willem Barents is zo gezond als een vis. Als dat niet zo was zou hij immers in zijn kooi liggen en niet zo ingespannen zitten werken. Heb je niet gemerkt met hoeveel smaak hij zijn scheepsbeschuit opgegeten heeft! Als hij ziek was, zou hij dat niet gedaan hebben. De timmerman beliefde immers ook geen beschuit meer! Nee, maak je over den schipper maar niet ongerust, Jaap. Die kan niet ziek worden.
Zo, waarom niet?
Omdat ... ja, dat wist Jaap eigenlijk niet, maar hij voelde het nu eenmaal zo, want wat zou er van hen allen worden als de schipper er eens niet meer was.
Heemskerk was er toch ook nog!
Ja, maar Barents ...
Barents hoestte niet meer. Hij hief het hoofd op van zijn werk en keek Jaap vol in zijn gezicht. Zijn ogen stonden ernstig, maar hij zag er in 't minst niet uit als een zieke. Integendeel, hij leek krachtiger dan ooit.
Dat stelde Jaap gerust. Het gaf hem een grote verlichting.

De rook stak even venijnig in zijn ogen en de storm bulderde even woedend om het huis, maar het was of Willem Barents, die zich opnieuw over zijn werk gebogen had, het dragelijk maakte. Zo lang die er was zou het waarachtig nog wel gaan. Het kwam er maar op aan een voorbeeld aan hem te nemen.
Leen vroeg, of Jaap van plan was de hele nacht bij het rokende vuur te blijven zitten. Als hij daar nog lang bleef zou hij spoedig een gerookte bokking wezen, driemaal om de wereldbol!
„Is het dan al nacht?"
Ja, Jaap, het is tijd om naar bed te gaan. Zie maar, de meeste maats hebben hun wolletje al opgezocht. Ik zou hun voorbeeld maar volgen als ik jou was. Het is nergens beter dan onder de dekens.
Jaap's kooi was naast die van Leen.
Hij kroop er in en rolde zich behaaglijk op.
De klok aan de wand tikte regelmatig. Het was prettig, om er naar te luisteren. Je kon je verbeelden, dat je thuis was. Straks zou moeder boven komen, om te kijken, of je er warm onder lag.
De lamp hing aan de zolder te branden. Ouwe Leen snurkte weer. Gerrit de Veer las. Barents scheen nog geen plan te hebben om te gaan slapen. Zeker was hij nog niet klaar met zijn werk. Heemskerk had naast hem plaats genomen. Ze fluisterden samen. De wacht rakelde het vuur op.
Dat laaide hoog op. De verse houtblokken knetterden in de vlammen. Het was negen uur.
Hoor je de storm razen, Jaap!
Jaap hoorde hem. Hij luisterde naar zijn gehuil in de schoorsteen en geloei om de hoeken. De sneeuw joeg tegen de wanden van het huis, het sterke, veilige huis. De vlam in de schaal met berenvet flakkerde onrustig. Soms, wanneer de wind door de schoorsteen binnenviel, sloeg hij neer en een verstikkende walm vulde het vertrek.
Dan hoestten de mannen.
Jaap voelde een krampende pijn in zijn borst.
Hoe bar is het buiten, Jaap, maar hoe veilig lig je hier.
Maar zo koud.

Ja, het is wel koud. Je moet je nog beter in je dekens wikkelen. Heb je ze wel dubbel geslagen en heb je je dikke jas wel over alles heengespreid! En je drie broeken en je buizen, die heb je toch niet uitgetrokken!
Nee, hij had niets uitgetrokken, zelfs zijn schoenen niet; hij lag onder dubbelgevouwen dekens en onder zijn dikke jas en nog had hij het koud, hu! zo koud!
„Wat lig je te zuchten, Proppeschieter, heb je het soms niet goed bij me. Als dat het geval is, moet je maar zien, dat je het ergens anders beter krijgt hoor; je weet het gat van de deur."
„Het is zo koud, Leen."
„Hoe is het mogelijk, midden in de winter en onder de pool." Meteen sprong Leen zijn kooi uit en wierp twee grote keien in het vuur. „Even een warm kruikje maken, jog!"
De hete stenen aan de voeten waren heerlijk; die ouwe Leen wist toch overal raad op. Ze verwarmden zijn voeten door de schoenen heen en van de voeten kroop de warmte hoger, langzaam maar zeker. Hij maakte de ogen zwaar, zo zwaar, dat Jaap maar met moeite door de wimpers kon turen. Hij zag nog net, dat Heemskerk en Barents ieder met een hete kei in hun kooi kropen en dat de wacht nog een paar blokken op het vuur wierp. De vlammen kringelden er omheen en een regen van vonken spatte in het rond.
Jaap moest een ogenblik aan vuurwerk denken, maar weldra gingen de gedachten met hem op de loop. Ze bonden zich vleugels aan en voerden hem ver van de plaats waar hij was.
Ook de ouwe Leen had de slaap weer te pakken.
Die was bezig een nieuwe balk door te zagen, snurk-snurk-snurrrrrrk!
Gerrit de Veer had zijn boek weggelegd en de wacht was de enige, die waakte in het Behouden Huis.
Maar buiten, in storm en sneeuw werd niet geslapen.
Daar waarden de beren rond, op zoek naar prooi.
Velen van hen hadden reeds hun winterleger opgezocht, maar anderen hadden nog niet genoeg gegeten om de lange winterslaap in te gaan. Ze zochten de ijswoestijn

af in de hoop nog iets te vinden, waarmee ze hun hongerige maag konden vullen. Als ze dat gevonden hadden, zouden ook zij zich opsluiten in het een of andere hol en veilig bedekt door ijs en sneeuw het voorjaar afwachten.
Hoor je ze tegen de wand krabben, Jaap!
Jaap beweegt zich onrustig in zijn slaap. Hij droomt, dat hij te laat is voor school en meester Jochem staat gereed om hem een warme ontvangst te bereiden. Hij moet maken, dat hij in zijn bankje komt en tegelijkertijd ziet hij er vreselijk tegenop.
Hoort dan niemand de beren?
De wacht bij het vuur zit te knikkebollen. De warmte heeft zijn ogen toegedrukt. Hij slaapt natuurlijk niet, want een goeie wacht slaapt nooit, maar hij doezelt slechts zo'n beetje. Hij hoort wel het krabben van de berenklauwen, maar wat kan het hem deren. Het huis is stevig. De wand zal niet meegeven.
Maar de beren hebben honger. Ze laten het niet bij krabben aan de wand. Ze leggen hun neus tegen een kier en ruiken de mensen. Ze lekken hun baarden. Een grommend geluid gorgelt in hun keel. Ze snuiven begerig.
Merkt dan niemand, dat de beren het huis beklimmen!
Ze slaan hun nagels om richels en uitstekende punten. Ze hijsen zich op. Ah, ze zijn lenig, de beren van de pool. Het huis is niet zo erg hoog. Ze kunnen het dak wel bereiken.
De wacht heft het hoofd op.
Hij loopt naar de deur. Ja, die is goed gegrendeld. Er zal geen onheil gebeuren.
Boven zijn hoofd marcheren de beren.
Ze rukken aan de schoorsteen, proberen de planken los te wringen, blazen hun hete adem door het schoorsteengat en bestampen het dak.
Dat kraakt, maar is tegen een stootje bestand.
De mannen hebben er niet voor niets hun best op gedaan. Het behouden Huis is een veilig thuis.

Jaap is intussen in zijn bankje terechtgekomen en meester Jochem staat dreigend voor hem. „Je hebt weer natte

voeten", zegt hij streng, „jij met je eeuwige schotsentrap=pen. Voor straf zal ik je voeten af laten vriezen."
„Niet afvriezen", zegt Jaap met een bibberstem.
„Waar zeur jij over, Proppeschieter?"
„Stap=stap=slof=slof", gaat het op het dak.
„Wat is dat, Leen?"
„Dat zijn de beren, driemaal om de wereldbol!"
Hu! de beren. Ze wandelen over het huis in de ijzige sneeuwstorm en ze snuiven boven de schoorsteen. Ze rukken aan de uitsteeksels en rammelen aan de deur. Hoor, hoe ze blazen. Ze doen een ogenblik vergeten, dat de steen aan de voeten ijskoud geworden is en dat de tenen dreigen af te vriezen. Jaap moet naar ze luisteren, of hij wil of niet. Ze kunnen niet bij hem komen, nee, maar er is slechts een plank dikte tussen hen en hem. Hij hoort, hoe een van die ruige gasten zich schurkt tegen dezelfde wand waartegen hij ligt. In zijn kooi is hij veilig, maar als het hen eens gelukte een plank los te wringen! Ze zijn zo ontzaglijk sterk en ze hebben honger.
„Slof=slof=slof", op het dak.
Rammelen aan de klink van de deur.
Rukken aan de schoorsteen.
Schurken en krabben tegen de wand.
Gesnuif voor kieren; lekken van hete, rode tongen.
En de kou, o, de kou.
Warm je kei, jongen; dat kan je helpen.
„Neem de mijne ook even mee, Proppeschieter; ik ben zo stijf als een stok. Jij hebt nog jonge benen."
Jaap warmt zijn kei en die van Leen.
De anderen doen hetzelfde.
Zo zijn de nachten in het Behouden Huis.

Hoofdstuk XIII

Als je de deur van je huis niet uit kunt moet je een andere opening zoeken en soms kan de schoorsteen goede diensten bewijzen.

De beren hebben hun legers opgezocht. Ze liggen in diepe slaap en teren op hun vet. Sneeuw en ijs bedekken hen. Van de kou en de barre wind hebben ze geen hinder. Ze zwerven niet meer om het Behouden Huis, begerig naar prooi. De honger kwelt hen niet. Ze dromen van het voorjaar. Op een rolletje liggen ze in hun dikke, ruige pels. Laat de sneeuwstorm maar razen, laat het maar vriezen; het kan hen niet deren. Hun zware lichamen sluipen niet meer over het dak van het huis. Ze rammelen niet meer aan de klink van de deur en de schoorsteen laten ze met rust. „Laat ons slapen", snurken ze, in hun veilige, goed beschermde holen. „We zullen Jaap niet meer storen in zijn dromen. Onze nagels zullen voorlopig de wanden van zijn kooi niet meer bekrabben. Als hij wijs is doet hij net als wij, dan sluit hij zijn ogen en droomt van lekkere beetjes, zeehonden, walrussen, dikke, vette vissen en een enkele keer een vogelboutje."
Maar het gekrab tegen de wanden heeft niet opgehouden, en over het dak sluipen andere wezens.
„Wat kan dat toch zijn?" denkt Jaap als hij in zijn kooi ligt en niet slapen kan van de kou. De beren hebben zich ingegraven, die kunnen het dus niet zijn en toch hoor ik iets. Is het misschien de bevroren sneeuw tegen de wanden, die kraakt, of is het de wind, die om de hoeken van het huis waait.
De storm laat zich niet onbetuigd. Die blaast in de

schoorsteen en zijn adem wordt bij de dag ijziger. Het is, of hij vast besloten is het leven in het huis onhoudbaar te maken.
Maar hij is het toch niet, die het eigenaardige geschuifel veroorzaakt, 's nachts, als je elk geluid afzonderlijk waarnemen kunt. Is het niet of een hond met zijn neus tegen de drempel van de deur ligt en zachtjes, heel zachtjes jankt! Wat zijn dat toch voor pootjes, die over het dak gaan! Het is anders dan het geslof van de logge berenpoten, lichter, luchtiger, vlugger, maar het zijn poten, Jaap zou er op durven zweren.
„Hoor je het, Leen?"
„Wat bedoel je, jog! Ik hoor de wind loeien en zeker is er een stuk zeil losgeraakt van de dakbedekking. Ik hoor het klapperen, bedoel je dat?"
Nee, dat meent Jaap niet. Die geluiden zijn hem niet vreemd. Hoeveel nachten heeft hij dat al niet gehoord. Het is ook niet de wind of het kraken van het ijs, waar het schip nog altijd tussen bekneld ligt. Het is anders, maar hij weet niet wat het wezen kan.
„Ik bedoel dat zachte krabben, Leen, en dat lichte geschuifel over het dak. Hoor je niet het gesnuif tegen de deur?"
„Je zult het je verbeelden, jog, het zijn de geluiden van de poolnacht. Daar moet je nog aan wennen."
Maar deze keer is Jaap het niet eens met zijn ouden vriend. De matroos wordt een beetje oud. Hij krijgt stijve benen en misschien kan hij niet zo scherp meer horen. Dat zal het zijn; ouwe Leen wordt doof. In zijn oren groeien dikke haarbossen en die houden de lichte geluidjes tegen.
Maar dan zegt ouwe Leen: „dat gesnuif bedoel je."
Hij heeft het dus toch gehoord, niettegenstaande zijn ruigbegroeide oren.
„Ja, Leen, en dat zachte gekrabbel."
„Alle haaien op een stokkie! Dat zijn de poolvossen, wist je dat niet? Die hebben de beren afgelost. Zodra de zon opkomt, verdwijnen ze weer van het toneel. Maak je over de vossen maar niet bezorgd, die zullen je niet opeten."

Nee, dat begreep Jaap ook wel, maar hij was blij, dat hij wist, waar de geluiden vandaan kwamen.
Toch lieten ze hem niet met rust. Ze hielden hem uit de slaap 's nachts, niet omdat hij er zich bezorgd over maakte, maar omdat hij op middelen peinsde, om de vossen te vangen.
„Kun je vossen eten, Leen?"
„Dat denk ik wel, jog, als je ze eerst maar hebt."
Juist, dat was de zaak, je moest ze eerst hebben.
De konstabel kan ze schieten immers.
Vossen zijn slimmer dan beren. Die zullen den konstabel aan zien komen. Eer die goed en wel klaar is met zijn musketten zijn ze al lang weer weg.
Je moet een val maken, Jaap.
Juist, dat moest hij doen.
En hij deed het.
Hij herinnerde zich, hoe hij in Amsterdam soms een vogelknip zette van een paar klinkers en daar bovenop een steen, die met één eind op een houtje rustte. Aan dat houtje was een touwtje verbonden en aan de andere kant van de lijn zat Jaap, die tevoren een stukje kaas in de knip gelegd had.
Zo'n val zal ik maken, Leen."
„Een vos is geen mus, Jaap", grinnikte Leen.
Nee, dat wist Jaap ook wel, maar als de vos eenmaal in de val zat, was hij gevangen.
„Net zo je zegt, maar hij is er even gauw weer uit, daar is hij een vos voor."
Het moeten sterke vallen zijn natuurlijk, waar ze niet meer uit kunnen komen als ze er eenmaal in zitten.
Heemskerk hoorde van het plan en keurde het goed. Af en toe een vossenbout zou niet te versmaden zijn. Goed voor de scheurbuik en de vellen konden gebruikt worden om er mutsen van te maken.
Na een week waren de vallen klaar.
En waarachtig, ze liepen er in, de slimme vossen. Ze konden de verlokking van het stukje gezouten vlees niet weerstaan.
Zo was er dan af en toe vers vlees en dat smaakte heerlijk.

Ook had ieder lid van de bemanning al spoedig een fijne bontmuts van vossevel, die warm om de oren zat.
En Jaap kreeg een pluimpje van Barents, omdat hij op de gedachte van die vallen gekomen was. De konstabel spaarde zodoende kruit en lood, dat men later misschien beter zou kunnen gebruiken en de kok had af en toe wat te bakken en te braden.
En de sneeuw joeg maar over het poolland. De temperatuur daalde nog steeds. Het vroor zo hard, dat men zich, bij het vuur gezeten, van voren brandde terwijl men van achter wit werd van de vorst. De wanden van de kooien waren bedekt met een dikke ijslaag, die niet meer wegdooide. De sneeuw hoopte zich op tegen het huis en voor de deur. Het was nodig een geul te graven 's morgens, om bij de vallen te komen en soms was men daartoe niet in de gelegenheid. Om beurten werden de mannen aangewezen om sneeuw te ruimen. Slechts Barents en Heemskerk werden vrijgesteld van dat koude werkje, maar Jaap moest er vanzelf aan geloven. Samen met Gerrit de Veer toog hij aan het werk, toen het zijn beurt was, en dat viel niet mee. Ze schepten of hun leven er van afhing en nog konden ze zich niet verwarmen. De wind blies zo onmeedogend, dat ze het slechts enkele minuten achter elkaar uit konden houden. Dan moesten ze zich haasten om bij het vuur te komen om wat te ontdooien.
En hoe verder men in de winter kwam, hoe hoger de sneeuw opstoof. Al spoedig lag het huis er onder bedolven. Uitgraven hielp niet meer.
Op een morgen kon men het huis niet uit.
Goede raad was duur.
„Ik weet wel raad", zei Jaap.
„En dat is? Proppeschieter!"
Jaap wees naar de opening in het dak.
„Door de schoorsteen, bedoel je?"
„Als jij bokkie wilt staan, Leen."
Leen boog zijn stramme rug.
Jaap ging er boven op staan, maar kon er niet bij.
„'k Zal je mijn schoer geven, Proppeschieter."
Barents keek glimlachend toe.

W. Rod. Walle.

Jaap klom op Leen's schouder. Hij kon de zoldering bereiken, greep zich vast en hees zich op.
„Hou je goed!" moedigde Heemskerk aan.
Gerrit de Veer's handen jeukten. Hij had zin den jongen te volgen. Wanneer Jaap door de schoorsteen kon kruipen behoefde hij niet achter te blijven. Hij zou ook eens laten zien, wat hij kon.
Jaap wrong zich door de opening en stak zijn hoofd naar buiten.
„Ha!" raasde de poolwind, „daar heb ik je eindelijk." Hij viel op het hoofd aan en beet het met zijn scherpe tanden. Hij kneep in de oren, die wel goed verscholen zaten onder de muts van vossevel, maar toch niet zo veilig of hij wist ze wel te vinden. Hij joeg de sneeuw in Jaap's ogen en tussen zijn kraag en deed zijn vingers verstijven. „Kom naar beneden, als je durft, ik zal je wel leren. Je moet goed begrijpen, dat ik hier de baas ben!"
De adem werd Jaap afgesneden, maar hij gaf het niet op. Hij wrong en kronkelde net zo lang tot hij boven op het dak stond, in de volle barre storm.
Het was midden op de dag, maar in plaats van de zon stond de maan aan de hemel.
Die keek met zijn bolle gezicht recht in het gezicht van Jaap, maar Jaap had meer aandacht voor zijn vossenvallen. Hij had er in dagen niet naar kunnen kijken, omdat het onmogelijk was geweest het huis te verlaten. Nu had hij, vanaf het dak, een goed overzicht, dacht hij, maar hij vergiste zich deerlijk, want er was niets van de vallen te zien. Die lagen diep onder de sneeuw bedolven.
De gehele omtrek had een gedaanteverwisseling ondergaan. Nergens zag Jaap een bekende hoogte of enig ander vertrouwd punt. De sneeuw had de aanblik van de omgeving geheel en al gewijzigd. Waar vroeger een diepte was, bolde nu een heuvel op en de witte schildwacht was in 't geheel niet meer te bekennen. Daar waar men hem neergezet had, vertoonde zich een brede sneeuwdam met een scherpe kam er boven op.
„Hei! ho!" riep ouwe Leen van binnen, „hoe ziet het er uit in de andere wereld?"
„Wit", antwoordde Jaap en daarmee jokte hij niet.

Even later verscheen het ruige hoofd van den ouden matroos eveneens door de opening. Men had Leen een beentje gegeven en zie, daar stond hij, naast Jaap. Hij zag blauw van de kou en rood van de inspanning en die twee kleuren door elkaar stonden hem niet kwaad.
Het duurde niet lang of Gerrit de Veer volgde en zelfs Heemskerk wilde niet achter blijven. Ook hij kwam door de schoorsteen naar buiten gekropen en hij moedigde de anderen aan zijn voorbeeld te volgen. Zo'n beetje gymnastiek was goed voor stijve benen, zei hij en je kreeg er eetlust van. Het maakte, dat de chirurgijn zijn kunsten niet behoefde te vertonen, en daar voer iedereen wel bij. Men toog bij het licht van de maan met alle macht aan het werk om de weg naar de deur van sneeuw vrij te maken en ook werden de vallen opgegraven en schoongemaakt. In een er van zat een vette vos, en dat was een heugelijke gebeurtenis, want sedert dagen had men geen gebraad gehad. Het enige wat de kok te schaften had, was beschuit, erwten met gezouten spek en zoutevis met pekelvlees, alles tamelijk hartig, maar nogal eentonig.
Zo had men dan de ingang weer vrij gemaakt en met een plezierig gevoel zaten de mannen om het knappende vuur. Ze hadden de handen flink uit de mouw gestoken en zich niet door kou en sneeuw laten ringeloren. Al sneeuwde het nog zo hard, zij waren niet van plan zich op te laten sluiten. Ze zouden vechten tegen storm, kou, sneeuw en ijs zolang ze daartoe de kracht hadden en met voldoening voelden ze, dat ze het nog niet behoefden op te geven. Ze hadden nog merg in hun botten al probeerde de winter ook dat te bevriezen.
En toen ze de volgende morgen opstonden, moesten ze opnieuw door de schoorsteen kruipen, want de sneeuw had al het werk van de vorige dag ongedaan gemaakt. De ingang was weer even dicht afgesloten als de vorige dag en van de vallen was geen spoor meer te bekennen. „Dan maar weer door het dak", zei Barents, die de mensen een riem onder het hart wilde steken. Hij merkte, dat enige van de mannen wat stil en gedrukt in een hoekje zaten. Als je de ene dag met grote moeite de sneeuw weggeschept hebt en de volgende morgen is je huis weer

bedolven, dan is dat ook wel om er moedeloos onder te worden. Maar met mensen, die het opgeven, kun je nooit een strijd winnen en dat wist Willem Barents even goed als een ander. Daarom maakte hij er maar een grapje van. Hij moedigde een van de mannen aan het voorbeeld te geven.
Die klom op een leeg vat, greep een van de balken boven hem en probeerde zich omhoog te hijsen. Maar, of hij niet sterk genoeg was of dat hij het er om deed, doet er niet toe; het slot was, dat hij er niet in slaagde naar buiten te komen.
Daar hing hij aan de zoldering te bengelen en tot overmaat van ramp schopte hij de ton, die als steunpunt voor zijn voeten gediend had, onderste boven.
Nu was hij geheel en al hulpeloos. Hij deed verwoede pogingen om zich boven zijn macht te heffen, maar al zijn moeite was tevergeefs.
De maats barstten uit in een luide schaterlach.
„Hou je goed!" spotte ouwe Leen, „nog een klein rukkie, maat, dan ben je er!"
De man aan de zolder hijgde en spartelde.
Gerrit de Veer zei, dat hij hem zou vereeuwigen in zijn dagboek.
„H.... h.... help me liever!" stotterde de onhandige gymnast.
Barents en Heemskerk stonden in een hoek het geval aan te kijken. Ze waren blij, dat de maats pret hadden. Zelfs de paar moedelozen hadden hun neerslachtigheid van een ogenblik geleden weten te overwinnen. Ze hadden evenveel plezier als de anderen. Zo moest het ook zijn.
Eindelijk liet de man aan de zolder los en viel pardoes in de armen van Gerrit de Veer en Leen, die hem als beloning voor zijn vertoning eens flink jonasten.
De gehele bemanning begeleidde het spel met het bekende gezang van Jonas, die in de wallevis zat, van je één, twee, drié, en bij dat drie, dat bijzonder nadrukkelijk gezongen werd, vloog de man omhoog, om daarna door sterke armen te worden opgevangen.
„En nou is het uit", gebood Heemskerk na een poosje, en toen was het ook uit.

Hoofdstuk XIV

Het brandhout was op en er moest nieuw gehaald worden. Jaap bracht het er goed af, maar met een van de maats liep het niet zo best.

Het leven was eentonig in het Behouden Huis. Er was geen verschil tussen dag en nacht, en de winter scheen eeuwig te duren. De mannen trachtten zich te vermaken zo goed en zo kwaad als het ging.
De chirurgijn werd bevorderd tot baas-balspeler. Hij verzamelde een aantal zware, ronde keien en daar mochten de mannen mee knikkeren.
Het was een zwaar spelletje, maar je werd er warm van en het hield de spieren lenig.
Ouwe Leen deed dapper mee met de keien van knikkers, hoewel hij het eigenlijk een beetje kinderachtig vond, en als Jaap niet van de partij geweest was, zou hij er waarschijnlijk de brui aan gegeven hebben. „Mijn benen zijn toch al stijf" ,zei ouwe Leen, „die stenen zullen daar niet veel aan veranderen", maar de chirurgijn zei, dat hij met zijn praatjes niets te maken had, Leen moest meedoen, of hij er zin in had of niet.
Het was anders wel een rare vertoning, die ouwe zeebonk aan het knikkeren. Hij steunde alsof hem ik weet niet wat gebeurde, maar met al zijn stramheid was hij nog menigeen te vlug af, behalve Jaap natuurlijk. Hij pikte nooit mis, die ruige pikbroek en hij wierp de zware keien met het grootste gemak naar hun doel.
De chirurgijn was bovendien van mening, dat den maats een maal in de week een warm bad toekwam.
Het was de vraag, hoe hij aan een badkuip zou komen.

Daar wist Leen echter raad op. „We zagen een gat eventjes boven de ronde buik van de lege ton", raadde hij, en daar kruipen we in."
Het voorstel vond algemene bijval. Het vat werd tot badkuip omgetoverd en ieder mocht daar op zijn beurt inkruipen, in het hete water, en dat was gezond en lekker, evenals het knikkeren met de keien.
Zo zocht men zo aangenaam en zo nuttig mogelijk de tijd te verdrijven, maar ja, de poolwinter is zo lang.
„Hoe lang zouden we hier nog moeten blijven, Leen?"
„Dat hangt van het ijs af, Proppeschieter."
Jaap zuchtte. Als ze daar op wachten moesten kwamen ze nooit weg, want ijs bleef hier altijd. Toen ze hier naar toe kwamen, was het midden in de zomer en wat hadden ze niet een moeite gehad om er door te komen. Hoe zou het schip nog ooit vrij komen!
„Wanneer zou dat wezen, Leen?"
„Eerst moeten de beren terug zijn, jog, en de zon; dan

zullen we weer zien. Tot zolang moeten we het hier uithouden."
Ach ja, de zon, die kreeg Jaap in 't geheel niet meer te zien. Hij verlangde zo vreselijk naar het heerlijke licht. Ook naar zijn warmte natuurlijk, maar het licht leek hem toch het voornaamste.
Ja, zo lang je bij het knappende vuur zit, Jaap, maar zodra je dat de rug toekeert, merk je het wel.
Het vuur echter scheen vandaag ook minder warm.
„Gooi nog een paar blokken op, wacht!"
„We hebben bijna geen hout meer."
„Wat zeg je! We hadden zo'n grote voorraad."
„Ja, maar het is bijna op. Het vuur vreet hout en geeft toch geen warmte. Als je wilt, dat het branden zal, moet jullie voor hout zorgen."
„Wie gaat er mee hout halen?"
Heemskerk behoefde niemand aan te wijzen. Genoeg mannen stelden zich beschikbaar; ouwe Leen en Jaap waren onder hen.
De schipper knikte tevreden. De mannen toonden zich flinke kerels. Ze waren zonder onderscheid bereid de barre kou in te trekken en de kans te lopen met bevroren voeten en handen terug te komen of zelfs in de sneeuw te blijven. De schipper kon trots zijn op zijn troepje en hij was dat ook. Met zulke mannen kon men in zee gaan; er viel op ze te rekenen.
Het was een heel eind weg, de vallei, waar het brandhout lag en de weg was niet alleen lang, maar vooral moeilijk. Zelfs met de lege slee hadden de mannen moeite om er te komen. Ze moesten door vers opgejaagde sneeuw waden, die hier en daar tot aan het middel reikte en bovendien blies de barre wind door hun kleren. Ze hadden alles wat ze bezaten over elkander aangetrokken en de muts van vossevel diep over de oren gehaald, maar dit scheen voor de kou geen beletsel te zijn. Men had de zware, leren laarzen, die, zoals ze wisten, dadelijk bevroren, vervangen door een soort van sloffen van dik vilt, die de koude beter afweerden, maar evengoed had Jaap geen gevoel in zijn tenen.
Hij liep in het zeel met ouwen Leen en trok zo hard hij

kon om zodoende de kou wat minder te voelen, maar het hielp hem weinig. Zijn neus scheen hem van het hoofd te vriezen en zijn adem werd een wit wolkje, dat zilverachtig oplichtte in de stralen van de volle maan. Hij had een paar wanten gemaakt, naar het model van die, welke Leen droeg en hij had er evenals die zeerob twee duimen aangenaaid. Dat was een gek gezicht, want die ene duim slingerde er maar zo'n beetje bij, net of hij er niet bijhoorde, en daar had die duim geen ongelijk in. Hij had best gemist kunnen worden, maar ja, Leen's wanten hadden er twee en daarom pronkten die van Jaap er ook mee.
Het hout lag diep onder de sneeuw bedolven.
Het duurde geruime tijd voor dat men het blootgegraven had, maar met veel moeite gelukte dat toch. Men laadde de slee zo vol als mogelijk was en begon deze naar huis te slepen.
Opnieuw hingen de mannen in de zelen.
De terugtocht was bitterder nog dan de heenreis, want de wind was tot een storm gegroeid en de vracht op de slee was zwaar.
Hou je goed, Jaap, en doe nu eens net of je de kou niet voelt. Je denkt maar aan andere dingen, dan gaat het vanzelf.
Wou jij aan andere dingen denken dan aan mij, Jaap! Dat moet je dan maar eens proberen, jongen, ga je gang! Jaap deed zijn uiterste best, om de bijtende kou niet zo heel erg te voelen, maar het hielp hem niet veel. De wind blies onbarmhartig om zijn oren en de sneeuw joeg in zijn ogen. In zijn handen en benen had hij geen gevoel meer.
Harder trekken, Jaap, je moet je nog meer inspannen, dan komt er beweging in je bloed. Voel je niet, dat het bijna bevriest! Kom, ga met je hele gewicht in het zeel hangen en zet je schrap. Zie eens, hoe Leen zich weert. Die hangt zover vooroverr, dat zij ruige gezicht bijna de sneeuw raakt. Dat moet je ook doen. Hoe lager je bij de grond bent, des te minder vat heeft de storm op je en hoe vlugger gaat de slee.
Je tenen vriezen af zeg je! Ja, dat is wel mogelijk, maar

als je niet maakt, dat je thuis komt en gauw ook, dan bevriest er nog meer.
Het begint harder te sneeuwen. Van de maan is niets meer te zien. Scherpe ijsnaalden snijden in Jaap's wangen. Hij denkt: „had ik maar een baard, zoals Leen, dan voelde ik die ijsnaalden tenminste niet zo heel erg. Leen weet wel, wat hij doet met zijn behaarde gezicht. Als ik weer naar de pool ga, laat ik ook een schippersbaard groeien."
Nu moet hij toch inwendig lachen. Hij stelt zich het gezicht van zijn moeder al voor, als ze zijn baard ziet, en meester Jochems zal hem vast niet meer herkennen, maar dominé Plancius zal zeggen: „dat is een wijs besluit van je, Jaap. Baarden beschermen je wangen tegen de scherpe ijsnaalden. Dat heb je zeker van ouwen Leen afgekeken."
Kijk, nu heeft hij toch aan iets anders gedacht. Hij wil er mee doorgaan, maar dat lukt hem niet, want de baard, die hij zo vurig begeert, zit nog in zijn keel en de ijsnaalden hebben dus vrij spel met zijn wangen.
En ze maken daar een vrijmoedig gebruik van ook.
Komt er nooit een eind aan deze tocht!
Ja Jaap, er komt een eind aan, maar het gaat niet vanzelf, zie je. Zo is het met alle goede dingen: daar moet je hard voor werken. Straks, als je thuis bent, krijg je de beloning. Dan werpt de wacht een vers blok op het vuur en de kok hangt de ketel met bruine bonen en gezouten spek er over. De vlammen zullen lustig opflikkeren en om de ketel krullen. Je ruikt de geur van de bruine bonen en je krijgt water om je tanden, als je aan gekookt spek denkt. Nee, nee, niet aan de kou denken. Je was net zo goed op weg. Zie je wel, dat het mogelijk is de narigheden voor een ogenblik te vergeten als je maar wil. En je moet het willen, Jaap, want anders is het niet te harden.
Het was een van de zwaarste tochten, die de mannen ooit gemaakt hadden, maar ze kwamen behouden aan met de slee met hout.
Dat was een vreugde in het Behouden Huis. Dadelijk begon men de stammen in blokken te zagen en een ogenblik later laaide het vuur op de stookplaat hoog op. Wel stak de scherpe rook in de ogen, maar tegelijkertijd verspreidde zich de heerlijke warmte door het vertrek en

werkelijk steeg ook spoedig de geur van de bonen op uit de ketel, die de kok aan de heugel gehangen had.
Jaap's voeten hadden niet geleden, hoewel hij dacht, dat zijn tenen afgevroren waren, maar met een van de maats was het niet zoo goed.
Die moest dadelijk naar kooi en met zijn tenen was het slecht gesteld.
De chirurgijn deed zijn uiterste best om de pijn te verlichten en de tenen te behouden, maar zijn kunst schoot te kort. Tegen de beet van de barre poolwinter had hij geen medicijnen. De zieke leed hevige pijnen, niettegenstaande de goede zorgen, die de barbier aan hem besteedde. Het was zelfs twijfelachtig of hij wel ooit beter zou worden. Rillend van kou en koorts lag hij onder zijn dekens.
Ach, hij was er slecht aan toe.

Hoofdstuk XV

Kerstmis in het Behouden Huis.

In Holland luidden de kerstklokken en brandde de kerstboom. Duizenden lichtjes verspreidden hun zachte glans en blijde gezichten hieven zich op om er naar te kijken. De mensen zongen de aloude kerstliederen en gaven elkaar geschenken. Het was de tijd van de donkere dagen, maar spoedig daarop zouden ze lichter worden en langer. De zon zou hoger aan de hemel staan en sneeuw en ijs zouden voor haar zegenende stralen versmelten.

Ook de moeder van Jaap keek naar de lichtjes van kerstmis en hoorde de klokken zingen. Ze moest denken aan haar jongen, waarvan ze al die tijd niets gehoord had. Lang had ze gehoopt, dat hij nog terug zou komen, maar nu durfde ze dat haast niet meer te geloven. Ze had met dominé Plancius gesproken en die had ernstig het hoofd geschud. Hij had haar getroost met de woorden, dat niets onmogelijk was en haar toegevoegd, dat ze moest blijven vertrouwen. Het was meer gebeurd, dat ontdekkingsreizigers pas na jaren terugkeerden, gezond en wel; wie weet, of dat ook niet gebeuren zou met het volk van Barents en Heemskerk.

„Ja", had Jaap's moeder geknikt. Ze wilde zo graag dominé's woorden geloven, en hopen en vertrouwen, maar het viel haar zo moeilijk. Schipper Jan Cornelisz Rijp immers was wel in het vaderland teruggekeerd; waarom dan haar jongen niet! Zeker was zijn schip tussen het ijs beklemd geraakt en had niet, zoals dat van schipper Rijp kans gezien zich los te werken, om zich een weg te banen naar de open zee. Ach, ze wilde zo graag geloven, dat haar jongen niet verloren was, maar het viel haar zwaar.

Nu, op kerstavond, terwijl de klokken bim-bamden en de lichtjes hun glans uitstraalden, gingen haar gedachten natuurlijk weer uit naar Jaap, dien ze zo lang reeds tevergeefs wachtte. De melodie van de kerstliederen, die het orgel in de kerk van dominé Plancius gespeeld had, klonk nog na in haar oren. Zonder dat ze het wist neuriede ze de mooie wijsjes zachtjes voor zich heen en het leek, of haar vertrouwen langzaamaan sterker werd. Jan Cornelisz Rijp was teruggekomen, waarom zou het dan voor het andere schip niet mogelijk zijn! Dominé Plancius had gelijk. Ze hoefde nog niet alle hoop op te geven, ze mocht dat niet doen, maar moest blijven vertrouwen. Hoor toch, hoe bemoedigend de kerstklokken luiden. Het is, of ze troost willen brengen aan hen, die verdriet hebben. Hun koperen stemmen gonzen over de stad en het is of ze zeggen: „houdt moed, het heerlijke licht zal komen, verheugt u, want het is heden het feest van kerstmis!"
Jaap's moeder wilde zich zo graag verheugen en hoewel het haar moeilijk viel, gelukte het haar toch het verdriet de baas te worden. Het vertrouwen en de hoop, die haar ontzonken waren, keerden weer en maakten haar hart lichter. Het was, of het kerstfeest haar een belofte bracht en ze had het gevoel, of ze dicht bij haar zoon was. Ze meende zijn gezicht te zien en zijn stem te horen, hoewel ze heel goed wist, dat het slechts verbeelding was.
Toch gaf het haar troost en verlichting. „Wie weet", sprak een stem in haar, „wie weet, staat hij niet onverwacht voor je vandaag of morgen; het is nog niet de tijd om te treuren over hem. Luister liever naar de kerstklokken en de raad van dominé Plancius."
Op dezelfde tijd hadden de mannen in het Behouden Huis eveneens de lichtjes aangestoken. Wel hadden ze geen kerstboom, want op Nova-Zembla groeide geen hout, maar de schipper had verlof gegeven althans een aantal kaarsen te ontsteken, al moest men daar dan ook zeer zuinig mee zijn. Wel luidden de kerstklokken niet en het grote kerkorgel kon zijn stem niet laten horen zo ver in het Noorden, maar de liederen uit de monden van de ruige zeelieden klonken even plechtig als overal elders op aarde.

De kok had smeerbollen gebakken en er was een verse vossenbout. Men zat gezellig bij elkaar en natuurlijk gingen de gedachten uit naar het verre Holland, waar vrienden en verwanten zeker aan hen zouden denken.
Barents dacht aan zijn huis aan het Water, waar zijn vrouw en de kinderen om de kerstboom zouden zitten. Hij verbeeldde zich de lichte stemmetjes van de meisjes te horen, en het was hem of hij de warmte van de haard voelde. Hij kuchte af en toe zijn droge hoest en zijn gezicht stond strakker nog dan gewoonlijk, maar in zijn ogen schitterden lichtjes.
Jaap vermaakte zich met die lichtjes. De vlammetjes van de kaarsen weerspiegelden zich daarin. Ook werd Jaap meegesleept door de krachtige stem van Heemskerk, wanneer die een nieuw kerstlied inzette.
Ah! die Heemskerk kon zingen. Hij overstemde iedereen. De maats konden ook een behoorlijke keel opzetten, maar bij hem vergeleken verzonk dat in het niet. Alleen Jaap kon er bovenuit komen, maar die had dan ook een hoge jongensstem. Heemskerk's zware bas gaf echter de toon aan. Iedereen was wel verplicht hem te volgen.
Ouwe Leen deed erg zijn best, maar mooi was dat niet, al meende hij het goed. Hij was er altijd naast, óf te hoog óf te laag, maar de woorden van de liederen kende hij op zijn duimpje. Die had hij in al die jaren niet vergeten.
En buiten het huis gierde de storm, en om de hoeken en over het dak slopen de vossen.
Die krabbelden aan de wanden en lagen met hun neus tegen de kier onder de deur te snuiven. Ze waren wel erg verwonderd, die vossen van de pool, want dit was zeker de eerste keer, dat ze getuige waren van een kerstfeest. Ze schrokken eerst wel een beetje van het gezang en het vrolijke gelach, maar de heerlijke geur van de smeerbollen lokte hen steeds weer aan. Ook zullen ze de braadgeur wel een beetje verdacht gevonden hebben.
Jaap luisterde naar hun gekrabbel en het zachte, klagelijke janken, en onder de hand smulde hij van de traktatie. Hij zong mee uit volle borst en luisterde met grote aandacht, toen Willem Barents het bijbelboek voor de dag haalde en op plechtige toon enkele verzen voorlas.

Jaap was niet de enige, die onder de indruk kwam van het aangrijpende verhaal van Jezus' geboorte. Ieder van de aanwezigen luisterde eerbiedig en op dat ogenblik bereikte het kerstfeest op Nova-Zembla zijn hoogtepunt.

Zoals de hoop en het vertrouwen in het hart van Jaap's moeder was gekomen, zo voelden de mannen temidden van sneeuw en ijs het hunne sterker worden. Mochten zij dan ook al eens getwijfeld hebben of ooit de verlossing zou komen, op dit ogenblik waren ze zeker van hun eindelijke redding. Zelfs de twee of drie maats, die soms de moedeloosheid niet de baas hadden kunnen blijven, richtten het hoofd op en voelden een nieuwe kracht in hun borst ontwaken, want het heerlijke licht zou zeker komen. De zon was door haar dieptepunt heen. De voorafgaande maanden was hij steeds lager gezonken en de koude was daarmee ondragelijk geworden. Het lieve licht had zich steeds verder teruggetrokken en de grijze duisternis was bij de dag donkerder geworden. De beren zelfs hadden zich verscholen, omdat ze niet bestand waren tegen de barse stormen en de strenge kou, de steeds hoger opgejaagde sneeuw en het eeuwige ijs.
Maar nu was het keerpunt gekomen. In plaats van verder weg te zinken zou de zon beginnen te rijzen. O, het zou nog heel lang duren voor hij boven de rand van de wereld uit kwam kijken, maar hij was op weg. De duisternis hing nog over het land, maar langzamerhand zou het beginnen op te lichten. Men zou er de eerste tijd niets van merken, maar het zou komen.
Wel waarschuwde Heemskerk met het oude, Hollandse spreekwoord, „dagen die langen, dagen die strangen", dat de kou nog heviger zou worden en dat het geduld dus nog een harde proef zou moeten doorstaan, maar de zekerheid bleef toch, dat men door het allerergste heen was. Het zou nog kouder worden, ja, maar de zon was op komst. De dag, waarop hij zijn gezicht, rood en blozend, boven de kim zou vertonen, naderde. Hij ging niet langer van hen af, maar kwam naar hen toe. De tijd was in aantocht, dat de duisternis zou moeten wijken voor het licht en dat de strenge winter plaats moest maken voor het

mildere voorjaar. Het ijs zou losraken en wie weet, misschien zelfs het schip.
Dit laatste lag stijf ingevroren en hier en daar was het gebarsten, maar als de zon het eenmaal vrijmaakte, zouden de maats het wel opkalefateren. Ze zouden de lekken stoppen en de naden breeuwen, de betimmering, die men er uitgesloopt had zo goed en zo kwaad als het ging weer herstellen en o, men zou alles doen wat nodig was om het zeewaardig te maken.
Al deze goede dingen verwachtten de maats van de zon, die opnieuw zijn gezicht zou vertonen.
Lang zaten de mannen bijeen bij de zachtglanzende kaarsen en het lustig vlammende houtvuur. Men smulde van de smeerbollen en ieder kreeg nog een extra scheepsbeschuit met dik boter op de koop toe.
Het was een echt genoeglijk feest, al was men dan ook ver van het vaderland en al was de kans er ooit weer te komen gering.
Al de ellende van de afgelopen maanden werd voor een ogenblik vergeten en de toekomst straalde hen hoopvol tegemoet.
Er luidden geen kerstklokken en een kerstboom was er niet, maar de blijde mensen, die bij zulk een feest horen, waren er wel. Hun gedachten gingen naar de vrienden en verwanten in het onbereikbare Holland en iedereen had de onwrikbare wil om te doen wat mogelijk was, en het vaste vertrouwen, dat het eens goed zou worden.

Hoofdstuk XVI

Ze lieten het kolenvuurtje lustig branden en stopten de schoorsteen potdicht, en als ouwe Leen niet bijtijds wakker was geworden, zou het slecht met hen afgelopen zijn.

Dagen die langen, dagen die strangen, had Heemskerk gezegd en het bleek, dat dit oud-Hollandse spreekwoord waarheid bevatte, want de kou, die nu losbarstte, was vernietigender dan tevoren. Het vroor zo hard, dat de wanden van het huis van binnen met een dikke ijslaag bedekt werden, die niet meer wegdooide, zelfs niet, al stookte men nog zo hard.

Om een beetje in de warmte te blijven zochten de mannen allerlei bezigheden. Men zaagde hout, speelde met de keienknikkers, deed gymnastiek en zelfs speelde men haasje over.

Dat was een spelletje naar Jaap's zin. Hij liet ouwen Leen bokkie staan (de pikbroek deed dat gehoorzaam) en klopte, terwijl hij zijn sprong nam, het stof uit de zolder van diens driedubbel gevoerde broek.

Leen liet dat niet op zich zitten. Hij keek scherp toe, of Jaap niet op de streep terecht kwam en als dat gebeurde, moest de jongen op zijn beurt bok zijn, en dan was hij nog niet gelukkig. Ouwe Leen was nogal zwaar en bovendien een beetje stram, hij was dus een zware springer en zijn knokkels waren hard.

Die plantte hij ongenadig in Jaap's rug en nu mocht Jaap al de buizen aan hebben, die hij bezat, ze konden toch niet verhinderen, dat hij die harde knuisten heel best voelde. En hij moest veel langer krom staan, dan hij verwacht had, want Leen, hoe stijf hij dan ook was, sprong

onberispelijk en hij kwam bijna altijd met de hakken over de streep. Hij gaf Jaap niets toe en Gerrit de Veer, die zo licht was als een veer, evenmin.
Men moest in beweging zijn of diep onder de wol kruipen, met hete keien aan de voeten of bevriezen.
Heemskerk en Barents speelden geen krijgertje of haasje over, nee, maar ze lagen ook niet voortdurend in hun kooi; ze gymnastiseerden zo'n beetje op hun eigen houtje, hard lopen, optrekken aan de zolder, armenstrekken, armenrollen, knieënbuigen en houtzagen. Zij tweeën gaven het goede voorbeeld en de mannen bevonden zich er wel bij.
Een paar maats echter konden niet mee doen.
Die waren al enige tijd niet goed in orde.
De man, wiens tenen bevroren waren tijdens het hout halen, was niet meer uit zijn kooi geweest, hoewel hij niet zo ziek scheen en de ander kon de harde beschuit niet eten vanwege zijn tanden. Hij had voortdurend pijn in zijn mond en ook had hij veel van zijn krachten verloren.
De chirurgijn schudde bedenkelijk het hoofd. De mondpijn was een uiting van de gevreesde scheurbuik, de ziekte, die steeds optreedt als men niet voldoende vers voedsel kan eten.
De barbier had veel medicijnen in zijn kastje, maar ze hielpen tegen de scheurbuik niet, en hoe zou hij verse groenten en vruchten bemachtigen in dit barre land, waar niets groeide dan misschien een beetje mos, dat nu echter diep onder de sneeuw bedolven lag.
Ook hoorde Jaap, 's nachts in zijn kooi, dikwijls de droge kuch van Willem Barents, maar die scheen toch niet ziek te zijn, want hij klaagde nooit en de chirurgijn behoefde geen drankjes en pillen voor hem gereed te maken. Wel werd hij zeer mager, maar hij bleef nooit in zijn kooi liggen en zijn ogen schitterden iemand tegen. Nee, over Willem Barents maakte niemand zich ongerust. Jaap ook niet.
En het was gelukkig, dat de schipper zo gezond bleef, want als die eens ernstig ziek werd en misschien zelfs.... nee, daar wilde Jaap niet aan denken, want wat zouden ze dan moeten beginnen.

Maar Leen had gezegd: „maak je over Barents maar niet ongerust, Proppeschieter, die is zo taai als hondenleer." Jaap maakte zich dan ook niet bezorgd over hem en dat deden de anderen ook niet.
Maar wel was er zorg over het brandhout.
Dat was weer bijna op en er moest dus nodig gehaald worden.
Maar dat was makkelijker gezegd dan gedaan, want men kon het bij de haard al bijna niet harden van de kou, laat staan dan buiten. Daar woedden de sneeuwstormen en beet de vorst; daar was de sneeuw opgewaaid tot hoge bergen en torende boven het huis uit. Wanneer men zich buiten waagde, werd de adem afgesneden; de leden verstijfden.
Toch moest het vuur brandende blijven, het ging dan hoe het ging.
Daarom maakte zich een ploeg gereed om de barre kou in te trekken.
De slee werd voor de dag gehaald en de mannen wierpen de zelen over het hoofd.
Maar het bleek onmogelijk om verder te komen dan een kleine honderd pas.
Men *moest* terugkeren, met de lege slee en zonder hout.
Ze waren half bevroren.
En het vuur kwijnde.
De wacht had het laatste blokje er opgeworpen.
Een armetierig vlammetje flakkerde onzeker aan dat onnozele houtje. Het kringelde met de rook mee omhoog, werd bleker en floepte ten laatste uit.
Er was niets meer op de stookplaat dan een smeulend, rokend gloedje, niet eens heet genoeg om een eitje op te bakken, laat staan dan om de ijskoude ruimte te verwarmen.
Wat moeten we beginnen in deze kou!
Stook het vuur dan toch op, wacht!
Hoe zal ik het vuur opstoken als er geen brandhout is?
Er zijn nog kolen, man, werp die er op!
De kolen moeten gespaard worden voor later. Misschien hebben we ze nodig voor de smidse, als we het schip zeilree gaan maken tegen het voorjaar.

Het voorjaar is nog zo ver en we bevriezen.
Vraag het den schipper. Als hij het goed vindt, zal ik de voorraad aanspreken.
De schipper trok een bedenkelijk gezicht, want men moest zuinig zijn met het kleine voorraadje kolen. Die waren voor andere doeleinden bestemd. Het kan immers voorkomen, dat men in zee een sterk vuur nodig heeft om een roerpen te smeden of een schalm in de ankerketting te lassen!
Maar we kunnen het niet harden, schipper, en het is niet mogelijk, om aan hout te komen.
Het moet dan maar, doch zuinig aan.
Wacht, je kunt kolen op het vuur werpen!
Ha! wat het vuurtje opvlamde. Nu niet slechts een zwak, nietig vlammetje, dat bedeesd aan het laatste blokje hout lekte om dan spoedig daarop te verzwinden zonder enige warmte te hebben gegeven, nee, maar een echt vuur.
De kolen begonnen te gloeien, ze kregen rode wangetjes en lachten tegen de mannen, die rondom de stookplaat zaten. Dat was wat anders, dan het smeulende vuurtje van straks. Je kon nu de warmte al voelen. Het begon bij je voeten. Daarin kwam een heerlijk gevoel. Het was of ze maanden lang bevroren geweest waren en nu eerst goed ontdooiden. Het bloed stroomde met frisse kracht door de aderen en de tenen begonnen te gloeien. Die van Jaap tintelden en dat was een onplezierig gevoel in het begin. Het ging zoals bij het schaatsenrijden, als je de ijzers er pas ondergebonden hebt en er nog niet door bent. Je moet even de tanden op elkaar bijten, flinke streken geven, je schaatsen over ribbels en bobbels laten glijden en dan, ja, dan beginnen ze te gloeien, een heerlijke warmte golft in je op, van de voeten tot je kruintje. Zo ging het ook bij het kolenvuur.
Het tintelen was reeds voorbij en het gloeien begon.
De kleurtjes van de gloeiende kolen sprongen over op de wangen van de mannen. Bij ouwen Leen kon je dat zo niet zien, want zijn wangen zaten verscholen onder zijn baard, maar Jaap had een kleur als een boei en Gerrit de Veer eveneens. Zelfs Willem Barents scheen rode wangetjes te krijgen.

Ach! het werd erg gezellig in het Behouden Huis.
De kok hing een ketel met sneeuw over het vuur.
Die smolt in een ommezien en spoedig kookte het water als een zee.
Het was een prettig gehoor, dat gesuis en geborrel. Net of je thuis zat, om de haard, onder de brede schouw en vrienden en bekenden om je heen. Straks zou moeder ieder een kom hete haverdegortmelk presenteren.
Met haverdegortmelk kwam de kok niet aan, maar hij brokkelde harde beschuit in het kokende water, voegde daar wat honing aan toe en een kluitje boter en roerde net zo lang tot hij een heerlijk geurende brij had. De boter was een beetje ranzig, maar daar lette men niet op; Jaap proefde het niet eens, maar de zieken in hun kooi konden het moeilijk slikken.
Toch deed de hete pap en vooral de verkwikkende warmte van het kolenvuur ook hen goed.
De storm kon gerust bulderen en de sneeuw mocht om het huis jagen zoveel hij wilde. Ze konden de mannen daarbinnen niet deren. De barre poolnacht mocht zijn scherpe klauwen uitslaan, hij zou zijn prooi missen, want de maats zaten knus om het stralende vuur geschaard, met warme handen en voeten. Zelfs hun van het vuur afgekeerde ruggen werden warm en de dikke ijslaag, die zich tegen de wanden en in de kooien had afgezet, begon los te laten. Je hoefde niet eens zo heel dicht bij de haard te zitten, want overal drong de zalige warmte door. Het zou misschien niet eens nodig zijn hete keien mee naar kooi te nemen, nee, want het dooide in huis.
Ja, maar als de kolen opgebrand zijn!
O, die hielden nog lang. Steenkool is andere brand dan hout. Hout is zó weg, maar kolen houden tegen. Zie toch eens, hoe het gloeit en de wacht strooit er nog een vers laagje bovenop. O, het zal nog lang warm blijven in huis.
En de kok schept nog voor ieder een lepel pap op.
Maar Barents geeft den wacht te kennen, dat het zo genoeg is. We hebben eigenlijk reeds te veel van dat zwarte goedje gebruikt. We moeten er zuinig mee zijn. Wie weet, hoe nodig we het nog zullen hebben.
Ach, dat had Barents niet moeten zeggen. Het was zo'n

plezierige gedachte, een stralend vuur te hebben, dat maar altijd door zou gaan met je te verwarmen. Je gooide er maar kolen op en hopsa! daar had je de kringelende vlammen, die als blozende kabouters een rondedans deden en daarbij de omstanders warmte toewuifden. Niet, dat ouwe Leen aan dansende, vuurspuwende dwergen dacht; die zat maar krulletjes in zijn baard te draaien, maar Jaap liet zijn verbeelding vrij spel, en het speet hem erg, dat er eens een eind aan al dat goede zou komen, want Barents had gezegd, dat het zo welletjes was.
„Maar we kunnen de warmte langer bij ons houden, Leen."
„Wat zeg je, Proppeschieter?" vroeg Leen, die zijn hoofd ophief, en nu zag Jaap, dat ook zijn wangen, onder zijn baard, een rode kleur gekregen hadden. „Waar heb je het over, jog?"
„Dat we zoveel warmte verliezen, bedoel ik, Leen."
„Door de schoorsteen, hè, en door de kieren."
„Ja, als we die dichtstoppen hebben we er langer plezier van."
„Daar zeg je wat, alle haaien op een speetje! Van de rook zullen we geen last hebben. Wat denken de maats er van?"
Die waren het met den ouwen Leen eens.
De schipper had geen bezwaar.
Dichtstoppen, jongens. Het schoorsteengat afsluiten met een stuk zeil; de kieren dichten en alle gaatjes stoppen.
Het was spoedig gebeurd.
Ziezo, nu mocht het vuur wel iets verflauwen. De warmte zou misschien de hele nacht blijven hangen. Een kolenvuur gloeit zo lang na en de kou van buiten heeft geen toegang.
Ah! het zou een gezegende nacht worden.
Morgen zou men weer zien, misschien was het dan weer een beetje opgeknapt en konden ze proberen wat hout binnen te krijgen. Ze zouden de slee zo vol laden als maar enigszins mogelijk was en misschien konden ze wel twee vrachten halen. Als het weer het maar toelaten wilde; het zou aan de mannen niet liggen.
De klok wees negen en de maats kropen te kooi.

Hete keien? Niet nodig vannacht. De voeten zouden niet afvriezen. Je kon gewoon met je handen boven dek liggen zonder dat ze verstijfden. Je adem werd niet eens ijs tegen de dekens. Ach, het was nog zo slecht niet aan de pool. Hete brij en een vlammend vuur. Wat wilde je nog meer?
„Lig je goed, Proppeschieter?"
„Ja, Leen. Hoor eens hoe het stormt."
„Die is ver van mijn bed, jog."
„Dat is niet waar; hij is vlak bij je."
„Maar hij kan me niet krijgen, Jaap."
Juist, de kou kon hen niet krijgen. De storm huilde om het huis en rukte aan de schoorsteen. Zeker zocht hij de opening, waardoor hij gewoon was naar binnen te vallen. Mis storm, de maats hebben een zeil gespannen, om je de weg te versperren. Je kunt het laten klapperen en flapperen, maar binnen komen kun je niet.
De gaten en kieren, dacht je!
Probeer het maar, barse bulderaar; ze zijn zo dicht als een pot. Het hele huis is afgesloten. Er is geen gaatje waar je je venijnige adem door kunt blazen; Jaap ligt veilig voor je scherpe tanden en ouwe Leen eveneens. Barents ligt een beetje te kuchen, maar jij zult geen kans hebben om zijn hoest te verergeren. Loei jij maar over de witte sneeuwvelden, jaag maar om de ijsbergen en gier om de masten van het onttakelde schip; je kunt de mannen in het Behouden Huis niet bereiken. Die liggen veilig en wel in hun kooi en het kolenvuur zorgt nog maar steeds voor nieuwe warmte.
Maar de vreemde schildwacht, buiten het huis.
Die staat stijf op zijn stijve poten en zijn kop hangt op de grond. Zijn buik heeft men vol sneeuw gestopt en Jaap heeft hem een bezem tussen zijn voorpoten geduwd. Hij is geheel en al ondergesneeuwd, je zou zeggen, een sneeuwberg, die daar altijd geweest is. De wind waait over hem heen en laat zijn donzige deken wapperen. De flarden vliegen er af en soms lijkt het of de slippen opwaaien, maar dat is slechts schijn. Het zijn dikke wolken sneeuw, die over hem heen jagen. De storm wil hem uit zijn hol hebben, maar hij heeft geen zin. De maats hebben

hem daar neergezet om de wacht te houden, en dat zal hij doen.
Maar hij wil wel eens snuffelen aan de deur en ook heeft hij zin, om over het dak te wandelen en aan de schoorsteen te rukken. Hij hoeft daarvoor volstrekt zijn hardbevroren deken niet af te werpen. Hij graaft eenvoudig een gang, diep onder de sneeuw, en hij komt waar hij wil wezen. Toen hij nog een levende beer was, heeft hij zoiets meer dan eens gedaan; holen graven was zijn liefste bezigheid; nu hij dood is en opgezet en stijf bevroren is dat nog net zo. Hij zal dien Jaap wel krijgen. Hij zal hem afschrobben met zijn bezem en door de sneeuw rollen. En als hij dat alles gedaan heeft, zal hij hem zijn tanden laten zien en hem zijn schouder openhalen met zijn stijve klauwen.
Wat zie je bleek in je slaap, Jaap. Het is toch warm in de kooi; je hebt je kei niet eens nodig. Je moest een kleur als een boei hebben en in plaats daarvan zie je er uit of je niet goed bent. Ook gaat je ademhaling onregelmatig. Ouwe Leen schijnt ook niet zoals hij wezen moet. Hij snurkt, maar zijn geronk klinkt niet zo gemoedelijk als gewoonlijk. Is er wat, ouwe pikbroek! Heb je misschien een benauwde droom?
Gerrit de Veer heeft zijn boek naast zich op de deken laten vallen en hij ligt daar, of hij nooit meer op zal staan. Zie je wel, hoe handig de beer zich een weg baant, Jaap! Hij heeft een gang gegraven, die recht naar de deur van het huis voert. Hij veegt de grond schoon met zijn bezem, want hij is een propere beer; hij heeft een hekel aan vuile voeten. Zie, hij is klaar met zijn geveeg, maar de bezem bergt hij niet weg, want daar wil hij je mee afschrobben. Nee, je moet stil blijven liggen, Jaap, niet opstaan om den konstabel te roepen. Die rijdt op het ogenblik op de rug van de nachtmerrie en kan dus niet wakker worden en al ontwaakte hij, wat dan nog? Denk je dat een dode beer bang is voor een kogel uit het musket van den konstabel! Welnee, dode beren, die stijf bevroren zijn en wier buiken opgepropt zijn met klonters sneeuw, zijn nergens bang voor.
Je denkt misschien, dat hij de deur niet open kan krijgen,

omdat de wacht die afgesloten heeft met de bommel, maar dat heb je mis, jongen. Vreemde schildwachten, die aan de pool voor Behouden Huizen op post staan, kunnen alles. Die worden door bommels niet tegengehouden en als een schoorsteen hun in de weg staat, vreten ze die op. Wil je niet afgeschrobd worden, zeg je?
Ja, dat is best mogelijk, maar de schildwacht is dat nu eenmaal van plan. Hij wil bovendien Leen's baard uitplukken en Willem Barents zal hij het kuchen afleren en niet zo zachtjes ook.
Dat vreemde geklop! Wat dat is?
Wel, dat doet de beer. Hij is niet de eerste de beste, maar iemand van manieren. Zonder zich aan te dienen zal hij niet binnentreden. Hoor! daar klopt hij weer, dringender nog dan zo even.
Ja, ouwe Leen is aan het zagen, maar zijn zaag is stomp en hij klemt ook. Die zaag moet nodig eens gevijld worden en de tanden eens behoorlijk gezet, je weet wel, om en om, zoals het hoort bij een fatsoenlijke snurkzaag. Je moet het Leen maar niet kwalijk nemen, want hij is een beetje benauwd. Hij moet zich zo vreselijk inspannen om de stompe zaag door de houtknoest te trekken. Hij zweet er van, zie je wel?
Je bent zelf ook benauwd zeg je, maar daarin vergis je je. Het zal Barents zijn, die een paar kooien van je af ligt te kuchen. Die is benauwd, dat kun je zo wel horen en dat jij dat voelen kunt is niets bijzonders, want dat heb je altijd, als een vreemdsoortige schildwacht aan de deur klopt.
Je moet hem binnenlaten, Jaap; hoor je niet, dat hij ongeduldig wordt! Hij heeft niet de hele nacht de tijd. Als je hem laat staan tot de zon opkomt, wordt hij slap in de knieën en valt ondersteboven. Wie zal je dan schrobben en je huid met bevroren sneeuw inwrijven?
Ik wil niet ingewreven worden.
Dat kan wel, maar het moet.
Hoor, de beer ligt voor de deur te snuiven. Hij ruikt je, Jaap, en ook heeft hij er de lucht van, dat er nog een ietsje brij in de ketel is.
De wacht moest hem eigenlijk wegjagen, dien brutalen

beer, die maar met zijn bezem staat te dreigen, maar de wacht, die toch wakker moest zijn, zit te knikkebollen. Zie eens, hoe grappig zijn hoofd heen en weer rolt. Nu hangt het op zijn borst en straks rolt het achterover. Zijn handen hangen slap langs de zijden en hij heeft een kleur als een beddelaken.
Wat zou er toch zijn met den wacht?
Als hij maar voor het vuur zorgt, dat het niet uitgaat.
Heemskerk heeft gezegd, dat hij er geen kolen meer op mag werpen, maar hij kan het oprakelen. En hij moet de deur niet opendoen voor den beer, want dan komt die er in en de warmte gaat er uit.
Hoor, hoe de storm loeit.
Die is razend, omdat hij hier de baas niet kan spelen.
„Ha! ha! ha!" lachen de groenachtige vlammetjes van het kolenvuur, „die Jaap is bang voor een doden beer!"
Maar dat zal Jaap anders laten zien. Hij zal opstaan en den beer wegjagen. Een kogel helpt niet, want daar geeft hij niet om, maar hij zal hem met zijn blote handen bij de keel grijpen, daar is hij bang voor, voor Jaap's blote handen.
„Niet je eigen keel moet je hebben, Jaap", lachen de vlammetjes, die kleine, venijnige, groenachtige duiveltjes geworden zijn, „je vergist je, jog. Zie je wel, dat je niet durft. Je bluft, dat je den beer te pakken zult nemen, maar je doet niet anders, dan naar je eigen keel voelen."
„Zo benauwd", prevelt Jaap in zijn onrustige droom.
„Juist, dat moet ook", gichelen de vlammenduiveltjes. „Waarom denk je, dat we ons spelletje spelen? Dacht je, dat we dat deden om je aan het lachen te maken! Niks hoor, hartje!"
„Klop! klop! klop!" aan de deur.
Sta dan op, Jaap en jaag hem weg. Laat zien, dat je een wakkere jongen bent. Je laat je toch niet door een bevroren beer uit het veld slaan!
„Dat doe je wel!"
„Hij durft niet!" slissen de duveltjes.
Het is omdat Leen zijn zaag vijlt, daarom kan Jaap niet opstaan. Nee, het is omdat Willem Barents zo ligt te hoesten. Als Jaap uit zijn kooi komt, zal Barents wakker

worden en dat mag niet, want dat is nadelig voor hem. Barents mag men niet storen in zijn slaap.
„Uitvluchten!" gillen de vlammenduiveltjes.
De wacht, voor het vuur, laat het hoofd nog dieper op de borst zinken.
De beer laat zich met zijn ganse gewicht tegen de deur vallen.
Die kraakt.
Het hele huis schudt er van. Straks stort het nog in.
De beer moet weg!
Wie zegt, dat de beer weg moet!
„Ik", mompelt Jaap in zijn zware slaap.
En de groenachtige duiveltjes spelen intussen met de vergiftige kolendamp, die opstijgt van de stookplaat. Ze ademen die in, om ze nog vergiftiger te maken en blazen ze dan de mannen in het gezicht.
Die halen ze in, met volle, diepe teugen en hun bewusteloosheid wordt met het ogenblik gevaarlijker.
Jaap schijnt weg te zinken in een heel diepe sneeuwkuil, waar geen kou meer is en waar de zon in volle luister schijnt, maar gelukkig steekt de dode schildwacht zijn ruige kop door een gat, dat hij in de deur geramd heeft en meteen springt de dolle poolwind het Behouden Huis binnen.
Hij blaast de vergiftige damp weg en als Jaap rillend wakker wordt, ziet hij ouwen Leen voor de open deur op de grond liggen.
De wacht, die straks nog zat te knikkebollen, is van zijn krukje gegleden en Heemskerk strompelt naar ouwen Leen en helpt hem overeind.
„Dat was maar net bijtijds", hoort Jaap Barents zeggen.
„Het was bijna ons einde", vervolgt Heemskerk.
Ouwe Leen, die intussen opgekrabbeld is, zegt, dat hij voorlopig genoeg heeft van kolenvuurtjes. „Ik weet nog niet, hoe ik bij die deur gekomen ben, driemaal om de wereldbol!"
„We hebben ons leven aan jou te danken, Leen", zegt Gerrit de Veer en zijn stem klinkt heel ernstig.
„Nou, nou!" antwoordt Leen, „je moet me niet verlegen maken, Gerrit, want daar kan ik niet tegen."

„Je bent een dappere kerel, Leen", prijst Barents.
Jaap was zeer trots op zijn vriend, den ouwen Leen, want hij begreep, dat de ruige berenkop, die hij had zien verschijnen door een gat in de deur, Leen geweest was, die de deur had opengestoten, juist op het tijdstip, dat verse lucht nog redding brengen kon.

Hoofdstuk XVII

Gerrit de Veer beweerde, dat hij de zon gezien had, maar Barents wilde er niets van horen. Enige dagen later verscheen hij in al zijn heerlijkheid en dat was een grote vreugde.

Het duurde lang voor men weer gebruik maakte van de voorraad steenkolen, en toen men het eindelijk deed, hoedde men er zich wel voor de schoorsteen af te sluiten.

Op een keer waren Gerrit de Veer en enige anderen naar het schip gegaan, om te zien, hoe daar de zaken stonden. Het lag diep bedolven onder sneeuw en ijs en de vossen hadden er hun holen gemaakt, maar het ijs had het niet in elkaar gedrukt. Het zou dus mogelijk zijn, om, zodra de dooi inviel, het op te kalefateren en zeilree te maken voor de grote reis naar huis.

„Hoe lang zal dat nog duren, Leen?"

„Dat zullen we af moeten wachten, Jaap. Er is voorlopig nog niet veel van dooi te bespeuren."

Nee, dat merkte Jaap, want een ijzeren bout, die hij opnam, bleef aan zijn vingers kleven.

„Au!" riep Jaap, „ik verbrand me!"

„Dan moet je maar van de hete kachel afblijven, Proppeschieter! Neem één ding van mij aan, grijp 's winters, aan de pool, geen ijzer met je blote handen aan, want daar kunnen ze niet tegen."

„Kijk!" riep Gerrit de Veer.

Ze zagen het allemaal.

Een lichtglans aan de horizon.

„De zon!" riep Jaap in vervoering uit.

„'t Lijkt hem wel", meende Leen, „maar of hij het werkelijk is, weet ik nog zo net niet."

„Je ziet hem toch schijnen, Leen", vervolgde Gerrit de Veer.
„Ik zie niks meer, Gerrit."
Leen had gelijk, er was niets meer te zien.
Was het de zon geweest, of hadden ze zich vergist?
„Ik heb toch licht gezien, Leen", zei Jaap en zijn ogen schitterden met een blijde glans.
„Ja, maar het kan wel het een of andere luchtverschijnsel geweest zijn. Er gebeuren hier soms zulke rare dingen. Weet je nog, dat we eens drie zonnen gezien hebben, die boven op een regenboog dansten?"
Ja, dat wist Jaap, maar dat was heel anders geweest.
„Is het niet de tijd, dat hij moet verschijnen, Gerrit?"
Gerrit knikte geheimzinnig, net of hij wat in de zin had.
De mannen raakten niet uitgepraat over de zon, die ze gezien hadden, of liever, die ze meenden gezien te hebben. De een zei, het was hem, maar de ander was er niet geheel zeker van. Er was een lichtglans geweest, daar was men het over eens.
„Het was de zon", zei Gerrit en weer vloog dat lichte glimlachje over zijn gezicht.
We zullen het Barents gaan vertellen.
„Die zal heel blij zijn", meende Jaap, maar daar vergiste hij zich in.
Barents trok een ongelovig gezicht.
„Dat kan niet", zei hij beslist.
„Maar als we het gezien hebben, Schipper!"
„Het is de tijd niet, Gerrit, dat weet je zelf ook wel. Hoe kun je zo volhouden."
„Mannen, hebben we hem gezien of niet!"
„Ja, ja." Ze hadden licht gezien, met hun eigen ogen.
„Licht, dat kan, maar hebben jullie de bol boven de kim waargenomen?"
„Nee, maar zijn bovenste rand."
„Onmogelijk", antwoordde Barents, en hij werd waarachtig een beetje boos. Hij haalde zijn boeken en kaarten voor de dag en boog zich er over heen. Heemskerk voegde zich bij hem, met pen en inkt en maakte ellenlange sommen. Barents kreeg er een kleur van. Gerrit de Veer sloeg aan het rekenen en de chirurgijn ook.

„Het is onmogelijk", mompelde Barents.
„Hij kan het niet geweest zijn", zei Heemskerk.
„Volgens de berekeningen niet", antwoordde Gerrit de Veer, „maar mijn ogen hebben hem gezien."
„Ze hebben verkeerd gekeken", meende de barbier.
„Hou jij je liever bij je likkepot, Pil; van onze berekeningen heb jij geen kaas gegeten."
„Scheld jij mij uit voor Pil!"
„Net zoals je wilt."
„Zeg dat nog eens als je durft!"
De twee mannen stonden dreigend tegenover elkander. Om hen heen vormde zich een kring.
Zou het ernst worden?
„Kom, jongens", suste Leen, „maak jullie nou geen ruzie om de lieve zon. Wat doet het er eigenlijk toe, of hij het werkelijk geweest is vandaag! We weten immers, dat hij op komst is en heel spoedig zal verschijnen."
Ouwe Leen zei dat zo gemoedelijk, dat de twee ruziemakers hun strijdlustige houding lieten varen. Over het gezicht van Gerrit de Veer toog weer dat geheimzinnige lachje. Hij troonde den chirurgijn mee naar het verste hoekje en fluisterde hem iets in het oor, waarom de medicijnman moest grinniken. „Laat ik je maar eens een extra scheerbeurt geven", zei hij, maar Gerrit de Veer antwoordde, dat zijn som nog niet af was.
Hij veroorzaakte een hele drukte, die zon, en dat was ook wel te begrijpen, want het was werkelijk de tijd nog niet. Barents had alles tot in de puntjes uitgerekend, en het bleek, dat hij pas over een paar dagen zou kunnen verschijnen.
Daar stonden ze nu.
De een zei: „Ik heb hem gezien", en de ander bracht daar tegenin, dat het onmogelijk was.
Maar Gerrit de Veer glimlachte en schreef in zijn dagboek, dat hij de zon gezien had op een tijdstip, dat hij er nog niet had mogen zijn.
Barents, die het eigenlijke scheepsjournaal bijhield, maakte geen melding van het geval, want zijn ogen hadden niets gezien en die van Heemskerk evenmin.
Maar Gerrit de Veer en de chirurgijn hadden pret in een

stil hoekje om het gezicht, dat dominé Plancius zou zetten als hij er van hoorde en hoe ook hij aan het rekenen zou slaan, evenals Barents en Heemskerk.
En toen de twee schippers nog druk aan het rekenen waren, een dag of wat later, verscheen de zon werkelijk en wel precies op tijd.
In volle luister rees hij boven de horizon uit.
Een lang uitgerekte, geelrode bol, die met zijn onderste rand op de kim stond.
Hij verlichtte de poolwereld met een rosse gloed.
De sneeuw scheen te branden en de ijsbergen fonkelden alsof ze met diamanten bestrooid waren. De duisternis, die zo lang geheerst had, moest wijken voor het overwinnende licht, dat eindelijk teruggekomen was.
De belofte van Kerstmis was in vervulling gegaan. Daar was dan de zo lang en zo smartelijk gemiste zon. Hij gaf nog geen merkbare warmte, de kou beet nog even fel, maar de maats, die zich allen op het dak van het Behouden Huis opgesteld hadden, voelden dat op dit ogenblik niet. Ze keken maar naar de zon, die aan de hemel fonkelde en de wereld feestelijk verlichtte.
Nu zouden spoedig andere tijden aanbreken. De zonnestralen zouden de sneeuw doen smelten en het ijs doen scheuren. Het schip zou los raken en de mannen zouden het met hun rappe handen optuigen. De zieken zouden herstellen en alle leed zou spoedig vergeten zijn.
Jaap stond tussen de mannen, naast ouwen Leen. Hij kon zijn ogen niet van de zon afwenden. Nu voelde hij pas hoeveel hij van hem hield en hoe hij naar hem verlangd had. Hoe was het mogelijk, dat hij zo lang zonder hem had kunnen leven!
Dit was nu dezelfde zon, die de mensen in Amsterdam alle dagen mochten zien; ook als hij zich achter de wolken verschool verlichtte hij de wereld.
Toen Jaap nog in Holland was had hij dat nooit gewaardeerd. Hoe had hij zo ondankbaar kunnen zijn! Zijn hart liep over van vreugde
Het was een lange, bange nacht geweest, maar nu was de dag gekomen. De zon scheen in volle luister en hij zou hen niet meer verlaten. Dit ogenblik zou Jaap nooit ver-

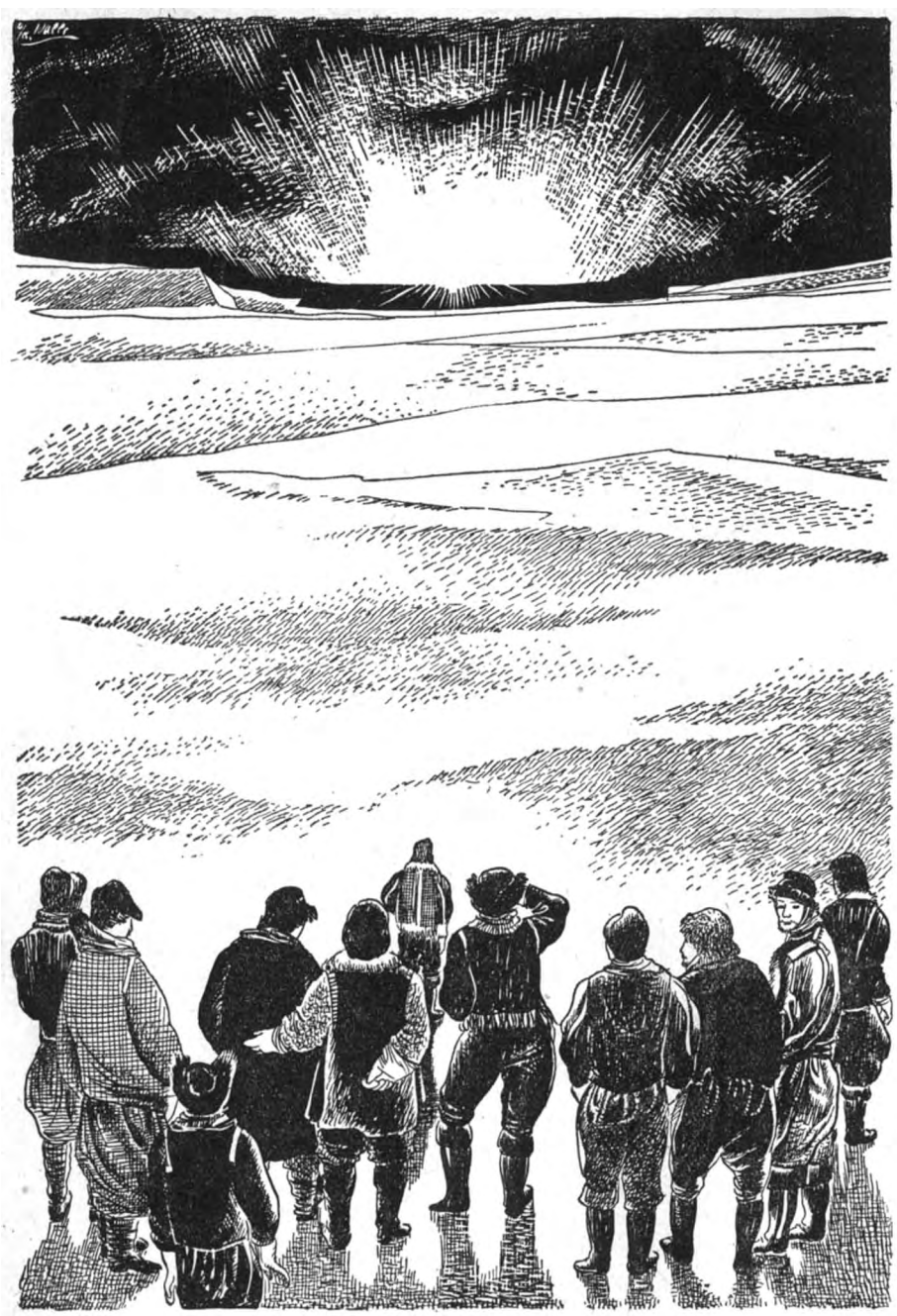

geten en hij zou in zijn later leven, bij ramp en tegenspoed, altijd denken: „Maar ik heb de zon".
Ouwe Leen scheen iets dergelijks te voelen, hoewel hij daar niets van liet merken. Hij had een hekel aan veel woorden. Liever hield hij zijn gedachten voor zich. Maar ook hij kon zich niet losmaken van de zon en de hand van Jaap, die de zijne zocht, omklemde hij stevig met zijn ruwe vingers.
Toen Jaap naar hem opkeek, zag hij iets in zijn ooghoeken glinsteren, maar dat kwam misschien door het scherpe licht, waaraan ze niet meer gewend waren. Natuurlijk, wat zou het anders zijn. Jaap zelf voelde ook iets vochtigs en in zijn keel groeide een brok.
En toen zette Barents een plechtig lied in.
Het was een van de psalmen, die Jaap dikwijls meegezongen had onder de kerkdienst van dominé Plancius en die hij van buiten kende. Onwillekeurig stemde hij mee in en naast hem gromde de valse bas van ouwen Leen. Alle mannen zongen mee, uit volle borst, met het gezicht naar de zon gekeerd, die hen vriendelijk toelachte en hen beloftevol in het gezicht scheen.
En toen het lied uit was, stak de eerste beer zijn kop om de hoek van een ijsblok heen. Hij was mager en keek begerig naar al die mannen boven op het dak.
Gerrit de Veer nam zijn muts voor hem af en groette hem potsierlijk.
Het dier gromde en ging mooi zitten.
Daarna vertrok hij, om versterking te halen, maar toen hij met zijn wijfje terug kwam, stond de konstabel gereed om hen te ontvangen en daar moesten ze niets van hebben.

Hoofdstuk XVIII

Zou het schip los raken uit het ijs of zou men het aan de pool achter moeten laten? Het valt schipper Heemskerk zeer moeilijk een besluit te nemen.

De zon was teruggekomen en daarmee de hoop. De maats wijdden zich weer aan het knikkerspel met de zware keien en Jaap speelde haasje-over met Gerrit de Veer en met Ouwen Leen. De kou liet zich nog geducht gelden. Die liet zich zo spoedig door de zon niet verdrijven. Er werd een verwoede strijd gevoerd tussen de sneeuwbuien en de jonge zon. De buien groeiden aan de horizon en stelden zich in slagorde.
Ha! dat zou een gevecht worden. Doe je best maar, zon, wij zijn er ook nog. We hebben ons arsenaal vol wapens. Probeer het maar tegen ons op te nemen!
De zon deed zijn uiterste best en af en toe lukte het hem werkelijk die dikke wolken uit elkaar te scheuren, maar die pret duurde meestal niet lang. Al spoedig kwam er versterking voor het grijze leger en de sneeuw joeg weer over de aarde. De vorst beet en de storm loeide over de velden.
„Zal het dan nooit voorjaar worden, Leen?"
„Het komt, Jaap, maar we moeten geduld hebben."
„Ik heb pijn in mijn tandvlees, Leen."
„Ga naar den chirurgijn, Jaap, hij heeft een drankje voor je, dat je misschien kan helpen."
„Heb jij geen last van je mond, Leen?"
„Ik zuig maar zo'n beetje op mijn beschuit, Proppeschieter, dan hoef ik niet te kauwen."
Jaap weekte zijn beschuit ook, en dat deden de meeste

mannen, want bijna iedereen had pijn. Het begon aan de mondhoeken, en vandaar ging het verder, naar het verhemelte en het tandvlees. Het was erg hinderlijk, „maar", zei Leen, „je mag blij zijn als het daarbij blijft, jog; het kan veel erger. De scheurbuik is een kwaje gast, Jaap?"
„Wat kunnen we er aan doen, Leen?"
„Er niet aan denken, jongen, met de keien spelen, in het vat met heet water kruipen om je uit te laten stomen en sla met eieren eten."
„En je zegt, dat de barbier een drankje voor me heeft."
„Ja, de pil weet soms raad, maar dan moet het niet te ver heen zijn. Met jou zal het nog wel loslopen, hoor en met mij ook. Voor ons heeft hij wel wat in zijn medicijnkastje."
Dat was ook zo, maar voor den armen matroos in zijn kooi, den man wiens tenen bij het houthalen zo geleden hadden, scheen hij niets te hebben. Wel besteedde hij zijn beste zorgen aan hem, maar hij werd bij de dag minder. Alle soorten geneesmiddelen, waarover de barbier beschikte, had hij reeds geslikt, maar niets wilde helpen. De chirurgijn had hem adergelaten en behandeld met allerlei smeersels, maar de man teerde zienderogen weg. De scheurbuik was hier te ver gevorderd.
Ouwe Leen trachtte hem moed in te spreken. „Je moet door de zure appel heen bijten, maat", zei hij, „daarna komt het zoete. De zon is teruggekomen en na verloop van tijd zal het ijs losraken. We zullen het schip oplappen en het zal zee kiezen. Je zult eens zien, hoe gauw je beter wordt, als we eenmaal weer aan boord zijn."
De zieke glimlachte flauwtjes. Hij wilde zo graag geloven, wat ouwe Leen zei, maar het viel hem zo moeilijk. Niet alleen, dat hij hevige mondpijn had, dat was het ergste niet, maar hij had geen kracht meer. Soms probeerde hij rechtop in zijn kooi te gaan zitten, maar het gelukte hem niet. En vroeger was hij toch zo flink en sterk.
„Je wordt weer de ouwe", troostte Leen, „hier heb ik een nap hete pap voor je, proef maar eens."
De zieke matroos probeerde 't, maar kon niet meer eten.

En intussen raasde de sneeuwstorm om het Behouden Huis. De beren, die zo langzamerhand allen ontwaakt waren uit hun winterslaap, slopen rond in de omtrek. Ze loerden van achter sneeuwhopen en ijsblokken en des nachts hoorde Jaap ze krabben en grommen.
Maar er kwamen ook andere dagen. Dagen, waarop de zon de volle heerschappij had.
Hij kwam nu al een flink stuk boven de kim en het leek wel, of hij behalve licht ook reeds enige warmte verspreidde. Jaap meende zelfs, dat hij wel een van zijn broeken en buizen uit kon doen, ja, als de zon zo heerlijk scheen, maar Leen raadde het hem sterk af. „Niet doen, Proppeschieter, wachten tot de sneeuw zacht wordt."
Het bleek altijd, dat Leen gelijk had, want op zo'n stralende zonnedag volgde steevast een sneeuwstorm, die raak was. Dan moest Jaap zijn broek en buis weer aanschieten en soms werd hij daar wel eens moedeloos onder. „Er komt nooit verandering", dacht hij dan en zijn gezicht betrok.
„Heb je buikpijn, jog?"
„Welnee, Leen, hoe kom je er bij?"
„Omdat je een gezicht zet als een oorwurm."
„Nou ja, er komt ook nooit een eind aan de winter."
„Erg vlug gaat het niet, nee, maar je moet de moed niet verliezen, jongen, want daarmee is alles verloren. Als je zelf gaat zeggen, dat het nooit meer goed komt, wordt het ook niet goed met je, daar kun je even vast op aan als dat het voorjaar eens komen zal."
Leen zei dat laatste zo nadrukkelijk en met zoveel overtuiging, dat Jaap zich schaamde voor zijn moedeloosheid. Was hij een jongen! Er was al zoveel sneeuw over zijn hoofd gegaan, zou hij dan de moed verliezen, omdat niet een, twee, drie het ijs wegdooide! Hij wist immers, dat het slechts langzaamaan kon gaan. Hij had reeds zoveel uitgestaan, het laatste beetje kon er ook nog wel bij.
Bovendien had hij niet te klagen.
Hij moest liever eens denken aan den zieken matroos in zijn kooi. Als die moedeloos werd, was het te begrijpen, want hij was er werkelijk erg genoeg aan toe. Hij, Jaap, kon tenminste nog geweekte beschuit eten en al had hij

dan pijn in zijn mond, hij was nog flink en sterk. En dat kon lang niet van iedereen gezegd worden.
Aan de meeste mannen kon je merken, dat ze zwakker werden. Dat viel vooral op bij het brandhout halen. De vrachten, die ze naar huis sleepten, werden steeds kleiner, niet omdat er gebrek aan hout was, maar omdat ze niet langer in staat waren de volle lading naar huis te brengen. Zelfs kostte het de grootste moeite een halve slee vol voort te trekken.
Ouwe Leen liep ook meer gebogen dan vroeger en soms beefden zijn ruige handen. Zijn schouders begonnen naar voren te zakken en zijn wangen vielen in.
Nee, hij had niet te klagen als hij naar de anderen keek, maar ja, het viel zo zwaar om hoopvol te blijven, als altijd maar weer opnieuw de sneeuwstormen raasden.
Maar op een dag begon de ijskorst, die zich gevormd had tegen de binnenwand van het huis en in de kooien, los te laten. Het houtvuur op de stookplaat scheen meer warmte te geven en Jaap kon werkelijk een broek en een buis uittrekken.
Zou het nu eindelijk komen, het lieve voorjaar?
„Drinken!" vroeg de zieke man in zijn kooi.
Jaap bracht hem een mok gesmolten sneeuwwater.
De man nam een klein teugje; zijn tanden klapperden tegen de rand. Zijn adem ging gejaagd.
„Dooit het?" vroeg hij, en zijn ogen schitterden van verwachting.
„Het ijs laat los", antwoordde Jaap, juichend bijna.
„Ik voelde een druppel vallen", zei de zieke met zwakke stem. „Nu zal ik misschien beter worden."
Jaap kreeg een brok in zijn keel, want de stem van den man scheen van zo ver te komen.
De maats waren uitgelaten van vreugde.
De dooi was ingevallen.
Zie toch eens, het regent in huis!
De ijskorst smolt weg en liet de houten wanden vrij. De wacht behoefde slechts matig te stoken.
„We gaan naar huis!" zongen de mannen, „maak ree het schip! joechei!"
„Nou! nou!" waarschuwde Leen, „loop jullie niet al te

hard van stapel. Dat naar huis gaan zal nog wel een poosje duren, jongens. Zo ver zijn we nog niet. Morgen vriest het misschien weer."
Daar wilde niemand iets van horen en Jaap werd voor het eerst in zijn leven kwaad op den ouden Leen, maar het bleek, dat hij ook deze keer weer gelijk had gehad, want de volgende dag stond er een stijve Noordenwind en het vroor dat het kraakte.
Maar die vorst hield niet aan.
Na een paar dagen sloeg de wind om naar het Zuid-westen en nu viel de dooi werkelijk in. Het regende nu niet slechts binnen, maar ook buitenshuis.
Dat was een grote blijdschap, maar die vreugde werd getemperd doordat de zieke matroos, die zo op zijn genezing gehoopt had, bij het invallen van de dooi in de sneeuw begraven moest worden.
Dit was nu al de tweede, dien men op Nova-Zembla achter moest laten.
De bemanning was er diep van onder de indruk, maar Heemskerk zei: „Laat ons kijken naar het aantal van ons, dat gespaard is gebleven. Het had veel erger kunnen zijn. En nu, aan het werk, mannen! Laten we gaan zien, hoe het met ons schip gesteld is."
Deze woorden gaven nieuwe moed. Kijken hoe het met het schip stond, betekende zoveel als de weg naar huis verkennen. Als het schip eenmaal los was en opgekalefaterd, was het ergste geleden. Dan zou men de zeilen hijsen en naar Holland varen.
Het schip bleek hoegenaamd niet geleden te hebben. Het lag nog precies zoals men het de laatste keer gezien had, maar zo vast in het ijs bekneld, dat het onmogelijk scheen het ooit vlot te krijgen.
„Wat dacht jij dan, Proppeschieter, dat het al in open water op zijn ankers lag te rijen!"
„Nee, Leen, dat niet, maar al dat ijs."
„Er is nog veel meer ijs in de wereld, Jaap."
De woorden van Leen waren wel juist, maar hielden een schrale troost in. Wat had Jaap aan zo'n antwoord! Hij had minstens gedacht, dat er wel een scheur in het ijs zou zijn, maar daar was geen sprake van. Zie toch eens,

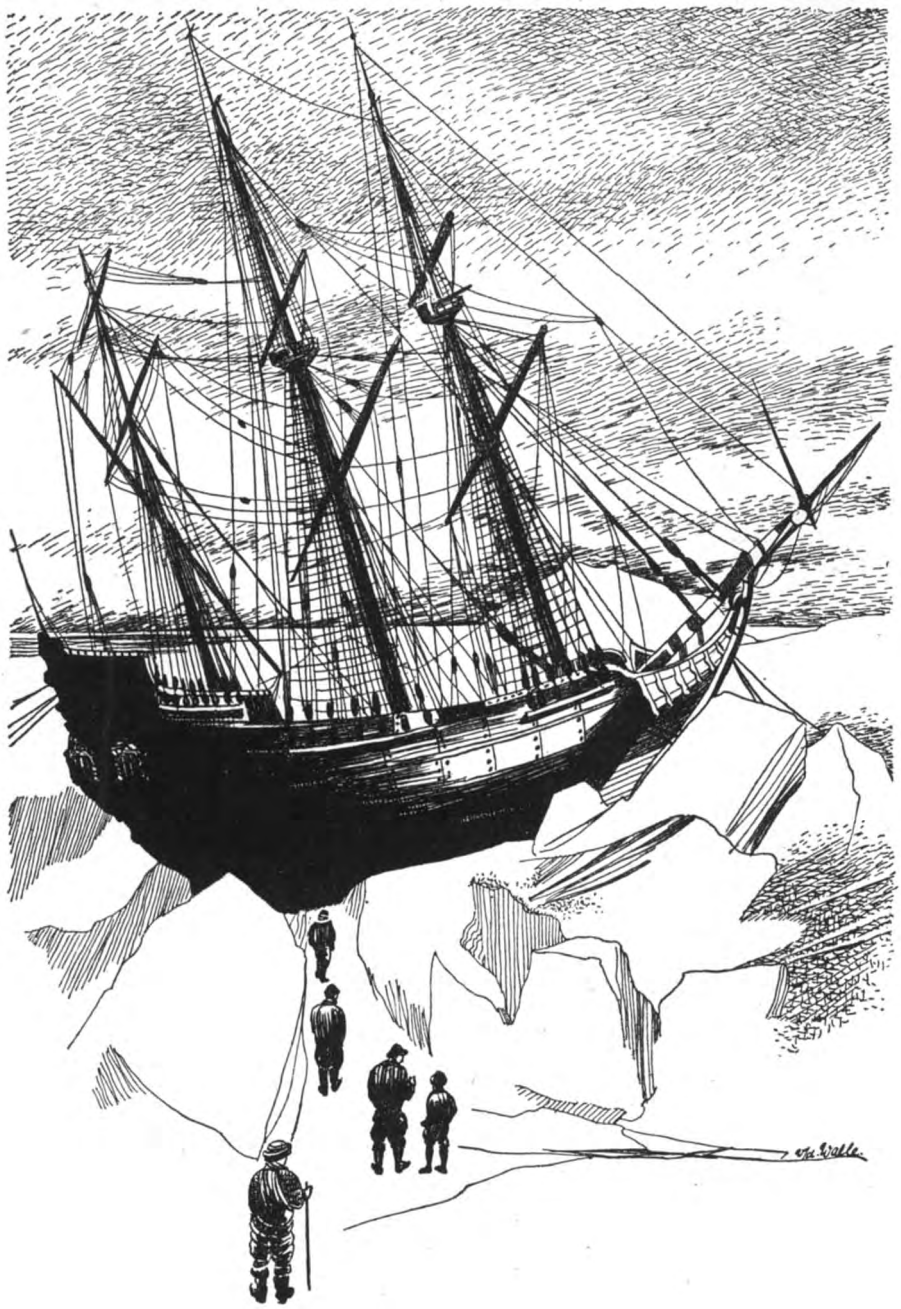

wat een bergen er rondom het schip oprijzen en hoe ze het met de neus in de lucht geheven hebben. Het leek wel, of het op zijn roer zat. Zou het nog ooit vlot komen! Tersluiks keek Jaap op naar Heemskerk, om te zien, wat die er van dacht, maar op het gezicht van den schipper was niets te lezen. Het stond strak en ernstig, maar van teleurstelling gaf het geen blijk. Wel sprak uit heel zijn houding vertrouwen en vastberadenheid. Hij zag er uit als een man, die wist, wat hij wou. Er kon gebeuren wat wilde, hij zou de moed niet opgeven.

De mannen wilden dadelijk beginnen het schip voor de reis in orde te brengen. Er waren er, die alvast vaten met beschuit aan boord wilden brengen, maar Heemskerk zei, dat ze niet te hard van stapel moesten lopen. Voorlopig zou men nog in de hut moeten blijven huizen en die tonnen met beschuit hadden geen haast. Voor ze konden vertrekken zouden er eerst nog een paar leeggegeten moeten worden. Maar wel konden ze vast beginnen met het in orde maken van hun eigen dingen. „Stop jullie je kousen en zet lappen op de gaten in je broeken en buizen", zei Heemskerk, „en was je hemden, opdat jullie klaar bent als ik het bevel geef tot afvaren. Dat is op het ogenblik jullie taak. Het andere moet jullie aan mij overlaten, want ik ben de schipper."

Jaap keek wel een beetje sip, en hij niet alleen, want in iedereen leefde de hoop, dat men spoedig zou vertrekken. Er waren er, die voorstelden, maar vast de schuit en de boot, die ergens onder de sneeuw bedolven lagen, in orde te maken, om daarmee, als het schip niet spoedig vlot raakte, de groote reis te aanvaarden.

Ze mompelden daarover onder elkaar, maar zorgden wel, dat Barents en Heemskerk het niet hoorden, want het lesje, dat de schipper hun gegeven had: „Zorgen jullie voor je eigen zaken, ik doe het voor de mijne", waren ze nog niet vergeten.

Ieder begon nu met grote ijver zijn kleren na te zien en te verstellen. Jaap had knollen in zijn kousen, zo groot als ganzeneieren en de wollen-deken-voering van Ouwen Leen moest nodig onderhanden genomen worden. Gerrit de Veer zette zijn laarzen in de traan en de barbier trok

er op uit, op zoek naar lepelblad voor de scheurbuik, maar hij kon het tot zijn groot verdriet niet vinden, want er groeide niets op de noordpunt van Nova-Zembla.
Dat was heel jammer, want de ziekte begon ernstiger te worden.
Gelukkig echter was er nu de voorbereiding voor het vertrek, en dat was een grote afleiding. De mannen hadden geen tijd, om aan hun zere mond en hun afnemende krachten te denken. Al hun aandacht werd in beslag genomen door het werk.
De dooi zette intussen door. Het regende soms uren achtereen en de sneeuw smolt hier en daar weg.
Het schip echter bleef vast zitten tussen de ijsbergen, die maar niet wilden wijken. Elke dag ging men kijken, hoe het er mee stond, maar telkens keerde men teleurgesteld terug.
„Het raakt nooit los, Leen."
„Dat kon je wel eens bij het rechte eind hebben, jog."
„Hoe moeten we dan naar huis?"
„Met de boten natuurlijk."
Leen had het hardop gezegd, zodat iedereen het horen kon.
Met de boten; het schip zou niet meer vlot komen!
Heemskerk fronste zijn wenkbrauwen. Mocht hij het schip hier achterlaten? Wat zouden de reders daarvan zeggen, en dominé Plancius, zou die zijn wenkbrauwen niet optrekken?
De schipper liep met grote passen op en neer.
Zijn mooie schip, waar hij zo trots op was en dat zich zo goed gehouden had. Zie toch eens, er mankeerde niets aan! De ganse poolnacht had het in het ijs gelegen, en het enige, wat er mee gebeurd was in die barre winter, kwam hier op neer, dat het met de boeg naar de hemel wees en op zijn roer scheen te rusten. Ach, met enige moeite was het in goede staat te brengen. Als het eenmaal in de open zee was, zou het hem naar Holland terugbrengen en nog wie weet hoeveel reizen kunnen doen.
Het was erg moeilijk voor den schipper. Hij hield zoveel van zijn schip en zou hij het nu achter moeten laten? Hij kon de gedachte niet verdragen. Niet alleen om wat de

reders zouden zeggen en ook niet enkel om het gezicht van dominé Plancius, maar om dat andere, dat in hemzelf was.
Dat hield maar niet op met hem voor te houden, dat een kapitein zijn schip niet in den steek mag laten, zolang het nog varen kan.
Maar het kan niet varen, Heemskerk. Het ligt gevangen in het ijs en het zal niet meer loskomen. Zie je dan niet, dat deze ijsmassa niet te doorbreken is! Je schip is verloren, man, al is het dan ook niet versplinterd.
Ja, maar als ik nog wat wacht....
Als je langer wacht, kun je ook met de boten niet meer terug, denk je daar wel aan, schipper! Het gaat niet slechts om je schip, maar ook om de mensen, die aan je toevertrouwd zijn. De zomer duurt in deze streken maar heel kort. Je moet van de gelegenheid gebruik maken.
Als je de boten in orde laat maken, nu, op dit ogenblik, en ze naar het open water sleept, kun je misschien de kust van het vasteland bereiken, vóór het onherroepelijk te laat is. Als je langer wacht is daar geen kans meer op. Het is een lange reis, die je te wachten staat.
Het schip moet naar het open water.
Hoe zul je het er krijgen, schipper!
Ach, er woedde een zware tweestrijd in Heemskerk, den stoeren schipper, die zijn schip zo lief had en de verantwoordelijkheid droeg voor zijn mannen. Hij kon niet besluiten zijn schip in het ijs achter te laten, zonder het uiterste te hebben gedaan, om het te redden.
Hij zou nog wat wachten; wie weet, misschien spleet het ijs nog. Een mijl of drie verder golfde de open zee. Het was niet onmogelijk, dat het ijs toch nog vaneenbarstte en hij zijn schip kon bergen.
Maar hij zou niet zó lang wachten tot de kans verkeken was, om met de boten te ontkomen, want dan stortte hij niet alleen zichzelf, maar ook de bemanning in het ongeluk. Dan zouden ze hier moeten blijven en een tweede winter in deze streken was onmogelijk door te komen. Het voedsel was nog slechts voor enige tijd toereikend en bovendien werden de maats bij de dag zwakker. Hun

rantsoenen waren immers nu reeds te klein en de scheurbuik nam een ernstiger vorm aan.
Ja, hij zou nog wachten.
Hij kon zijn mooie schip niet prijsgeven.
Maar de bemanning wilde hij redden.
Het kwam er op aan het juiste ogenblik van het vertrek te bepalen. Niet te vroeg, met het oog op het schip en zijn schipperseer, maar vooral niet te laat met het oog op de mensen, die van hem afhingen.

Hoofdstuk XIX

De boten werden in orde gebracht, want niemand had lust, om burger van Nova-Zembla te worden. Barents kon de bommel niet gauw genoeg voor de deur krijgen en mijnheer de Beer werd met sneeuwballen bestookt.

Ouwe Leen had gezegd: „alleen met de boten kunnen we ontkomen", en iedereen had het gehoord.
Men praatte er over en kon het onderwerp niet meer loslaten. De kousen werden gestopt, de hemden in heet sneeuwwater gewassen, de broeken en buizen versteld en de plunjezakken gepakt. Waarom gaf de schipper niet het bevel, om de boten in orde te maken! Moesten ze hier dan zo lang blijven, tot er geen kans tot ontkomen weer was! De kapitein zag toch wel, dat het schip niet meer vlot zou komen!
Heemskerk zag het wel, maar kon nog niet besluiten; hij hoopte nog altijd. Misschien zou het nog loskomen. Hoor eens, hoe donderend het ijs kraakt! Is het niet of een ware donderbui haar ratelslagen uitknettert! Het barst en scheurt overal. Grote ijsbergen wankelen en kantelen dan om. IJsvelden wijken langzaam af; er ontstaat een geul, die breder en breder wordt. Diepzwart water golft tussen grijze schotsen, die afdrijven naar de open zee.
Ja, het ijs brokkelt af, maar het schip blijft geboeid in zijn kluisters.
Heemskerk ziet het en wacht.
Misschien breekt ook het ijs om het schip.
Maar de mannen gaan naar Barents en vragen hem, of hij den schipper hun wens over wil brengen. Ze willen met de boten in zee. Het is nu de tijd. Langer wachten is gevaarlijk.

En als Barents met Heemskerk gesproken heeft komt het bevel de boten in orde te brengen.
Die liggen diep onder de sneeuw begraven.
Het is een heel werk om ze op te delven, maar de mannen hebben nieuwe moed gekregen. De hoop, die op het punt stond hun te begeven, heeft hun nieuw leven ingeblazen.
Scheppen wat je kunt, mannen!
Doe je best, Jaap, moe worden bestaat niet!
Kijk eens wat een scheppen Leen neemt. Hij steunt onder de zwaarte er van, maar zijn ogen schitteren. Hij is de oudste, maar werkt het hardste.
Jaap doet zijn uiterste best. Ook hij zet zijn schop in de sneeuw en werpt grote kluiten op zij.
Ha! daar wordt de omgekeerde bodem reeds zichtbaar. Volhouden, Jaap, doorwerken, tot de schuit vrij is van ijs en sneeuwkorsten. En daarna de tweede sloep.
Je wordt moe! Ja, dat zal wel waar wezen. De maats om je heen ook. Kijk eens naar Gerrit de Veer, de tong hangt hem uit de mond, zo spant hij zich in en de barbier, die dit zware werk in 't geheel niet gewend is, moet zijn rug eens recht halen, want hij heeft daar ergens een spitgevoel.
Maar ach, de mannen zijn spoedig moe. Ze doen wel moeite om het te verbergen, maar het gaat hun niet al te best af. Ze schamen zich en willen het niet weten voor elkaar en zeker niet voor den schipper, maar die ziet het toch wel. Het zijn niet meer de zelfde mannen van een half jaar geleden. Toen zouden ze wat gelachen hebben om moe worden van een beetje sneeuwruimen. Ze hadden wel zwaardere karweitjes opgeknapt dan dit. Maar de poolwinter had hun een klap gegeven, die raak was. Hun krachten waren ernstig afgenomen en dat kon ook moeilijk anders, want de scheurbuik had haar klauwen naar hem uitgeslagen en de voedselvoorraad was zo klein geworden, dat er maar een beperkt rantsoen kon worden verstrekt. Hoe zouden ze dan niet moe worden? Ach, de vreugde verkeerde spoedig in teleurstelling. Waar moest het heen met ze, als ze niet eens een paar sloepen uit de sneeuw op konden graven en behoorlijk op hun kiel zetten.

Maar ze wilden en ze konden.
De schoppen werden opnieuw ter hand genomen en eindelijk slaagde men er in de boten vrij te krijgen.
„Sleep ze naar het Behouden Huis, mannen, en tuig ze op! Er moeten boorden opgezet worden ter wering van het buiswater en dennings moeten de bodem bedekken. Er is veel werk aan de winkel, maats, kom, met vereende krachten, trek aan!"
Ze trokken aan, maar het lukte niet. Ze konden de zware boten niet van hun plaats krijgen.
„We kunnen niet, schipper!"
„Kan niet is dood, mannen; val in de zelen!"
Ouwe Leen en Jaap stonden naast elkaar. Ze hingen met hun ganse gewicht in de lussen. Het piepte in Leen's borst. De sterretjes dansten voor Jaap's ogen. Gerrit de Veer gleed uit. De chirurgijn kon niet meer.
Het is onmogelijk, schipper. Er is geen beweging in te krijgen. „Onze krachten schieten te kort", hijgden de mannen.
„Dan zullen we allen burgers van Nova-Zembla moeten blijven en ieder mag zelf de plaats uitzoeken, waar hij begraven wil worden", antwoordde Heemskerk, en niemand merkte aan hem, welke moeite het hem koste, deze harde woorden te spreken, maar iedereen wist, dat hij de waarheid zei. Als ze de boten niet eens naar de plaats konden slepen, waar ze gerepareerd moesten worden, hoe zouden ze er dan ooit in slagen ze drie mijl over het ijs naar het water te brengen! Waarlijk, Heemskerk had gelijk, Kanniet was dood, hier was moeten de baas.
Weer spanden de mannen hun spieren en zie, de krachten, die eerst te kort schoten, bleken nu toereikend, om het werk te volbrengen. Het ging gepaard met zeer veel moeite en ieder was de uitputting nabij, maar de boten lagen waar ze wezen moesten.
Een gevoel van blijdschap doorstroomde Jaap's borst. Gelukkig, hij hoefde geen burger van Nova-Zembla te worden. Men zou de boten repareren.
Reeds waren de mannen bezig met boren, schaven, hamers, zagen, spijkers, vijlen, koevoeten, dommekrachten en wat niet al.

Jaap werd aan het touwsplitsen gezet.
„Dat heb ik je geleerd, Proppeschieter, toon wat je kunt", zei Leen en het viel Jaap voor het eerst op, hoe zwak zijn geluid geworden was, vergeleken bij vroeger. Toen kon ouwe Leen bulderen, zodat je oren er van tuitten en zijn lach dreunde. Nu deed de ruige pikbroek enkel maar alsof. Jaap begreep heel best, dat hij zich maar vrolijk hield om de anderen en vooral hem niet te ontmoedigen. Die goeie Leen; zich zo bezorgd over hem te maken. Hij zou een opgeruimd gezicht zetten en zijn uiterste aandacht aan zijn werk besteden. Hij kon Leen nooit een

groter plezier doen, dan wanneer hij een goed werkstuk afleverde.
Zo was de bemanning enige dagen druk bezig met het opkalefateren van de beide boten.
De dooi bleef aanhouden en het ijs brokkelde af, maar in het schip kwam geen beweging. Dat lag daar maar en het zag er naar uit, dat het zou blijven liggen ook.

Het ging Heemskerk aan het hart, maar hij gaf order om de nodige planken uit het schip te slopen. Ook touwen, trossen, zeilen en een anker werden uit het schip gesleept en voor de sloepen gebruikt.
Die begonnen er langzamerhand al een beetje zeewaardig uit te zien. De masten stonden er ingeplant en de roerpennen werden pasklaar gemaakt. Ook begon men reeds vaten met levensmiddelen aan boord te brengen.
Het was een drukte van belang op de Noordpunt van Nova-Zembla. De beren, die met het opkomen van de zon opnieuw verschenen waren, toonden grote belangstelling. Ze staken hun ruige koppen om de hoeken van rotsblokken en soms konden ze hun nieuwsgierigheid niet bedwingen en kwamen hinderlijk dicht bij.
Dan haalde de konstabel zijn musketten en trachtte er een neer te leggen, maar dat ging zo makkelijk niet, want het scheen, of de dieren voorzichtiger geworden waren. Zeker hadden ze begrepen, dat mensen nog met andere dingen kunnen vechten, dan met hun handen, althans, het gebeurde niet dikwijls meer, dat ze op hun achterste poten pardoes naar den konstabel toegestapt kwamen.
Ze toonden zich veel slimmer, dan ze leken; b.v. zoals die keer, toen ze Barents plotseling overvielen.
De beer, het was een geweldige reus, koos het ogenblik uit, dat de mannen wat uitbliezen van hun werk in het Behouden Huis en Barents alleen nog bij de sloepen vertoefde. Blijkbaar had hij op de loer gelegen, wie weet hoe lang al. Het getimmer, geboor, gebeitel en gezaag zal hem aangetrokken hebben, maar het grote aantal mensen, dat er werkte en waarvan ieder het een of ander stuk gereedschap hanteerde, had hem blijkbaar van de aanval teruggehouden.
Nu echter stond Barents daar alleen bij de boten en zag hij zijn kans schoon.
Zolang Barents hem niet bemerkte, naderde hij bedaard en zonder overhaasting, maar zodra hij zich ontdekt zag, zette hij er de vaart in en trachtte Barents de weg naar de deur af te snijden.
Het zag er naar uit, dat hij slagen zou.
Barents kon hard lopen, maar de beer niet minder. Het

dier leek over de ongelijke bodem te glijden. Nog enige ogenblikken en hij zou zijn logge en toch zo lenige lijf tussen de deur en den man inschuiven.
Hoorde dan niemand Barents' kreet!
Waar bleef de konstabel met zijn musketten en waarom kwamen de mannen niet te hulp! De schipper was in gevaar!
Zie toch, de beer snijdt hem de weg af. Het beest zal eerder de deur bereiken dan de man, en dan zal het zeker met Barents gedaan zijn. De beer zal zijn geweldige klauw opheffen om hem met volle kracht op zijn schouder te doen neerkomen. Barents zal neerzinken en als dan de mannen naar buiten komen, om hun werk te hervatten, zullen ze het onheil niet meer kunnen verhinderen.
Vooruit Barents, nog enkele passen! Stoot de deur open en stel je in veiligheid. Schuif de schotel er voor en je bent gered, maar haast je, want het is de hoogste tijd. Reeds heft de vervolger zijn geweldige klauw op. Zo dadelijk zal hij toeslaan. Hij zal niet missen. Zeker zal hij je schouder openrijten.
Barents doet wat hij kan. Hij springt over gereedschappen en stukken hout, die her en der verspreid liggen, glijdt uit over de gladde steel van een bijl, raakt met zijn voet verward in een tros, struikelt half over een roerpin, maar bereikt toch net op het nippertje de deur.
De beer gromt. Hij trekt zijn lippen op en toont zijn gele tanden. Zijn hete, rode tong trilt in zijn bek. Zijn kleine, slimme ogen schieten vonken.
Hij neemt een geweldige sprong, maar is te laat.
De schipper verdwijnt in het huis en smakt de deur achter zich dicht.
In zijn haast weet hij de schotel er niet voor te schuiven.
Buiten de deur staat de beer te snuiven. Hij schijnt van plan te zijn zijn volle lichaamszwaarte tegen de deur te gooien, maar aarzelt even, net lang genoeg om Barents de tijd te geven de deur te sluiten.
Dan bonst het zware berenlichaam tegen het huis.
Dat schudt er van.
De maats kijken verbaasd op. Wat is er aan de hand?
Ze horen den beer en begrijpen.

Barents valt uitgeput neer op een bank.
Dan neemt de konstabel zijn musket om den beer te lijf te gaan, maar het beest wacht hem niet af. Nu hij de deur voor zijn neus gesloten vindt, blaast hij de aftocht, langzaam en bedaard, slof-slof, maar als de deur geopend wordt en de maats naar buiten stormen keert hij zich om en kijkt de mannen uitdagend aan. Hij schijnt echter geen plan te hebben de strijd tegen zulk een overmacht te beginnen en maakt aanstalten om zich achter een sneeuwhoop te verschuilen.
Jaap kan de lust niet weerstaan, om hem met sneeuwballen te bekogelen. Hij mikt naar hem en raakt zijn brede rug.
De beer houdt halt.
Dan treft hem een tweede sneeuwbal, uit de handen van ouwen Leen en die spat uit elkaar op zijn harde kop.
Het dier snauwt en grommelt.
De mannen krijgen er plezier in. Sneeuwballen suizen door de lucht. Een hagel van witte kogels daalt neer op de grijze berenvacht. Iedereen doet mee aan het spelletje, zelfs Heemskerk kan zich niet weerhouden een worp te doen, en het moet erkend worden, dat hij goed gooit. Jaap weet een goede treffer te plaatsen op de natte berenneus. Dat is den poolkoning blijkbaar te veel. Hij keert zich met een ruk om en verheft zich op zijn achterpoten.
Ha! daar staat hij dan in zijn volle lengte. Het is, of hij de bemanning uitdaagt.
Hoe indrukwekkend is hij en hoe sterk; hoe groot in zijn ontzaglijke kracht.
„Hij zit mooi", zegt ouwe Leen.
Gerrit de Veer mikt een sneeuwbal in zijn open muil.
Het dier slikt hem in, laat zijn voorpoten zakken en....
dan knalt het schot uit het musket.
Maar het is mis.
Een ademlooze stilte.
Wat zal er gebeuren? Zal het dier op zijn belagers losstormen? Laat hem komen!
Het gaat anders. De beer sloft weg, achter een rotsblok, waar hij veilig is voor de sneeuwballen en de kogels van den konstabel.

„En nu aan het werk, mannen!" commandeert Heemskerk, „het is zo welletjes. Spaar je kruit en lood, konstabel, we zullen het misschien nog eens meer nodig hebben."
Even later weerklinken de slagen van de hamers, het ronken van de zagen en het rollen van de katrollen. Ieder heeft zijn bezigheden hervat. Zie, hoe de sloepen onder de nijvere handen groeien. Er worden boorden opgezet en de masten staan reeds. Iemand is bezig het roer in orde te maken en Jaap keert terug naar zijn touwwerk.
Er heerst een grote drukte. Het gaat er om zich voor te bereiden voor de grote tocht. De mannen timmeren, smeden en sjouwen zo hard ze kunnen en de beide schippers zitten over hun kaarten en berekeningen gebogen.
Ze hebben veel te overleggen. Welke weg is het meest aan te bevelen? Welk tijdstip leent zich het best om de reis te aanvaarden? Hoe moeten de beide sloepen naar het open water gebracht worden? Welke zaken moeten volstrekt mee en wat kan achtergelaten worden?
Men moet van alles regelen, niets mag over het hoofd gezien worden.
En dan draait de wind naar het Noordoosten. Hij drijft een leger van dikke, grijze sneeuwwolken voor zich uit.
De zon, die zo vrolijk heeft geschenen, moet zich terugtrekken. De sneeuwjacht eist zijn rechten.
Het is niet langer mogelijk om aan het werk te blijven. De fijne jachtsneeuw slaat iemand blind en de kou verstijft handen en voeten.
Voor vandaag genoeg, mannen.
Kok, hang de ketel met de beschuitpap over het vuur. De mannen hebben trek. Geef ze vandaag een extra zoute haring, ze hebben het wel verdiend.
Buiten raasde de sneeuwstorm, maar in het Behouden Huis zat men om het haardvuur en besprak de kansen van de grote reis.

Hoofdstuk XX

De laatste nacht in het Behouden Huis. Naar de boten. De open zee lokt. De zieke matroos wordt niet vergeten.

De beide boten zijn klaar. De mannen hebben er hun uiterste best op gedaan. Fier wijzen de masten naar de hemel. Het touwwerk is gespannen. Proviand is in tonnen en kisten verpakt.

„Wanneer zullen we vertrekken, Leen?"

„Als de schipper het bevel geeft, Jaap."

Zal de schipper dan nooit besluiten om te vertrekken? Hij loopt van het half afgebroken Behouden Huis naar het schip, dat nog altijd vast in het ijs ligt. Hij kan er niet toe besluiten zijn schip in den steek te laten. Het heeft hem zo lang gedragen en het is nog zo goed. Moet hij het hier, in het eeuwige ijs, aan zijn lot overlaten? Hij houdt zoveel van zijn schip, en zie toch eens, hoe hulpeloos het tussen de schotsen ligt. En een paar mijl verder golft de open zee. Is er dan geen mogelijkheid het daarheen te brengen? Zal het ijs dan nooit vaneensplijten?

Neen, Heemskerk, dat zal niet gebeuren. Het is al bijna zomer en zie eens, hoe hopeloos het is ingeklemd. De schotsen zijn tot bergen geworden; dwars zijn ze over elkander geschoven; scherpe punten pieken in de lucht; het schip is bijna niet meer te bereiken, zo hoog heeft het ijs het opgeheven.

Zie je dan niet, schipper, dat het niet los zal komen? Over eenige tijd begint de poolwinter opnieuw en hoe zul je de bemanning daartegen beveiligen?

Heemskerk fronst de wenkbrauwen. Het volk, dat aan hem toevertrouwd is, mag hij niet opofferen. Hij heeft niet slechts de verantwoordelijkheid voor het schip, maar

ook voor de bemanning. Ja, maar het schip....
De mannen zijn meer dan het schip, Heemskerk. Je moet besluiten het achter te laten, hoe zwaar het je ook valt. Je kunt niet langer wachten, want dan is het te laat.
Dan spreken Heemskerk en Barents met elkaar, een lange tijd.
De mannen wachten in spanning.
Wat zullen die beiden besluiten?
Barents wenkt, dat ze nader zullen komen. Hij zegt, dat de schipper de tijd gekomen acht de reis in de boten te aanvaarden.
„Hoera! hoera!" Jaap schreeuwt de voering uit zijn keel. Ouwe Leen zet zijn schorre bas in.
De chirurgijn werpt zijn muts in de lucht.
Er is grote vreugde, maar Heemskerk's blik is somber.
Tersluiks kijkt hij naar zijn schip. Hij heeft het gevoel, dat het hem zijn vertrek verwijt.
Barents heeft intussen een brief geschreven en daarin heeft hij verslag uitgebracht van het verblijf in het Behouden Huis. Ook heeft hij daarin gezegd, dat het niet langer mogelijk is te wachten, omdat de winter spoedig opnieuw in zal vallen en omdat de levensmiddelenvoorraad uitgeput raakt.
Iedereen moest de brief, die men het „cedelken" noemde, ondertekenen, eerst Barents, als algemene leider, dan Heemskerk als de schipper en vervolgens ieder lid van de bemanning. Jaap, de jongste, het laatste. Zijn vingers beefden toen hij zijn naam zette onder het gewichtige stuk.
Het werd opgerold en in een kruithoren geborgen. Vervolgens werd het in de schoorsteen opgehangen, opdat latere bezoekers het mochten vinden en er in zouden kunnen lezen, hoe het de mannen was vergaan in de barre poolwinter. Het was immers volstrekt niet zeker, dat ze het zelf over zouden kunnen vertellen, al hoopten ze dat allen dan ook vurig.
Toen deze plechtigheid afgelopen was, begon men de sloepen naar het open water te slepen.
Dit was echter een moeilijk karwei. Een paar mijl slechts; een kleine afstand, maar om over die afstand de zware

boten te slepen viel nog lang niet mee. Er was geen gladde, gelijke baan, maar een ijswoestenij lag tussen de sloepen en het open water.
Kom, Jaap, neem een houweel, jongen en hak wat je kan. Kijk eens hoe ouwe Leen zich weert. De stukken ijs vliegen om zijn oren. Ook Gerrit de Veer is bezig met een zware bijl. Je kunt zien, dat hij dit werk niet gewend is; dat hij beter met de pen weet om te gaan, maar hij staat niettemin zijn mannetje.
De beren uit de omtrek komen nieuwsgierig kijken. Ze steken hun ruige snuiten om de hoeken van de rotsblokken en staren verbaasd naar deze drukte. Wat heeft dit alles te beduiden? Waarom gaan de bezoekers hen verlaten! Het was juist zo gezellig.
De vreemde schildwacht staat nog altijd in de nabijheid van het half onttakelde Behouden Huis. Zijn benen worden een beetje slap door de dooi en zijn kop hangt op de grond. Als het zachte weer wat aanhoudt zakt hij nog in elkaar, en dat is toch een zielige vertoning voor een schildwacht. Zijn levende makkers komen eens aan hem snuffelen. Ze begrijpen hun kameraad blijkbaar niet goed. Wat staat hij daar toch te suffen!
Maar de baan naar de open zee groeit. Het gaat langzaam, maar zeker. De houwelen en bijlen komen aanhoudend neer op het harde ijs. Heemskerk moedigt zijn mannen aan. „Kom jongens, aangepakt; we hebben geen tijd te verliezen!"
Het is niet nodig om de bemanning op te jagen. Ze zijn veel te blij, dat het zover is. Eindelijk zullen ze deze sneeuwwoestenij achter zich laten.
Ze worden moe, maar voelen het niet. Jaap heeft pijn in zijn rug en zijn armen vallen haast van zijn schouders, maar hij werkt door, gelijk op met ouwen Leen, en dat is geen kleinigheid, want Leen is een stoere werker.
De kok doet zijn best in de keuken. Hij kookt lekkere beschuitpap en doet er voor elk een halve makreel bij. Dat is een grote traktatie, want men moet zuinig zijn met de voorraad. De reis zal nog zo lang duren.
Het is jammer, dat niet iedereen de bijl hanteren kan.
Een matroos ligt ziek in zijn kooi. Hij heeft geprobeerd

op te staan, maar het lukte hem niet. De benen konden hem niet dragen en hij klaagde over duizeligheid. De barbier heeft een drankje voor hem gereed gemaakt, en dat heeft hij ook ingenomen, maar het heeft hem niet geholpen. Ook kon hij niet eten van de hete pap en de halve makreel maakte hem misselijk.
De arme kerel hoort, hoe zijn makkers bezig zijn op het ijs. Hij denkt: „Ha! ze maken een baan voor de boten. Zodra die klaar is zullen ze de sloepen naar zee slepen. Ze zullen mij op mijn bultzak in een schuit leggen en als ik eenmaal de zee onder me voel, zal ik wel beter worden. Al dat ijs en die sneeuw hebben me ziek gemaakt. Een zeeman moet over de baren zwalken. Hij moet het dek onder zich voelen rijzen en dalen, dat is het echte zeemansleven. Zodra een zeeman dat mist, wordt hij ziek, al brengen ze hem ook nog zoveel hete pap met gerookte makreel."
Hij ziet het goede Holland reeds voor zijn ogen uit zee oprijzen. Ergens op een dorp, in de omtrek van Amsterdam woont zijn oude moeder. Hij zal haar een extra pakkert geven als hij thuiskomt. Ook heeft hij mooie steentjes voor haar meegebracht en een buidel vol geld. Ze zal wel opkijken als ze hem ziet, want natuurlijk heeft ze hem reeds doodgewaand.
Maar hij gaat niet dood, nee, want hoor eens hoe de maats bezig zijn met de baan voor de boten. „Werk maar jongens, en zeg tegen den Chirurgijn, dat hij zijn drankjes wel houden kan. Die kunnen mij niet beter maken, dat kan alleen de open zee, die mij op zijn rug zal wiegen en mij naar huis zal brengen."
Zo ligt Claes in zijn koortsdroom te ijlen, terwijl Jaap en Leen, Gerrit de Veer en de anderen hun uiterste best doen, om een weg in het ijs te hakken.
En de volgende dag worden de boten naar zee gesleept langs de baan, die men met zoveel moeite gemaakt heeft. Het is een zwaar werk, dat de mannen tot het uiterste uitput, maar ze slagen er ten slotte in ze aan de rand van het ijs te brengen.
Oef! daar liggen ze dan.
„Hijsen we de zeilen, schipper?"

„Voor vandaag genoeg, mannen!"
Dat is even een teleurstelling, maar de mannen zien toch wel in, dat de kapitein gelijk heeft. Men is te afgemat om nog in zee te kunnen gaan. Bovendien waait de wind uit de verkeerde hoek.
Deze nacht dus nog slapen in het halfafgebroken Behouden Huis, maar morgen gaat de grote reis beginnen. Jaap kan de slaap niet vatten, die laatste nacht, en dat is geen wonder, want zijn kooi heeft geen zolder meer. Hij kan de lucht zien door het gescheurde zeil, dat bij wijze van nooddekking over zijn kooi gespannen is.
Ook wordt hij uit de slaap gehouden door de droge kuch van Barents en Claes droomt hardop van de boten, die op de golven dobberen. Ouwe Leen snurkt, maar daar heeft Jaap geen hinder van, want dat is hij gewend en bovendien komt het van ouwen Leen, en die kan geen kwaad doen. Hij knijpt zijn ogen stijf dicht, in de hoop, dat de slaap zal komen, maar in plaats daarvan ziet hij meester Jochem, die zijn plak opheft en erg bars kijkt. Ook is meester Jochem erg verbaasd over de plaats in het dagboek van Gerrit de Veer, waar die schrijft, dat de zon te vroeg opgekomen is. En of dat niet genoeg was, kwam dominé Plancius er nog bij en die zei, dat hij met zulke grappen niet te maken had. De zon had op tijd op te komen, en niet te vroeg; dat paste volstrekt niet. Maar toen wees meester Jochem weer naar de plaats in het dagboek, waar het met duidelijke letters beschreven stond en daarop zette dominé Plancius zò'n mond op. Hij riep dat het tijd was, de hoogste tijd, en toen Jaap zijn ogen opendeed, merkte hij, dat niet dominé Plancius zo hard geschreeuwd had, maar Leen, en het was werkelijk tijd om op te staan en naar de boten te gaan.
Ha! eindelijk was dan het uur gekomen.
Naar de sloepen, mannen!
De zieke Claes werd niet vergeten.
Met bultzak en al, goed in de dekens gewikkeld, werd hij naar de grote schuit gedragen.
„Nu zal ik gauw beter worden", mompelde hij.

Hoofdstuk XXI

De open zee was vol beloften, maar het ijs trad op als spelbreker. Een deel van de voedselvoorraad gaat verloren en dus moeten de rantsoenen weer verkleind worden. De mannen houden echter goede moed.

De wind blies in de zeilen en de sloepen stoven over de golven.
Ha! dat was een kolfje naar de hand van den zeeman.
Aan de ene kant was het vaste land van Nova-Zembla en aan de andere zij de open zee. De golven stoeiden met elkander en met de boten en ze hadden hun witte mutsen opgezet voor deze gelegenheid. Het scheen of ze verheugd waren, dat de mensen, die zo lang aan de pool hadden moeten verkeren, eindelijk op weg waren naar huis.
Er waren er meer, die het wel uit konden jubelen. Jaap en Leen raakten er niet over uitgepraat, dat de reis nu begonnen was. „Maar", zei Leen, „we zullen nog een harde dobber hebben, Proppeschieter!"
Dat wilde Jaap maar half geloven. Leen bekeek de dingen weer van de zwarte kant natuurlijk. Wat stond hun eigenlijk in de weg? De open zee lag voor hen en de zon stond dag en nacht aan de hemel. Het was wel fris, maar toch best uit te houden. Nee, Jaap dacht, dat het ergste nu wel voorbij zou zijn.
Het had er dan ook alle schijn van. Een heldere lucht, een goed windje en twee sterke boten; wat wilde men nog meer.
Maar het eten, Jaap.
Ja, met het eten was het niet zo best gesteld. Tot over-

maat van ramp was nog gebleken, dat de vaten beschuit niet de volle maat inhielden. De leverancier had geknoeid, maar dat zouden ze hem wel betaald zetten, meende Jaap.
„We moeten hem eerst hebben, jog, en daar is voorlopig nog geen kans op", grinnikte Leen, en Jaap kon hem niet tegenspreken. Het was intussen een lelijke misrekening. Als de vaten werkelijk vol geweest waren zou de voorraad wellicht voldoende geweest zijn voor een paar maanden, maar nu was daar geen kijk op.
„We hebben nog makreel, Leen, en haring."
„En spek", voegde Gerrit de Veer er aan toe.
„Over het spek gesproken", zei Heemskerk, die toegeluisterd had, „dat zullen we maar verdelen, zodat ieder zijn portie krijgt. Er is nog maar zeer weinig."
Ieder kreeg een zeer klein stukje, en daar moest hij mee rond zien te komen, zo goed en zo kwaad als het ging.
Jaap begon de ernst van de zaak in te zien. Als het met de beschuit ook zo gesteld was zag het er werkelijk bedenkelijk uit.
„Maar we gaan immers naar het vaste land, Leen, daar zullen we wel wat vinden, hè!"
„Ik hoop het, jongen, maar veel kans is daar niet op, en bovendien, we zijn nog niet aan het vaste land. Kijk maar eens goed uit je ogen, Proppeschieter!"
Er was niet anders te zien, dan de golvende zee en het vaste ijs langs de kusten van Nova-Zembla.
„We zullen ons geen zorgen maken voor de tijd, jongen", zei Leen. „We hebben gedaan wat we konden en dat is genoeg. Het is niet onze schuld, dat de vaten niet gevuld zijn en wij kunnen het niet helpen, dat we hier hebben moeten overwinteren. We zijn de hele winter door zuinig geweest met onze leeftocht en er was geen winkeltje waar we het een en ander bij konden kopen. We moeten verder maar op ons goed geluk af gaan en vertrouwen op de toekomst; de kop er voor houden en de moed niet verliezen."
Jaap hield de moed er in; Leen hoefde hem niet op te monteren. Hij was vast overtuigd, dat de reis tot een goed einde gebracht zou worden. „Nietwaar, er zijn zo-

veel schipbreukelingen goed terecht gekomen, en die waren er dikwijls nog slechter aan toe dan wij."
„Ja", antwoordde Leen, „ik heb wel eens een week lang, alleen in een lege boot, zonder riemen en roer rondgedreven en ik leef nog altijd."
„Zonder eten, Leen?"
„Nou, dat 's te zeggen, ik had mijn zeelaarzen, hè."
„Dat bedoel ik niet; beschuit meen ik of spek."
„Ik zeg je toch, dat ik mijn laarzen had."
„Dat is immers geen eten."
„Dat zou je maar denken, Proppeschieter."
Jaap keek zijn ouden makker eens van terzijde aan. Maakte Leen grapjes of wat had hij in de zin?
„Als je maar werkelijk honger hebt, jog."
„Eet je dan laarzen?"
„Ik heb ze tenminste half opgepeuzeld, Jaap en het is me niet eens zo slecht bekomen. Wel heb ik een beetje buikpijn gehad hoor, maar ik ben niet doodgegaan zie je, en daar komt het in die omstandigheden maar opaan. Je moet je zien te redden, hè!"
„Ja, viel Gerrit de Veer in, „in tijd van nood maak je er maar wat van. Maar op het ogenblik zijn we nog zover niet, Jaap; wat nog komen kan moeten we afwachten."
„Juist", zei Barents ernstig, en we moeten vertrouwen, dat we er door zullen komen. Alleen hoop, volharding en vertrouwen kunnen ons helpen."
Jaap hief het hoofd op. Was dat de stem van Barents! Die klonk zo zacht, bijna zou hij zeggen zwak, maar hij had zich zeker vergist. Het kwam misschien door de stem van de zee en het lied van de wind in het want. Die twee deden hun best elkander en alles te overstemmen. De golven joegen achter elkaar aan en sprongen over elkander heen, speelden met de boten en lieten hun toppen overkrullen. Het water bruiste voor de boeg en af en toe botste een ijsschots tegen de boot aan. De wind was krachtiger geworden. Die blies de zeilen bol en dacht zeker, dat het touwwerk een soort van reuzenwindharp was, waarop hij naar hartelust mocht spelen.
Maar de zon had een sluier voorgedaan en had zich daarachter verscholen. Meteen had de zee een ander gezicht

gekregen. Die zag niet meer blauw, maar grijs en aan de einder leek een berglandschap op te duiken.
„Zie je dat, Leen!"
Leen had het al eerder gezien en de schipper vanzelf ook, en die twee wisten heel goed, dat het ijs hen lag af te wachten, maar ze hoopten er omheen te kunnen zeilen, om aan de andere kant weer open zee te vinden. Het was denkelijk een uitloper van het landijs van Nova-Zembla.
„Of zou het land zijn, Leen?"
„Nee, het is ijs, Proppeschieter."
Jaap had het niet behoeven te vragen, want hij zag het zelf ook wel. Dat hij het niet eerder gemerkt had kwam natuurlijk, doordat hij met Leen had zitten praten over die laarzen, die de ouwe zeebonk opgeknabbeld zou hebben en ook, omdat hij zich overgegeven had aan de plezierige gedachte, dat het ergste voorbij was.
Hoe had hij zo dom kunnen zijn. Leen had wel gelijk; ze zouden nog een harde dobber hebben, voor ze de wallen van Amsterdam in het oog kregen.
De wind, de zee en het ijs bleken van dezelfde mening. De eerste werd een storm en daarbij draaide hij ook nog de verkeerde kant uit. Hij haalde een vracht sneeuwwolken en leegde die over de woedende zee, in de open boten. De golven speelden niet meer, maar vochten. Het leek of ze vastbesloten waren de boten, die zo brutaal waren geweest het ruime sop te kiezen, te verbrijzelen.
Ze gooiden ze alle kanten heen en hieven ze hoog op hun koppen, om ze daarna met een slinger in de diepte te werpen.
En het ijs, vooruit, wachtte de boten op.
„Kom maar hier, wij zullen jullie wel ontvangen! Jaap dacht zeker, dat we het vaste land waren hè, en dat achter ons de gebraden duiven hem in de mond zouden vliegen. Het ergste was voorbij, nietwaar, Jaap! wel mag het je bekomen!"
De zeilen werden gereefd en het roer omgegooid.
Een grote golf sprong overboord.
Het water stond de mannen tot aan de knieën.
Aan de pomp, Jaap!

W. D. d. Walle

„Wij zullen die boten laten kapseizen", donderden de golven.
„Met de kop omlaag naar de bodem van de zee jagen", huilde de storm.
„Versplinteren", dreigde het ijs.
„Drinken", smeekte de zieke Claes op zijn bultzak.
Heemskerk nam zelf het roer.
„Aan de riemen", commandeerde hij.
De mannen wierpen de riemen uit. Ze trokken aan met al hun macht. De riemen bogen als hoepels.
Op het laatste nippertje gleed de boot langs het ijs.
Waar was de andere boot?
Daar? Nee, dat is een ijsschots.
Verderop! Drijft hij met de kiel naar boven?
Ahoi! De bootsman laat de tweede boot langs het ijs zwenken.
Het ergste gevaar is afgewend voor het ogenblik, maar wat moet er gebeuren! Ze kunnen met dit noodweer niet in zee blijven. De sneeuwbuien jagen over de golven. De storm giert. De golven lijken steigerende paarden. Half vol water staan de boten. Ze kunnen het niet bolwerken tegen storm, zee, sneeuw en ijs. Daartoe zijn ze niet ingericht. Het zijn slechts noodhulpen.
„We moeten landen, mannen."
„Op het barre ijs?"
„Er is geen andere weg."
„Hoe zullen we het doen?"
„Er moet een tros uitgebracht worden."
Ouwe Leen staat gereed; Jaap springt aan zijn zij.
„De jongen moet op zijn post blijven", gebiedt de schipper.
„Ik zal gaan, schipper", zegt een hoge stem.
Wie is het, die zijn leven wil wagen?
Het is Gerrit de Veer, de man, die zo goed met de pen om kan gaan.
„Jij, Gerrit; zou het niet beter zijn dat ouwe Leen . . . ."
„Dat dacht ik ook", grommelt Leen.
„Ik ben de lichtste, schipper en de vlugste. De losse schotsen kunnen mij beter dragen dan den langzamen ouwen Leen."

Ouwe Leen kijkt nijdig.
Jaap voelt zich beledigd: men mag geen kwaad spreken van Leen.
Maar reeds springt Gerrit met de tros van schots op schots. Hij heeft wat van een kwajongen, die schotsje loopt en straks met natte voeten op school zal komen, maar dit is geen spelletje.
Stapt hij mis?
Nee, Gerrit de Veer is te behendig om mis te stappen. Als een vogel zo licht springt hij over het drijvende ijs.
Hij struikelt!
Zal hij van de schots glijden!
In angstige spanning volgen de mannen in de boten zijn bewegingen. Dit is een zaak van leven en dood. Slaagt Gerrit, dan is het mogelijk de boten op het ijs te halen, maar glijdt hij uit en moeten zijn verstijfde vingers de tros laten glippen, dan is het gedaan met hem en met de boten.
Maar hij slaagt. Hij bevestigt de tros aan een ijsklomp en nu worden de sloepen langzaamaan ingepalmd. Reeds schuiven ze met hun boorden langs het ijs.
Jaap en Leen springen over en voegen zich bij Gerrit. Anderen volgen.
De boten worden gedeeltelijk gelost, want het is niet mogelijk ze met lading en al op het ijs te halen.
Het is een zwaar en moeilijk werk, maar het moet gebeuren. Balen en pakken, kisten en vaten worden op het ijs gestapeld en den zieken Claes op zijn bultzak brengt men in de luwte van een ijsblok.
Wanneer de boten bijna leeg zijn, volgt het zwaarste werk. De sloepen zelf moeten uit het water. De mannen vallen in de touwen, zoals ze dat een paar maanden geleden deden, wanneer ze uittrokken met de slee om hout te halen voor het vuur. De sloepen liggen zwaar op het water. Het is of ze het niet willen verlaten. Of hebben de mannen geen kracht meer!
Hoe zit dat, maats!
Ouwe Leen zet zich schrap. Hij kreunt van inspanning.
Jaap trekt wat hij kan. Hij glijdt uit op de gladde bodem en valt op zijn neus, maar hij krabbelt weer op.

Komt er beweging in de sloep?
Ja, de neus steekt reeds boven het ijs uit.
„Hou vast, mannen! nog een rukkie!" commandeert de schipper.
De ene boot staat veilig op het ijs.
De tweede volgt.
Een zucht van verlichting.
De eerste moeilijkheid is overwonnen.
Wat nu, schipper?
„Kwartier maken, mannen; we kunnen op het ogenblik niet verder. We moeten gunstiger gelegenheid afwachten."
Reeds heeft de kok vuur gemaakt.
Daarboven hangt een ketel met sneeuw. Hillebrandsz zal pap koken en eens zien, of er iets extra's is. De makreel is op, maar misschien heeft hij nog wat honing.
De zieke Claes klaagt over de warmte.
De mannen kijken elkander aan.
De chirurgijn gaat hem aderlaten.
„Wordt het al wat beter, Claes?"
„Waarom varen we niet? Ik voel de zee niet onder me. Op die manier word ik nooit beter. En waarom hebben jullie me zo warm ingestopt! Ik kan het niet uithouden."
„Kom Claes, je moet je rustig houden. Wat praat je van heet. Voel je dan niet, dat het vriest?"
„Ik wil de zee voelen en beter worden."
„Zodra we kunnen gaan we verder, Claes."
Ach, de arme zieke ligt te ijlen op zijn hulpbed onder de blote hemel. Hij zegt, dat hij het warm heeft, maar in werkelijkheid ligt hij te rillen van de kou.
Jaap brengt hem een schotel aangebrande pap van beschuit, gekookt in sneeuwwater. Hij heeft een lepel honing in grillige figuurtjes er over uitgegoten. Het ziet er smakelijk en aanlokkelijk genoeg uit voor iemand, die honger heeft. Jaap heeft zijn uiterste best gedaan om de naam van Claes in honing op de pap te schrijven en als je goed oplet kun je er werkelijk die naam uit lezen, maar Claes heeft er geen aandacht voor. Hij wuift Jaap met de nap weg en woelt zich bloot.
Jaap dekt hem opnieuw toe.

„Dank je, moeder", prevelt Claes.
Jaap maakt, dat hij bij de maats komt.
Deze nacht wordt op het ijs gekampeerd.
Jaap slaapt als een roos en Leen zaagt een dikke balk in het langs door. Willem Barents kucht een beetje en Gerrit de Veer heeft de wacht.
Een beer komt nieuwsgierig kijken, maar vertrouwt de zaak blijkbaar niet. Hij snuffelt een beetje aan de lucht en verbaast zich over de vreemde geur, die in zijn neusgaten dringt. De reuk van mensen en pap met honing vindt hij wel aangenaam, maar toch ook een beetje vreemd. Je kunt nooit weten wat er achter steekt. Hij houdt het maar liever bij vis en zeeleeuwen, daar is hij beter mee vertrouwd. Hij grijnst eens tegen Jaap en juist als de konstabel komt om hem neer te leggen, verdwijnt hij, om zich niet meer te laten zien.
En zodra de beer verdwenen is, dreunt een ratelende donderslag over de ijswoestenij. Horen en zien vergaat. Het begint aan de kim en schijnt nooit te eindigen. Het is of de wereld barsten moet. Het schijnt een geweldige donderslag, maar is het toch niet.
Wat gebeurt er dan?
Het is het ijs, dat barst.
Ha! een weg voor de sloepen naar de open zee!
Een geul! een geul!
„Ha! we kunnen varen!"
Weer een donderend gekraak.
Het ijs splijt daar, waar de voorraden opgestapeld zijn. Redden wat te redden valt!
Daar drijven de vaten met beschuit, met honing, met erwten, met bonen. Daar gaan de sloepen! Ze drijven weg met de stroom. Kisten zinken. Redt ze toch!
Ieder doet wat hij kan. Jaap en Leen weten de boten vast te haken; die zullen tenminste niet wegdrijven. Hou vast, Jaap, laat ze niet ontglippen! Zonder de boten zie je Amsterdam nooit terug.
Barents weet een vat beschuit op te pikken.
Heemskerk een ton berenvet.
Ook Gerrit de Veer slaat een vaatje aan de haak.
Er wordt wat gered, maar ach, veel van het kostelijke

voedsel gaat verloren. Daar drijven ze, de pakken en balen, de kisten en tonnen; straks zullen ze zinken. Die blijven drijven en later misschien nog opgepikt kunnen worden zullen door het bijtende zeewater hopeloos beschadigd zijn.
Ach, wat een tegenslag.
Ouwe Leen had wel gelijk, we zijn er nog niet.
Het gezicht van Heemskerk staat ernstig en strak.
Barents ziet bleker dan anders.
De zieke Claes wil in de boot.
Men draagt hem er voorzichtig in en legt hem op de bodem. „Ik voel de zee", fluistert hij, „nu zal ik gauw genezen."
Wat men heeft kunnen redden, heeft men in de boten geladen. Het is niet veel, maar als men de rantsoenen sterk verkleint, zal het misschien mogelijk zijn het bewoonde vaste land te halen. Alles is nog niet verloren.
Men zet zich opnieuw in de boten.
De storm is geluwd. Hij blaast lustig de zeilen vol.
De boten zetten koers volgens de aanwijzingen van den schipper.
Het water zingt voor de boeg.
De zon breekt door de wolken.
Barents zegt, dat hij wat gaat slapen. Hij heeft deze nacht geen oog dicht kunnen doen. Hij ziet er niet best uit en kucht.
Ha! de open zee is vol beloften.
Het ijs, dat met donderend geweld vaneenspleet is ver uiteengeweken. Naar voren ligt de weg open. De wind heeft slechts te blazen en de stuurman te sturen om de boten naar hun bestemming te voeren.
Proviand verloren?
Zeker, maar we zullen zuinig doen.
Pijn in je mond, Jaap?
Ja, maar hij zal spoedig lepelblad kunnen eten. Het groeit op het vaste land. Misschien zullen ze vis vangen. Je zult eens zien hoe spoedig die mondpijn overgaat.
Blaas in de zeilen, wind!
Zing je bruisende lied, golven!

Hoofdstuk XXII

Men moet slapende honden niet wakker maken, want dan bijten ze. Willem Barents wordt weggenomen; hij zal Holland niet meer zien. Ook Claes moet het opgeven.

Willem Barents heeft geslapen, maar hij voelt zich niet uitgerust. Hij blijft nog een beetje liggen, zegt hij, tussen twee hoestbuien. Hij vraagt Gerrit de Veer hem zijn kaarten te brengen. Hij wil nog een enkele aantekening maken.
„Waar zijn we, Gerrit?" vraagt hij.
Gerrit noemt de naam van de kaap, die ver in zee uitsteekt.
„Wil je me even helpen, Gerrit?"
„Waarmee, schipper?"
„Even mijn hoofd oplichten, jongen. Ik wil die kaap nog eenmaal zien; dit is nu de derde maal, dat ik hem voorbijvaar."
Gerrit legt zijn arm om Barents' schouders. „De schipper is mager geworden", denkt hij. Ook verbaast Gerrit zich er over, dat Barents op deze wijze geholpen wenst te worden. Hij doet net of hij ziek is, en daar is toch geen sprake van. Zo juist heeft hij immers nog aantekeningen gemaakt op zijn kaart!
„Dank je, Gerrit."
Barents kijkt lang naar het oppiekende gebergte.
Dan laat hij zich achterover vallen op zijn bultzak, trekt de dekens over zijn oren, en zegt, dat hij nog een tukje gaat doen. Ja, hij is een beetje moe; dat komt doordat hij de vorige nacht niet geslapen heeft. Straks zal hij opstaan.
„Zeker schipper", zegt Gerrit, en hij twijfelt er niet aan

of Barents zal werkelijk, als zijn tukje uit is, zijn bed verlaten.
En de boten zeilen intussen lustig verder. De zee is volkomen ijsvrij. Slechts aan de kusten van het eiland ziet men het vaste landijs liggen. Het lijkt een woest, besneeuwd berglandschap, maar in werkelijkheid is het ijs, het eigenlijke land ligt daarachter, bar en onherbergzaam, zelfs nu het zomer is.
Jaap rilt als hij er aan denkt *hoe* bar het er kan zijn.
En dan is daar de school walrussen.
Ze liggen bij elkaar, rustig en gemoedelijk; er zijn er misschien wel honderd.
Jaap heeft ze het eerst in het oog; hij wijst ze Leen.
Gerrit de Veer heeft wel zin in een grapje.
„Zullen we ze een bezoek brengen, schipper?"
Heemskerk denkt een ogenblik na. Zijn mannen mogen wel een verzetje hebben. Ze hebben zoveel doorgestaan en er zal nog zo veel bij komen.
Jaap zit in spanning. Zal de schipper het toestaan?
De walrussen intussen hebben de boten in het oog gekregen. Ze heffen hun gesnorde koppen. De geweldige slagtanden blikkeren in de zon.
Heemskerk vindt het goed. Het is slechts een kleine omweg en de wind is gunstig. Het moet dan maar.
Met volle zeilen stevenen de boten op het vaste ijs aan.
Ha! dat zal een pretje wezen.
Op bezoek bij de walrussen.
Als Jaap eenmaal thuis is, in Amsterdam, zal hij er over kunnen opscheppen. „Had jullie moeten zien, jongens, een hele kolonie walrussen, olifanten waren er beestjes bij en ze hadden zwemvliezen tussen hun tenen zo groot als een fokkezeil. Je kon in hun bek op je gemak een wandelingetje maken. Voor hun ontbijt slokten ze een walvis op met evenveel gemak als wij een zoute haring." De jongens zouden hem met grote ogen aankijken en meester Jochem zou zijn oude hoofd schudden.
De walrussen intussen schonken niet veel aandacht aan het ongewone bezoek. Ze bleven rustig liggen waar ze waren. Slechts hieven ze de koppen op en keken.
De boten werden aan het ijs gemeerd.

„Gaan we aan land, Leen?"
„Wel ja, Proppeschieter, waarom niet, maar blijf een beetje in mijn buurt, want je weet nooit of we mekaar soms nodig hebben."
De dieren lieten zich rustig bekijken.
Het waren prachtige, forse beesten. Ze schenen het leven nogal gemoedelijk op te nemen. Het was of ze wilden zeggen: „kijk jullie maar gerust, hoor, pofbroeken, wij zullen jullie niet opeten. We zijn juist klaar met ons middagmaal."
Er zou niets gebeurd zijn als....
Maar er gebeurde wel wat, want een van de mannen was niet tevreden met het kijkspul. Hij wilde een beetje leven in de brouwerij brengen en gewapend met een voorhout stapte hij op de dieren toe en begon op hen los te ranselen. En toen had je het.
De vredige reuzen veranderden ineens in woedende, strijdvaardige vechters. Ze hieven zich op hun voorvinnen en brulden hun strijdkreet uit.
Het klonk onheilspellend genoeg.
„In de boten! Haast je wat je kunt!"
De mannen zetten het op een lopen, die met de knuppel het hardst van allen. Leen struikelde, maar sprong weer op. De walrussen schoven over het ijs. Het was angstig om te zien, hoe snel ze zich voortbewogen. Men zou nooit gedacht hebben, dat ze zich zo vlug verplaatsen konden met hun onbeholpen pootvinnen. Schrikwekkend was hun strijdkreet.
Een heel grote walrus, zeker de aanvoerder van de troep, ging aan het hoofd. Zijn geweldige slagtanden hakten in het ijs. Hij zat ouwen Leen dicht op de hielen.
Hou je goed, Leen, laat zien, dat je lopen kunt!
Jaap holde naast zijn ouden makker. Hij hoorde de walrus achter hem snuiven.
Hals over kop sprongen de mannen in de boten en stootten van wal.
„Plomp! plomp! plomp!" deed het walrussenleger. Bij tientallen tegelijk lieten ze zich in zee glijden. Ze omringden de sloepen en sloegen hun tanden in de riemen. Gerrit de Veer sloeg ze op hun harde koppen.

Ze grijnsden hem aan, maar weken niet.
Steeds meer dieren plompten in het water.
Het begon er ernstig genoeg uit te zien.
De aanvoerder loeide dreigend. Hij sloeg zijn tanden in het boord van de sloep, waarin Jaap en Leen zaten.
De boot helde gevaarlijk over. Bijna schepte hij water.
Het dier scheen van plan te zijn zich binnen boord te hijsen en dat leek te zullen lukken ook.
De konstabel vuurde op het beest.
De kogel trof doel, maar de walrus liet niet los. Integendeel, hij rukte woedend aan de sloep en beet er een stuk uit.
Een tweede schot knalde.
De walrus hief zich hoger op.
Zou de schuit kantelen?
Van alle kanten kwamen de woedende dieren aangezwommen. Het was, of ze begrepen, dat hun aanvoerder in gevaar verkeerde. Ze zouden hem bijstaan. Moest de sloep ondersteboven, goed, ze zouden hem een handje helpen. Ze hadden de strijd niet gewild, maar nu die er eenmaal was, zouden ze hem uitvechten. Waarom had men hen niet met rust gelaten? Ze lagen immers vredig van de zon te genieten. Maar ze zouden tonen, wat ze konden!
De oude aanvoerder echter moest het opgeven. Zijn krachten begaven hem. Langzaam maar zeker zonk zijn grote lijf omlaag. Zijn kop, die een heel stuk boven de rand van de boot uitgestoken had zakte dieper en dieper. Zijn geweldige tanden lieten los. Met een diepe zucht gleed hij in de golven.
De boot herkreeg zijn evenwicht.
Dat was een hele opluchting.
„Dat was bij 't kantje af, Proppeschieter", zei Leen.
Jaap keek naar de verslagen walrus, die hulpeloos op de golven ronddreef. Zijn makkers zwommen naar hem toe en besnuffelden hem. Ze kreten klagelijk en keken naar de boten niet meer om. Ze hadden hun aanvoerder verloren en je kon merken, dat ze zich verlaten voelden zonder hem. Ze bleven maar, met hun gesnorde koppen boven water uit om hun verslagen makker zwemmen en

Jaap had het gevoel, dat ze om het verlies van hun aanvoerder treurden.
Dat was bij 't kantje af, had Leen gezegd, en daarmee had hij niet gejokt. Het had er werkelijk gespannen en er had niet veel meer moeten gebeuren of de sloep zou gekanteld zijn en dan was het ongeluk niet te overzien geweest. Maar het was goed afgelopen en een goeie leer voor een andere keer. Je moet slapende honden niet wakker maken, zei Heemskerk. Het was in 't geheel niet nodig geweest om op de dieren los te ranselen; ze deden niemand enige overlast aan. De man, die het gedaan had, kreeg een hevige schrobbering en hij voelde heel best, dat hij die verdiend had ook.
En toen draaide de wind. De zeilen flapperden.
De zon ging schuil achter flarden van grijze wolken.
De wind groeide tot een storm en joeg de sneeuw door de lucht. De zee liep hoog. De boten maakten water. Het werd zeer koud.
Tot overmaat van ramp stuitten de sloepen nog op ijs ook.
Dat kwam in onafzienbare velden aangedreven.
Schotsen botsten tegen de sloepen.
In de verte dreven bergen, donkergrijs, dreigend, onheilspellend.
Het gevaar van de walrussen was vergeten, maar dat van het ijs diende zich aan. Het vroeg grote zeemanskunst om tussen de drijvende velden door te laveren zonder brokken te maken. Elk ogenblik dreigden de boten te vergaan, en wat zou er dan van de bemanning terecht komen? Ellendig zouden ze verdrinken. De ijszee zou zich boven hen sluiten en niemand zou ooit meer iets van hen horen.
Er moest raad geschaft worden.
Wat zullen we beginnen?
Het vaste ijs opzoeken, natuurlijk!
Ach, de weg daarheen was afgesneden.
Dan maar landen op een drijvende schots, dat was in ieder geval beter, dan te blijven varen, want dat beteekende een zekere ondergang.
Heemskerk nam een kloek besluit.

Hij gaf bevel de sloepen op een schots te halen.
Dat lukte met grote moeite.
De bagage moest weer eerst gelost worden, omdat men de zware boten niet hanteren kon.
En toen dat gebeurd was, en men den doodzieken Claes een goed plaatsje had bezorgd, kreeg Barents, die eveneens op zijn bultzak lag, omdat hij nog wat wilde rusten, zoals hij zeide, een hoestbui, waaruit hij niet meer bijkwam.
De chirurgijn haastte zich wat hij kon om hem te aderlaten, maar het was te laat. De dappere aanvoerder van de ontdekkingstocht was niet meer te redden.
De ontsteltenis was groot.
Barents was de man geweest, waarop iedereen bouwde. Hij wist immers hoe het gaan moest. Wel bleef de kundige Heemskerk, maar ook hij had dikwijls om raad en daad bij den eigenlijken chef aangeklopt en nu was dat niet meer mogelijk. Zijn klare ogen zouden niet meer op de bemanning rusten, wanneer hij hen een of andere belangrijke zaak mee te delen had. Ze zouden hem niet meer gebogen over zijn kaarten en papieren zien zitten en ze zouden niet meer op hem kunnen steunen, zoals ze altijd, al was het dan ook onbewust, gedaan hadden.
Nu waren ze op zichzelf aangewezen, net als de walrussen, die ze wreed van hun aanvoerder beroofd hadden.
En het was zo plotseling gekomen. Niemand had ook maar een ogenblik gedacht, dat Barents ernstig ziek was. Hij had alles voor hen verborgen gehouden, de flinke man. Wel had hij een droge kuch gehad, maar iedereen hoest wel eens, niemand had dat ernstig genomen en bij den chirurgijn had hij nooit aangeklopt.
Het was een zeer zware slag.
Ieder was diep onder de indruk en voelde de zwaarte van het verlies smartelijk.
Heemskerk was nu de man, waarop alle verantwoordelijkheid rustte.
Hij aanvaardde die en nam zich voor zich zo goed mogelijk van zijn taak te kwijten.
De volgende morgen overleed Claes.

Hoofdstuk XXIII

Het was niet Kaap Kanin, maar Petsjora en dat scheelde een heel stuk. Het was een teleurstelling, maar had ook zijn goede kant. Voor het eerst sedert lang weer mensen.

Het wordt een moeitevolle tocht. Nu eens is de zee ijsvrij en waait een gunstige wind, maar plotseling veranderen de omstandigheden. Waar open zee was, verspert het ijs de weg en de zon moet zich herhaaldelijk achter dikke sneeuwwolken verbergen. De wind, die soms uit het Zuiden waait, en iemand het gevoel geeft, dat het voorjaar is, draait onverwacht naar een andere hoek en een scherpe kou bijt in neus en oren. De vingers worden stijf en de voeten gevoelloos.
Ook wordt het erger met de scheurbuik en de voorraden levensmiddelen minderen zienderogen.
Jaap kan geen beschuit meer knabbelen en Leen klaagt over pijn in zijn buik.
De mannen worden bij de dag zwakker. Herhaaldelijk moeten de boten over het ijs worden gesleept, en dit werk valt de mannen hoe langer hoe moeilijker.
Tot overmaat van ramp is men de koers kwijt.
Hoe kan dat, Heemskerk; een ervaren zeeman als gij zijt, en dan de koers kwijt raken!
Ach, het kan makkelijk genoeg. De instrumenten zijn niet zo heel precies. Ze wijzen niet altijd de juiste richting aan. Heemskerk weet dat wel en hij houdt er vanzelf rekening mee, maar waar hij schatten moet, zijn fouten niet altijd te vermijden.
Hoe groot zijn die fouten?

Heemskerk weet het niet precies en de hoogbootsman ook niet.
Zou Barents het geweten hebben?
Ook hij zou in het duister getast hebben. Ook hij zou hebben moeten gissen en vermoedelijk fouten hebben gemaakt.
Maar één ding had vermeden kunnen worden, als men er maar aan gedacht had.
In de drukte van het herhaaldelijk overladen van de bagage, wanneer de boten over het ijs gesleept moesten worden had men, zonder er bij na te denken, het compas op de ijzeren band van een grote, zware scheepskist gezet.
Het gevolg was, dat de naald het Noorden niet meer wist te vinden en een heel andere kant uitwees.
Men had beter op zijn tellen moeten passen.
Ja, men had....
„Waar zijn we, schipper?"
„Bij Kaap Kanin, mannen."
Ha! dus reeds bij de ingang van de Witte Zee. De reis was voorspoediger geweest dan ze hadden durven hopen. Er wachtte hen nog een hele tocht, de oversteek naar de tegenoverliggende kust, maar dan was het eind er ook. Moed houden, mannen!
„Hoe lang zal het nog duren, Leen?" vroeg Jaap, en aan de klank van zijn stem kon je merken, dat hij verwachtte te horen: „nog een dag of wat, Proppeschieter, dan stappen we aan wal."
Maar ouwe Leen scheen niet zo opgetogen als Jaap.
Hij gaf niet dadelijk antwoord, maar schudde zijn grijze hoofd. Hij tuurde voor zich uit alsof hij verwachtte, in de verte het antwoord te lezen, dat Jaap wenste.
„Ben je doof, Leen?"
„Niet bij mijn weten, jog!"
„Waarom geef je dan geen antwoord?"
„Omdat ik er geen heb, drie maal om de wereldbol!"
Ouwe Leen deed zijn best opgeruimd te schijnen, maar het lukte hem niet al te best. Zijn drie maal om de wereldbol ging hem niet van harte af. Je kon merken, dat hem iets hinderde.

„Weet je niet, hoe lang nog?"
„Nee, proppeschieter, ik weet het niet", zei Leen somber.
„Maar je weet toch wel, als we bij Kaap Kanin...."
„*Als* we daar zijn, zeg je."
„De schipper zal het toch wel weten."
„De schipper kan zich vergissen, jog; hij is ook maar een mens."
Dat kon Jaap niet goed begrijpen, maar zijn stemming zakte een paar toontjes. Ouwe Leen bleek dikwijls gelijk te hebben.
Maar deze keer heeft hij het mis, Jaap.
Dat hield Jaap zich voor, maar hij kon zichzelf niet overtuigen.
In de verte was land zichtbaar. Je kon duidelijk zien, dat een kaap zich ver in zee uitstrekte. Het was geen drijvende ijsberg, nee, het moest land zijn.
Maar daarom hoeft het kaap Kanin nog niet te zijn.
Kom, hij moest zo niet denken. De schipper zelf meende immers, dat het wel zo was. Hij zou zich aan den schipper houden en niet aan den ouden brompot, die altijd de dingen van hun zwarten kant bekeek. Je zou zien, het was kaap Kanin.
En toen, wat kwam daar aan?
„Een zeil, Leen!"
Het was een zeil, even bezijden de kaap.
Hoera! een schip! Zie je wel, dat we in de goede richting liggen!
„Zet koers naar het schip, stuurman!"
Ha! wat blies de wind in de zeilen. De boten gleden over de golven in de richting van het zeil, dat aan de kim opdook. Een overweldigende vreugde maakte zich van de bemanning meester. Eindelijk zouden ze mensen zien. De eersten sedert maanden en maanden. Het ergste was werkelijk voorbij.
„Wat is het voor een schip?"
Zeker een kustvisser. Het is maar klein en onaanzienlijk, maar het houdt prachtig zee. Zie eens hoe het de golven zijn kop biedt. Het klimt op hun ruggen en rijdt langs hun flanken. Het kan tegen een stootje.
Ziet de bemanning van den kustvisser de boten?

Het schijnt van niet.
Wat scherper bij de wind, schipper, anders ontsnapt de kans.
De zeilen worden bijgehaald.
Nu zien de mannen in de vissersboot de sloepen.
Ze veranderen van koers.
Heemskerk zal hen niet mislopen.
Nog even en men kan elkander beschreeuwen.
Wat wil Heemskerk weten?
„Kaap Kanin?" schreeuwt hij door zijn roeper.
„Petsjora!" antwoordt men van het andere schip.
Heemskerk denkt niet goed te verstaan.
Ouwe Leen gromt.
Gerrit de Veer kijkt bedenkelijk.
Jaap voelt zijn hart ineenkrimpen.
Nog eens vraagt Heemskerk: „Kaap Kanin?" en weer komt het antwoord, duidelijk verstaanbaar nu: „Petsjora!"
Heemskerk kan het niet geloven. Hij wil verder met de vissers praten, maar kan hen niet verstaan. Zij op hun beurt begrijpen de woorden van Heemskerk niet.
Maar één ding is wel duidelijk: de uitstekende landpunt is niet kaap Kanin, maar Petsjora.
Maar dat kan immers niet!
Nee, maar het is zo!
Zijn ze dan zover uit de koers geraakt?
Ach ja, ze hebben een grote boog beschreven en in plaats van bij de ingang van de Witte Zee zijn ze uitgekomen bij de vissersplaats Petsjora, honderden mijlen beoosten kaap Kanin.
Wat een teleurstelling. Er zouden dus nog dagen, misschien weken moeten verlopen, eer ze kaap Kanin in 't zicht zouden krijgen. En de voedselvoorraad was bijna uitgeput. Reeds tweemaal had men de rantsoenen moeten verkleinen en de scheurbuik nam steeds gevaarlijker vormen aan. Verscheidene van de mannen konden de riemen niet meer hanteren; en velen lagen reeds op hun bultzak te bibberen van de koorts.
„Maar de misrekening had ook zijn goede kant", zei Leen.
„Welke dan?" vroeg Jaap verwonderd.

„Dat we nu tenminste weten, waar we zijn, jog."
„Een schrale troost", meende Jaap, maar Heemskerk dacht daar anders over. Hij kon nu althans zijn bestek maken en met vrij grote zekerheid de richting bepalen, waarin hij moest sturen om kaap Kanin te bereiken.
Maar eerst zocht hij de wal op. Misschien was daar vers voedsel te verkrijgen, als medicijn tegen de scheurbuik. Men vond er lepelblad, dat ergens op een luw plaatsje groeide.
Met een brede lach wees de barbier het den mannen aan. „Pluk het", zei hij, „en eet er van."
De chirurgijn was overgelukkig, dat hij zijn patiënten eindelijk een medicijn kon bieden, dat hen helpen zou tegen hun ziekte.
„Moeten we het zo rauw opeten?"
„Zoals het groeit, mannen."
Ze aten het bij handenvol en plukten nog een voorraad om mee aan boord te nemen. Ook vonden ze eieren en vingen een paar magere vogels.
Mensen ontmoette men niet. Toch moest de streek bewoond zijn, want men vond een soort van blokhut, met een bank er in om op te rusten en een stookplaat om vuur te maken.
Toen de mannen aan boord terugkeerden had de kok reeds een ketel met sneeuwwater over het vuur hangen. De eieren werden gekookt en de magere vogels geplukt. Ze werden in de pot gestopt en iedereen ging te gast aan de heerlijke geur, die opsteeg uit de met zijn deksel klapperende ketel. „Puf-puf-puf!" deed die ketel, „ruik ik niet lekker? Als de vogels gaar zijn kook ik nog pap ook. Tik nog een eitje, jongens!"
Wat waren de mannen gelukkig met hun blaadjes lepelblad, hun magere vogelboutje en hun napje pap. In weken hadden ze niet zo'n heerlijke maaltijd genoten.
Een groot gevoel van dankbaarheid welde in hen op.
Heemskerk vouwde zijn handen en sprak een kort, eenvoudig dankgebed uit.
Nooit had Jaap zo diep gevoeld, wat een dankgebed betekenen kan. Dikwijls had hij dominé Plancius een gebed horen zeggen, en hij had dat wel plechtig gevonden, maar

dit hier was heel iets anders. Dit waren woorden, die vanzelf over de lippen vloeiden, omdat het hart zo overvol was en de dankbaarheid een uitweg zocht.
Wat Heemskerk zei, waren zijn eigen gedachten, en als de schipper ze niet had uitgesproken, zou hij het zelf gedaan hebben, misschien overluid, misschien ook stilletjes voor zich heen.
„Eet smakelijk, mannen", zei Heemskerk.
„Dat het je wel bekome", antwoordden de mannen.

Hoofdstuk XXIV

Een storm jaagt de beide boten uiteen, maar een kustvisser weet Heemskerk te vertellen, dat de andere sloep behouden is, wat een grote opluchting geeft. Ouwe Leen moedert een beetje over Jaap, die uitgeput is door het zware werk aan de pomp.

Van Petsjora naar kaap Kanin was een lange afstand; Heemskerk wist het maar al te goed en Leen vertelde het Jaap.
„Maar we zullen het wel halen, niet Leen?"
„Als we niet tegengehouden worden wel, jog."
„Wie zou ons tegenhouden?"
„Wel alle haaien op een stokkie!, het ijs natuurlijk, of de lege beschuittonnen, of de storm of de scheurbuik."
Jaap voelde eens aan zijn tanden. Die zaten nog goed vast. Ook die van ouwen Leen rammelden niet meer. Het lepelblad van Petsjora had blijkbaar goed gedaan. De ziekte scheen aan banden gelegd voor een poos.
„Als we weer mondpijn krijgen, varen we eenvoudig naar de wal", zei Jaap luchtig.
„Om lepelblad te plukken, bedoel je."
„Ja, en om vogels te vangen en eieren te zoeken."
„Precies, Proppeschieter, het is eenvoudig genoeg, als je het maar weet. Je had ons dat wat eerder moeten vertellen."
Jaap keek zijn vriend eens aan. Meende hij dat, of nam hij hem in het ootje? Hij kon niet al te best uit hem wijs worden vandaag. Ouwe Leen kon zo droog doen soms. Maar Jaap had toch het gevoel, dat hij op de hak genomen werd, en dat had hij niet zo mis.
Het weer was afwisselend goed en slecht. Nu eens liepen

de sloepen met een goede wind in de gewenste richting, dan weer had men te kampen met tegenwind. Herhaalde malen kwam het voor, dat de boten over het ijs gesleept moesten worden, met alle narigheid daaraan verbonden. Ook liet na verloop van tijd de scheurbuik zich weer voelen.
Heemskerk liet naar het land sturen, wanneer dat mogelijk was, en een enkele keer vond men lepelblad, maar lang niet altijd. En de vogels lieten zich zo makkelijk niet vangen. Wel lukte het soms wat eieren te bemachtigen. Ze smaakten sterk naar traan, maar ze waren niettemin welkom, want nog eens had Heemskerk de rantsoenen moeten verminderen, en ze hielpen een weinig tegen de gevreesde zeemansziekte.
Maar op een dag stak een sterke storm op.
De zee liep hoog en sneeuw verduisterde de lucht.
De beide boten verloren elkander uit het oog.
Vier en twintig uur had men te kampen met de woedende elementen. Er was geen ogenblik tijd om uit te rusten. Ieders krachten waren nodig om de boten drijvende te houden.
Jaap's plaats was aan de pomp. Hij deed zijn best, maar hij kon het binnengolvende water niet de baas blijven. Het stond de mannen tot aan de knieën.
Pompen, Jaap!
„Ik kan niet meer."
Kan niet bestaat niet, jongen.
Opnieuw zwaaide hij de zwengel. Voor elke emmer, die hij buiten boord wierp, golfden er twee naar binnen.
„Nog een man aan de pomp", commandeerde Heemskerk.
Heb je het koud, Jaap?
Nee, hij was niet koud, maar moe, en hij kon zijn ogen haast niet open houden. Het scheen of zijn armen van lood waren, zo zwaar voelden ze. Sterretjes dansten voor zijn ogen.
Daar moet je niet naar kijken, jongen.
Val je er bij neer, Jaap?
Nee, nee, hij stond nog op zijn benen, maar de boot maakte zo'n rare gier. Jaap werd tegen de verschansing

gesmakt en bezeerde zijn schouder, maar hij bleef aan de pomp.
„Hou je goed, Proppeschieter!" baste een schorre stem. Was dat Leen, en was die zo ver weg!
Wel nee, ouwe Leen staat aan de andere pomp, tegenover je, dat weet je toch wel.
Ja, ja, hij weet het weer, maar het is zo moeilijk om het te onthouden, want de storm loeit zo door het want en de zee is zo wild. Ook bonkt af en toe een ijsblok tegen de boot en dan is het, of de sloep in honderd stukken zal barsten.
Maar de boot blijft heel. Het is maar een kleine sloep, in 't geheel niet berekend voor zo'n moeilijke reis over de open zee; inderhaast een beetje opgelapt door mensen, die het vak van scheepstimmerman niet verstaan, maar hij houdt het, die trouwe schuit. Zie eens, hoe hij op de golven danst. Nu eens klimt hij dapper omhoog en dadelijk daarop verdwijnt hij in de diepte, men zou zeggen, om nooit weer te verschijnen, maar na een poos, een lange soms, steekt hij de kop weer omhoog om opnieuw de strijd met wind en golven op te nemen. Hij kraakt in zijn voegen; stukken van het nieuw opgezette boord scheuren af; soms zelfs springt het roer bijna uit de pinnen, maar hij komt het te boven. Hij geeft het niet op, die dappere strijder, evenals de flinke kerels op de roeibanken en aan de pompen geen kamp geven.
Allen weten, dat het om het leven gaat.
Wanneer ze een ogenblik verflauwen, betekent dit het einde.
Dan zullen ze het vaderland nimmer wederzien. De ijszee zal hen verslinden en niemand zal ooit meer iets van hen vernemen.
Zie je die zee aan komen rollen, Jaap?
Een reusachtige waterberg is het, die straks de boot zal verzwelgen.
Ziet Heemskerk, aan het roer, hem dan niet!
„Let op!" wil Jaap roepen, en misschien doet hij dat ook wel, maar niemand hoort er iets van. Het geweld van storm, ijs en zee overdondert zijn stem.
Maar men heeft zijn waarschuwing niet nodig. De schip-

per heeft met vaste hand en op het juiste ogenblik de kop van de schuit op de golf geworpen en nu beklimt de sloep de waterberg. Hoger, steeds hoger gaat het, een steenbok, die een rots beklimt, om eindelijk triomfantelijk de top te bereiken.
Een ogenblik balanceert de schuit op die beweeglijke golvenkop; dan neemt hij een duik en glijdt met een duizelingwekkende vaart het diepe waterdal in.
En even later voert Heemskerk hetzelfde kunststuk uit met een volgende waterberg en met nog een en nog een; er komt geen eind aan de strijd.
De storm loeit over de zee, de hagel striemt de golven, de zee kookt.
En Jaap pompt.
En de mannen roeien.
Maar eindelijk bedaart het noodweer toch.
De lucht klaart op en de storm luwt.
De zee blijft nog hol staan, maar is minder gevaarlijk.
Men kan zich enige rust gunnen.
Ga wat slapen, Jaap, je hebt het wel verdiend.
Ouwe Leen maakt Jaap's bultzak op en dekt den jongen toe. Dat doet hij met een zorg, alsof het zijn eigen zoon is. Jaap heeft het gevoel, alsof dat ook een beetje het geval is. Ouwe Leen heeft zo half en half de plaats van zijn vader en moeder beiden ingenomen. Dat is zo vanzelf gegaan. Ze hebben nooit over zulke dingen gepraat, want dat doen zeelui vanzelf niet, maar ze voelen alle twee, dat ze veel aan elkaar hebben. Leen weet niet beter, of hij moet voor dien Proppenschieter zorgen en Jaap zou voor hem door het vuur gaan. Hij voelt hoe de harde zeemansknuisten de deken om zijn schouders stoppen en hij krijgt het gevoel, dat hij nu gerust de ogen kan sluiten, want dat het goed is zo. Het is of hij thuis is, op zijn zolderkamertje en in zijn bedstee ligt, de dekens over zijn oren getrokken. Hij hoort, beneden, de stem van zijn vader gonzen, en hij voelt nog de blik van zijn moeder op hem rusten. Buiten buldert de wind; hij huilt door de schoorsteen en hij doet het huis op zijn grondvesten schudden. Hij weet wel dat hij maar zo wat ligt te soezen, dat niet het huis schudt, maar de boot schommelt; dat

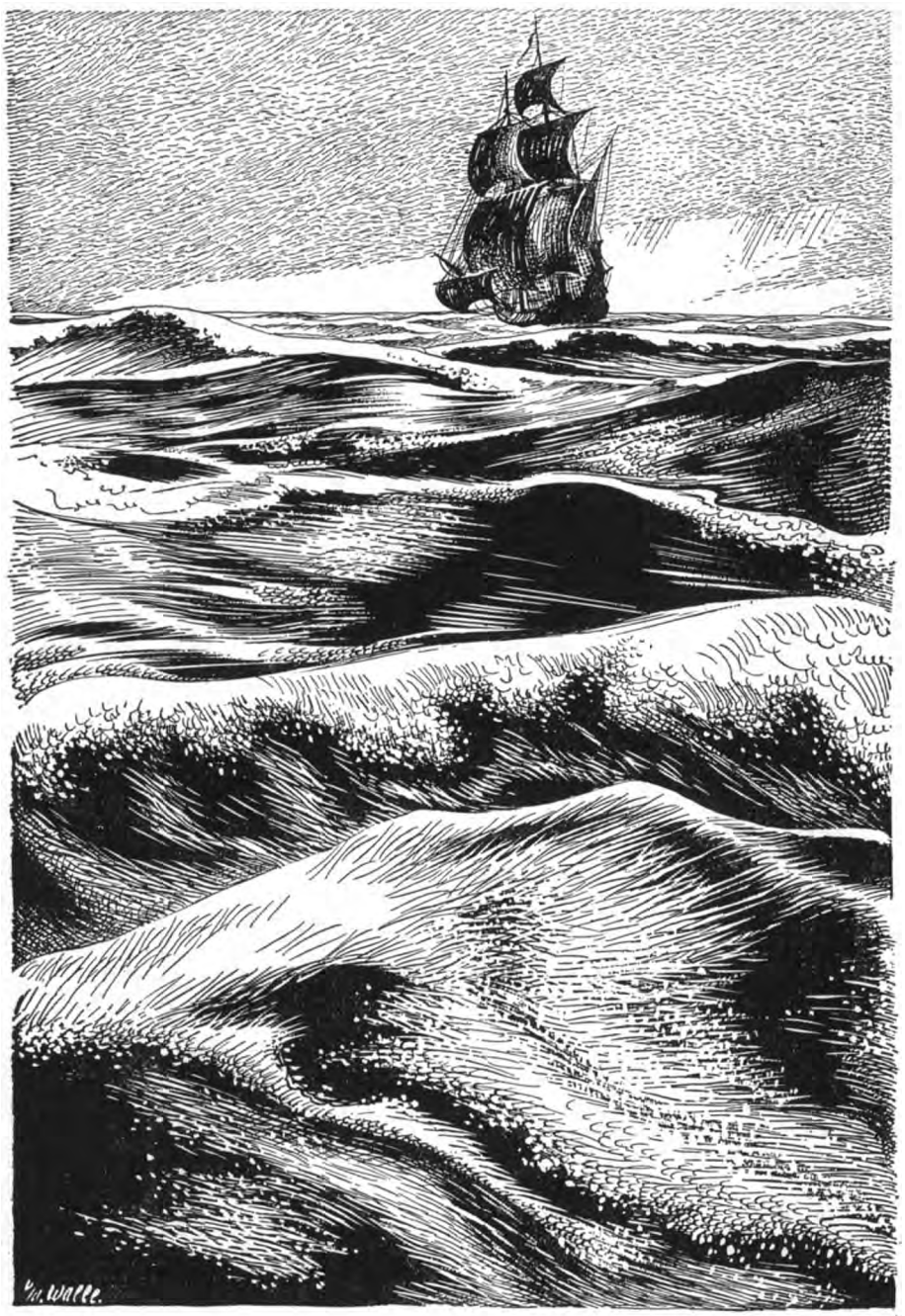
W. Walle.

het niet de wind in de schouw is, die hij hoort, maar de stem van de afnemende storm, en niet het brommen van zijn vaders stem dringt tot hem door, maar het gepraat van de bemanning, die een beetje op adem komt.
En als Jaap na een korte, diepe slaap wakker wordt, verschijnt een schip aan de horizon. Het is groter dan dat, wat bij Petsjora in zicht kwam. Het heeft alle zeilen bij en koerst recht op de schuit aan.
Zal Heemskerk het praaien?
Natuurlijk doet hij dat.
Hij wil trachten voedsel te kopen. Misschien heeft de kapitein verse vis aan boord en heel misschien heeft hij iets gezien van de andere boot.
Men is erg ongerust over de tweede sloep.
Wat is daarmee gebeurd!
Zijn de dappere kameraden omgekomen of zijn ze de dans gelukkig ontsprongen!
Het schip, dat daar aan komt stevenen kan misschien uitkomst brengen.
De bemanning van het grote schip kijkt raar op.
„Ahoi!" roepen ze en „ahoi!" schreeuwen ze van de schuit terug..
Dat is op een na het enige woord, dat ze van elkander begrijpen.
Dat andere woord is „schip".
De kapitein, in een jas van schapenvel en een ruige muts op het hoofd zegt „schip" en steekt twee vingers op.
Heemskerk knikt ten teken, dat hij begrepen heeft. Men heeft dus de andere sloep gezien.
„Waar?" gebaart Heemskerk.
De kapitein wijst in een bepaalde richting.
„Kaap Kanin?" vraagt Heemskerk.
„Ja", knikt de kapitein en lacht een brede lach. Je kunt merken, dat hij blij is, dat de ander hem begrijpt.
Dan maakt Heemskerk het gebaar van eten, dat door alle volkeren op aarde verstaan wordt.
De ander knikt heftig van „ja". Hij laat twee grote kabeljouwen zien en laat een vaatje meel aanrukken.
Heemskerk toont hem een goudstuk.
De koop wordt in alle vriendschap gesloten. Bij het

vaatje meel worden nog een tonnetje ranzige boter en drie broden zo hard als steen gevoegd en even later wuiven de beide bemanningen elkaar met de mutsen na. Ahoi! ahoi! goede reis en behouden thuiskomst!
Ha! wat zijn ze gelukkig in de schuit. Welk een gevoel van dankbaarheid doorstroomt hen. Hun leven hing aan een zijden draadje en hun makkers hadden ze verloren gewaand en zie, alles is goed terecht gekomen. Ze hebben de strijd tegen zee en storm gewonnen en hebben nieuwe voorraad voedsel opgedaan; weten, dat hun kameraden behouden zijn en liggen in de goede koers naar Kaap Kanin.
En bovenal, ze hebben mensen gezien, mensen, die hun vriendelijk tegemoet getreden zijn; waarmee ze wel niet hebben kunnen praten, maar die ze toch hebben kunnen verstaan.
Er is nieuwe hoop in hun harten gekomen.

Hoofdstuk XXV

De laatste storm houdt lelijk huis. Jaap bezeert zijn arm en Leen loopt een blauw oog op. Maar de beloning is het vaste land en gebraden vis. Er ligt een Hollands schip in de haven van Kola.

Er waren veel tegenspoeden te overwinnen, maar kaap Kanin kwam in zicht en wat meer was, ook de tweede boot. Men wist niet, waar men zich meer in verheugen zou, in het eerste of in het tweede.

Zullen we aan land gaan?

„Ik denk het niet, Proppeschieter. De wind is gunstig voor de oversteek; de schipper zal geen tijd willen verliezen."

Ouwe Leen had gelijk. Heemskerk wilde de gunstige gelegenheid niet voorbij laten gaan. Wie wist, hoe het er morgen voor zou staan! Men moet het ijzer smeden als het heet is.

Ha! dat was een lustige vaart. De golven gingen hoog, maar ze waren vriendelijk gezind. Ze lieten de boten dansen en springen. De wind zong een vrolijk lied. De bruisende golven begeleidden het.

Jaap zong luidkeels mee.

Dat werkte aanstekelijk. Ouwe Leen stemde mee in en Gerrit de Veer liet zich niet onbetuigd. Ze zongen de oude vaderlandse liederen, die iedereen kende en graag meezong.

Heemskerk glimlachte. Het ging goed. De bemanning was in een opgeruimde stemming en de zon stond maar hoog aan de hemel. Die scheen zo goed hij kon en strooide een brede baan van fonkelend goud over de

wijde zee. Die schitterde zo, dat je er bijna niet in kijken kon. Jaap moest zijn ogen half dicht knijpen en door zijn wimpers turen. Daardoor zag hij alles nog mooier dan het al was. Het leek een sprookje. Je kon zien wat je wilde als je door je wimpers naar die gloeiende baan keek. Daar, heel in de verte b.v. had je de Schreierstoren, die spits boven de wallen van Amsterdam uitstak; de vlag wapperde in de wind.
Kom Jaap, nu moet je niet doordraven. Je weet heel best, dat die goeie, ouwe toren nog lang niet in zicht is. Daar gaat nog wel een poosje overheen. Je bent pas met je open boot in de mond van de Witte Zee, jongen, en wie weet, wat er nog gebeuren kan.
Van dit laatste wilde Jaap niets horen. Wat zou hen nog kunnen gebeuren! Over een paar dagen kregen ze de overkant in het oog en dan was het nog maar een rukje naar Kildin, of Kilduin, zoals de oude Hollanders zeiden. Dat eiland ligt voor de Kolarivier en was voor de zeevaarders van die dagen bekend terrein. Er was een drukke vaart op Kola; Heemskerk en Leen waren er meer dan eens geweest. Als ze eenmaal daar waren, was het op een oor na gevild.
Maar je bent er nog niet, Jaap.
Het was ouwe Leen, die dit zei, en hij had geen ongelijk, maar het ging toch boven verwachting goed. In merkwaardig korte tijd staken de boten de wittezeemonding over en kregen de kust in het oog.
Dat was een blijdschap.
Heemskerk liet de steven naar het land richten. Hij wilde zien proviand in te nemen en dat was nodig, want de voorraad was bijna opgeteerd. Men had de rest van de levensmiddelen onder de mannen verdeeld, met de raad er bij er zo zuinig mogelijk mee te doen.
Men *was* zeer zuinig geweest, maar ja, nu was het bijna opgebruikt. Jaap had het gevoel, of hij in geen week had gegeten, maar dat was overdreven, want hij had iedere dag nog iets gehad, maar o, zo weinig. Het was dus niet te verwonderen, dat zijn maag jeukte.
Ook waren er meer mannen ziek geworden.
Die lagen op hun bultzak, onder de dekens, en dit had

tot gevolg, dat de anderen hun werk moesten doen. Dat hinderde niet zoveel bij gunstig weer, maar zodra er tegenwind kwam, werd het erger.
De mannen sprongen aan wal, Jaap haantje de voorste en ze keken begerig om zich heen naar voedsel.
Er groeide echter niets, dan wat mos; zelfs geen lepelblad en de wilde eenden en ganzen lieten zich niet vangen.
Ook vielen er geen eieren te rapen.
Dat was teleurstellend.
Jaap liet half en half de moed zakken. Nu was hij aan de wal en vond evengoed niets te eten. Had hij daarvoor de lange reis naar hier gemaakt!
Maar.... kwam daar iemand aan?

Hij had niet verkeerd gezien.
Hier waren dus mensen. Dan zou er allicht ook iets zijn, dat men kon eten. Zijn moed kwam terug.
Een vrouw kwam nader. Ze was gehuld in een vuile

schapenvacht en had een soort van leren windsels om haar voeten. Ze groette eerbiedig en stak haar hand uit. Heemskerk greep die hand en schudde hem hartelijk.
Ze lachte haar sterke, witte tanden bloot.
Heemskerk stak zijn vinger in zijn mond.
„Kom mee!" beduidde ze.
De mannen volgden haar op de voet.
Ze bracht hen naar een soort van hut, waar een vuurtje smeulde en daarop stond een aarden pan te pruttelen.
Ze wees er naar.
Jaap mocht het deksel oplichten.
Een grote kabeljauw lag er in te sudderen.
Het water liep de mannen om de tanden.
„Ga je gang", beduidde de vrouw. Ze deed net, alsof ze de gasten reeds lang verwacht had, en die vis expres voor hen had gekookt.
Heemskerk gaf haar een geldstuk.
Ze bekeek het van alle kanten en was er blijkbaar zeer blij mee, tenminste, ze lachte breed en greep opnieuw Heemskerk's hand.
De vis smaakte heerlijk en toen hij op was, toonde de vrouw nog twee andere, rauwe vissen en een groot, grof brood.
Heemskerk gaf haar nog een geldstuk, nam afscheid van de goede vrouw en even later hadden de sloepen weer zee gekozen.
Ieder kreeg zijn deel van de buit.
Het was niet veel, maar beter dan niets.
En nu ging het om het laatste rukje.
„Naar Kilduin", zong Jaap.
„Juist, Proppeschieter, daar vliegen de gebraden duiven ons in de mond."
Waren ze maar vast zo ver!
De storm echter verkoos er een stokje voor te steken.
Die stak op en blies de verkeerde kant uit. Hij havende de sloepen, knapte de masten midden door en dreigde de schuiten te kraken.
De zee zou eens laten zien, wat hij kon. Hij joeg zijn golvenleger op, zodat de boten als vingerhoedjes heen en weer geslingerd werden. Het uiterste werd van de toch al

sterk verzwakte bemanning gevergd. Jaap moest opnieuw aan de pomp, want het water stroomde binnen boord. Tot overmaat van ramp was de sloep nog lek gestoten ook. Het werk in de naden was losgeraakt en het water gulpte binnen. De touwen moesten gekapt worden, want de zeilen hingen buiten boord te flapperen. Het zag er erg genoeg uit.
Het noodweer duurde twee volle dagen en nachten; toen pas nam de wind wat af en kalmeerde de zee een weinig. Jaap had een smak gemaakt, zodat zijn arm uit de kop hing.
De chirurgijn moest er aan te pas komen.
Die was niet zo erg zachtzinnig uitgevallen, maar hij had verstand van gebroken benen, en armen die uit de kop geschoten waren. Hij nam Jaap onderhanden, rukte aan zijn arm, draaide er eens flink aan en zei, dat het in orde was.
Jaap geloofde er niets van, maar het bleek toch, dat de barbier goed gezien had, want spoedig kon hij zijn arm weer gebruiken, al ging dat dan ook met hevige pijn gepaard.
Leen had een dikke buil op zijn voorhoofd en een blauw oog en Gerrit de Veer liep met een ontvelde hand.
Heemskerk had zijn voet verstuikt. Bovendien waren er nog een paar zieken bijgekomen.
Het kwam goed, dat de storm uitgeraasd was, want de sloepen hadden het met zo'n bemanning niet lang meer kunnen houden.
Maar hij was uitgeraasd en wat doemde daar op aan de kim, die helder was en ver zien mogelijk maakte?
„Een ijsberg", dacht Jaap, maar het was wat anders.
„Het is Kilduin, Proppeschieter."
Leen had het bij het rechte eind; het was het eiland, waar men zo vurig naar verlangd had en dat het begin van het einde zou zijn.
De schipper zette koers in die richting, maar het bleek hem al spoedig, dat hij het eiland niet zou kunnen halen. De boten hadden zo geleden, dat ze zo spoedig mogelijk op het land moesten worden gehaald, wilde men zinken voorkomen.

Dat vaste land was niet ver af.
Daarheen stevende Heemskerk.
De uitgeputte mannen vielen op de riemen. Ach, het was een zielige vertoning, deze verzwakte, zieke, halfverhongerde mannen op de roeibanken. De riemen, die ze anders spelend hanteerden, waren als lood in hun machteloze handen. Bovendien zaten ze tot aan de kuiten in het water, want zo hard konden Jaap en Leen niet pompen, dat ze het lekwater de baas konden worden.
Maar ze haalden het land.
Het was de hoogste tijd, want ze konden niet meer. De boten waren aan het zinken toe.
Het lijf was gered.
Maar hoe in leven te blijven?
Er was geen kruimel beschuit meer. De tonnen waren leeg.
Zoeken mannen, niet versagen!
Ze moesten lang zoeken, want het scheen, dat ze in een onbewoonde streek te land waren gekomen, maar ten slotte werd hun moeite toch beloond. Ergens, diep in het land, vonden ze een soort hut en een man, die daar huisde bood hen vis aan.
Ze verslonden de kost, die hun aangeboden werd, en het smaakte naar meer.
De man echter had niet meer.
Maar hij had wat anders, en dat was misschien nog meer waard.
„Schip", zei hij, „Kola!" en hij voegde er aan toe: „Brabant!"
Wat kon dat beduiden?
Jaap begreep er niet veel van, maar Leen en Heemskerk, die meer in deze buurt geweest waren, raadden, wat hij bedoelde. De mensen in deze streek zeiden „Brabant", wanneer ze „Holland" bedoelden en zeker wilde hij zeggen, dat in Kola een Hollands schip lag.
Het was jammer, dat men elkander niet verstaan kon, want het is moeilijk om met drie woorden, „schip", „Kola" en „Brabant" een gesprek te voeren, waar je alle twee wat aan hebt.
Met allerlei gebaren echter en vreemde geluiden kwam

men zo ver, dat de man de weg zou wijzen naar Kola. Twee man zouden met hem meegaan, om te zien, of er werkelijk een Hollands schip in de haven lag.
Ze vertrokken op slag.
De achtergeblevenen maakten zo goed en zo kwaad als het ging hengels en wierpen die uit. Wie weet, wilden de vissen bijten!
Ze beten; en lieten zich vangen.
De kok maakte een vuurtje en braadde ze in de pan.
Een heerlijke geur vervulde de hut, die de gastheer goedgunstig aan de bezoekers had afgestaan. Ze richtten er zich zo huiselijk mogelijk in. Het werd gezellig bij het knappende vuurtje.
„Zou er werkelijk een Hollands schip in de haven liggen."
„Dat is best mogelijk, jongen, er komen veel Hollanders."
„Wie mag het zijn?" peinsde Heemskerk.
Er zijn zoveel schippers, Heemskerk, en wat doet het er eigenlijk toe.
„Hoe ver is Kola weg, Leen?"
„Als ik het goed begrepen heb, twee dagen."
„Dan moeten we nog vier dagen wachten."
„Dat klopt als een bus, Proppeschieter, maar ik zou zo zeggen, die vier dagen kunnen er ook nog wel bij."
„Eet je vis, jongen", zei Heemskerk, „en wacht geduldig af. We hebben immers, wat we nodig hebben om in leven te blijven, en dat is veel."
Jaap voelde, dat de schipper gelijk had.

Hoofdstuk XXVI

Er kwam een goede bekende, dien men reeds lang dood gewaand had. Jaap en Leen gaan naar het museum om hun eigen boot te bekijken. Hun hemden zijn blij, dat ze weer eens op een echt Hollands schip aan de lijn hangen te drogen.

En na twee dagen, wie kwamen daar aan?
Het waren toch niet de mannen, die men uitgezonden had, want die werden pas over twee dagen verwacht!
Hol ze tegemoet, Jaap, en kijk wie het zijn!
Het was de man, die de weg zou wijzen, maar de twee leden van de bemanning waren niet bij hem. Hij was vergezeld van twee andere zeelui, en Jaap keek zijn ogen uit, want een er van kende hij opperbest, want het was de schipper van het tweede vaartuig dat gelijk met dat van Barents en Heemskerk uitgevaren was om de weg om de Noord naar Indië te zoeken.
„Heb ik jou niet meer gezien, jongen?" vroeg Jan Cornelisz Rijp, en zijn ogen gingen wijd open. „Ben jij niet de scheepsjongen van Barents en Heemskerk?"
„Ja, schipper", antwoordde Jaap.
„Zo, je kent me dus!"
Natuurlijk, Jaap zou schipper Rijp niet kennen. Hij herinnerde zich nog zo goed het ogenblik, dat de twee schepen van elkander gingen. Hoeveel malen hadden ze op Nova-Zembla niet over het lot van schip en bemanning gesproken? Hoe zou het met hen afgelopen zijn! Zouden ze in het ijs beklemd zijn geraakt en ellendig omgekomen? Zij zelf zaten goed en wel in het Behouden Huis, ze hadden het koud en kregen dikwijls ongewenst

bezoek, maar ze hadden er het leven afgebracht. Hoe zou het met de anderen zijn?
Zo hadden ze dikwijls gepraat.
En nu stond schipper Rijp in levenden lijve voor hem.
„Honger?" vroeg Rijp.
Ja, Jaap's maag jeukte.
„Gauw mee naar de hut dan", sprak Jan Cornelisz, „we hebben wat te eten meegebracht."
De schipper jokte niet. De wegwijzer droeg een flink pak op zijn schouders; de inhoud daarvan was voldoende om een aantal hongerige magen te vullen.
Schipper Rijp wees op het pak en zei: „als het op is komt er meer."
En toen het weerzien voor de hut.
„Ben jij het werkelijk, Heemskerk!"
„En jij, Rijp, ik had je reeds lang opgegeven, man. We durfden niet te hopen, dat je het er levend af zou brengen."
„En toch is dat gebeurd, zoals je ziet."
De beide schippers vertelden elkander hun wedervaren. Schipper Rijp had, nadat hij verder in het Noorden tegen het ijs gelopen was en begrepen had, dat hij zijn doel niet zou kunnen bereiken, de steven gewend en was naar het vaderland teruggekeerd. Daar had hij verslag uitgebracht van zijn tocht en was in dienst getreden van een andere rederij. Hij had sedert enige reizen gemaakt en lag nu met zijn schip in Kola.
„Een gelukkig toeval", zei Heemskerk, „dat we juist jou hier mogen ontmoeten; wie had dat kunnen denken!"
„Zo keren we toch nog gezamenlijk huiswaarts, Heemskerk", antwoordde Rijp.
Er was grote vreugde, maar die werd getemperd, door de herinnering aan hen, die er geen getuige van mochten zijn.
Rijp liet zich alles vertellen omtrent Barents.
Daar was echter weinig van te zeggen, want de dappere man was bijna ongemerkt heengegaan.
„Niet eens gezien, dat hij ziek was?"
„Nee, hij heeft met geen enkel woord geklaagd."
„Net iets voor hem", antwoordde Rijp, „klagen lag niet

M. Valls

in zijn aard. Hij was een man van doen", „en zo iemand ben jij ook", dacht hij, maar die woorden zei hij niet. Hij had herhaaldelijk verschil van mening gehad met Barents, over de te volgen koers, en dat was wel eens hard tegen hard gegaan, maar hij had in hem altijd den man gezien, die wist wat hij wilde en die zijn wil doorzette ook. Hij had hem zeer hooggeacht. Nu was hij er niet meer. Hij kon hem niet de hand drukken en hem geluk wensen met zijn eindelijke, gelukkige, behouden aankomst.
Ook de anderen, de eenvoudige zeelieden, die hun leven gegeven hadden, werden herdacht in de armelijke hut in het hoge Noorden.
De volgende dag reeds kwamen de mannen van Kola met een overvloed van levensmiddelen.
De kok had handen te kort. In lang had hij niet zo kunnen kokkerellen. De hut was vervuld van de goede geuren van erwten met spek en bruine bonen met uien. Er was verse vis en er waren frisse groenten. Men at zijn genoegen en de scheurbuik moest voor deze probate geneesmiddelen wijken.
De boten werden zo goed en zo kwaad als het ging opgelapt en toen die gereed waren, voer men de rivier op naar de stad, waar het schip van Rijp op hen lag te wachten.
De mensen in Kola keken hun ogen uit.
De hoofdman kwam zelf naar de kade om hen te verwelkomen. Hij wilde al hun namen weten, die van Jaap ook en schreef die, met vreemdsoortige letters, in een groot boek.
Ook vroeg hij, of hij de boten mocht hebben.
„Wat wilt u daarmee beginnen?" vroeg Heemskerk.
„In het museum plaatsen, als een herinnering aan uw zeldzame tocht. Het komt niet dagelijks voor, dat zeelieden in een open boot van de noordpunt van Nova-Zembla naar hier komen gevaren. Weet jullie wel, dat dit een grote bijzonderheid is, om van de overwintering maar niet eens te spreken. Wij hebben veel bewondering voor uw daden."
Heemskerk gaf toestemming om de boten in het museum te plaatsen, temeer, omdat Rijp zei, dat hij eigenlijk geen

plaats had voor ze aan boord. Hij had reeds een lading, die zijn hele schip in beslag nam.
De hoofdman was zeer in zijn schik. Hij vond goed, dat de bemanning in de stad kwam en de mannen mochten zich vrij bewegen. Hijzelf ging mee naar het schip van Rijp, dat verderop in de haven lag en hij bleef lang aan boord, in druk gesprek met de beide schippers. Hij wilde alles weten van de overwintering en van de reis, want hij was een weetgierig man. De voornaamste dingen tekende hij op om er later verslag van te kunnen doen aan den koning. Hij bleef zelfs eten en het werd een gezellige maaltijd.
Jaap en Leen, Gerrit de Veer en de bootsman, lieten zich bekijken door de mensen van Kola. Ze stapten door de straten alsof ze daar altijd gewoond hadden. De mannen zochten een barbier op, die hun baarden afknipte en hen daarna met een stomp scheermes onder handen nam. Ze wilden, dat Jaap ook in de scheerstoel plaats nemen zou, en dat deed hij ook, maar het was alleen om zijn lange krullen te laten knippen. Zijn baard zat nog diep in zijn keel.
„Dat komt nog, Proppeschieter", zei Leen.
Ze probeerden hun steentjes te verkopen, maar dat lukte niet. De kooplieden lachten hun tanden bloot en toonden hen kristallen, die veel schitterender waren dan de hunne. Ze zeiden in hun taaltje, dat ze geen water naar de zee moesten dragen, maar dat verstonden onze Hollandse jongens niet; zelfs ouwe Leen, die in zoveel vreemde havens geweest was, kon er niet uit wijs worden.
Ze bergden dus hun steentjes maar weer op. Daarmee zouden ze in Amsterdam meer succes hebben, zei Gerrit de Veer en de bootsman knikte, dat dit zo was. Daar gaven de mensen veel geld voor die dingen.
Ze gingen ook naar het museum, waar men de boten had opgeborgen.
Men wilde hen eerst niet binnenlaten, want ze zagen er zo anders dan anders uit en je kon niet uit hen wijs worden. Je kon maar niet iedereen in je museum toelaten. Je wist immers nooit vooruit, wie je voor had.
Maar toen de hoofdman er van hoorde stuurde hij een

zwaargebaarden, hooggemutsten diender naar het museum en toen veranderde de wachter als een blad aan een boom. Hij greep ouwe Leens knuist en scheen die te willen kussen, maar daar was die stoere pikbroek helemaal niet van gediend. Hij hield niet van zoenen, zei hij, in goed Hollands, waar de wachter niets van verstond natuurlijk, maar dat hij opvatte als een groot compliment. Hy vertrok zijn gebaarde gezicht tot een soort van grijns en nodigde het gezelschap uit binnen te treden. Hij bracht hen bij de sloepen en begon een heel verhaal te vertellen over een reis om de wereld, maar dat de boten niet verder gekund hadden, omdat ze aan het eind van de wereld tegengehouden waren door ijsbergen zo groot, dat men de toppen niet kon onderscheiden, laat staan dan er doorheen breken. Hij ratelde tien minuten lang en het gezelschap stond al die tijd geduldig te luisteren, zonder een woord te begrijpen van wat die man allemaal brabbelde.
En toen zei de ruige diender, dat hij geen apekool verkopen moest, want dat hij de mensen voor had, die met die boten van Nova-Zembla gekomen waren, door weer en wind en ijs en sneeuw.
De wachter verslikte zich en toen hij vernam, dat de hoofdman bij den schipper van deze mensen op bezoek was, begreep hij, beter te doen met te zwijgen. Hij zei dan ook geen woord meer, maar staarde het gezelschap aan of hij spoken zag en hij knikte door als een knipmes, toen ouwe Leen hem een zilverstuk in de hand stopte.
Hij bedankte de heren vriendelijk, maar met weinig woorden en hij liet toe, dat Jaap en Leen nog gauw hun namen in de boeg van de boot, waarmee ze zoveel avonturen beleefd hadden, sneden, hoewel dat toch niet mocht, want het was verboden de voorwerpen aan te raken of te beschadigen.
En na een hele dag door de stad gezworven te hebben, keerde het gezelschap terug naar de haven.
Daar vroegen ze zoet water aan schipper Rijp, die hun een tobbe liet geven en wasten hun hemden.
Die hingen ze in het want en gingen naar kooi.
De hemden hingen te fladderen in de wind en de lichte

maan had schik in het geval. Dat van Jaap gaf dat van Leen een mouw en samen dansten die twee een lustig dansje. De hemden der overigen, die eveneens te drogen hingen, deden het hunne om het feest volkomen te maken.
Het was voor het eerst, sedert heel lang, dat ze weer eens op een behoorlijk schip aan de lijn hingen te wapperen. Dat drogen in het Behouden Huis en gedurende de reis was niets geweest vergeleken bij dit. Een zeemanshemd komt een lijn op een echt schip toe.
En een zeeman een echte kooi.
Jaap rolde zich behaaglijk in zijn deken en luisterde als vanouds naar het genoeglijke zagen van den ouden Leen. Hij miste maar één ding: de droge kuch van Barents.

Hoofdstuk XXVII

Besluit met een toespraak van een der heren burgemeesters en een rede van dominé Plancius. Jaap slaapt weer in zijn eigen bed.

Schipper Rijp had nog het een en ander te laden en te lossen, maar toen dat gebeurd was liet hij de ankers lichten en de zeilen hijsen.
Het schip stoof lustig over de golven. De wind zong in het want en de wimpels wapperden vrolijk. Het was of ze wilden zeggen: „Kijk jullie eens goed uit je ogen, wind en water, fjorden en drijvende ijsbergen, wie denken jullie wel, dat we aan boord hebben? Nee, doe maar geen moeite, want dat raden jullie nooit. We hebben Heemskerk en zijn bemanning opgepikt; ja, Jaap en Leen zijn er ook bij. Ze hebben de lange poolwinter op Nova-Zembla doorgebracht, zijn half bevroren geweest, hebben gebrek en armoe geleden en zijn menigmaal maar ternauwernood aan de dood ontsnapt, maar nu zijn ze behouden en wel bij ons aan boord. Verheug je, wind en wolken, fjorden en golven, want het is vandaag een goede dag."
Zó wapperden de wimpels en waaide de vlag, speelden de golven en zong de wind.
Ook de bemanning was in een opgeruimde stemming. Velen van Heemskerk's volk hadden kennissen aangetroffen onder dat van Rijp, zooals dat gaat met zeelui, die hun leven lang op de zee hebben rondgezwalkt.
Ahoi, maat! hoe gaat het er mee!
Schipper Rijp had een voorspoedige reis. De wind bleef gunstig en blies de zeilen vol. Bruinvissen dartelden voor de boeg.

De boer met zijn varkens.
Jaap kon er lang naar staan kijken, over de reling geleund. Het was zo'n koddig gezicht, die rakkers tussen de golven te zien buitelen en wentelen. Het leken wielen van een ongeziene zeewagen. Soms sprong eentje hoog boven water uit. Jaap kon niet begrijpen, hoe dat mogelijk was voor zo'n zwaar beest.
Maar de bruinvissen zelf schenen er niet de minste moeite mee te hebben. Die hadden nu eenmaal schik in hun leven.
Nu zul je spoedig thuis zijn, Jaap.
Wat klonk dat innig, thuis. Hij stelde zich voor, hoe zijn moeder aan tafel zat, gebogen over haar stopwerk. Er lag een ernstige trek om haar mond, want ze treurde om hem.
Jaap kijkt naar een wit wolkje, dat voor de wind uitdrijft. Het gaat veel sneller dan het schip. Jaap zou passagier willen zijn op dat wolkje.
Hij moet inwendig lachen. Passagier op een witte wolk, stel je voor, hij, Jaap, met zijn ruige poolmuts op zijn hoofd en zijn drie broeken aan. De wolk zou hem zien komen.
Maar als hij mee mocht zou hij veel vlugger in Amsterdam zijn dan nu. Dan hoefden zijn ouders niet zo lang in onzekerheid te blijven over zijn lot.
Nu moet je niet zwaarmoedig worden, Jaap; je hebt het zolang uitgehouden, dit kleine tijdje kan er ook nog wel bij.
O, maar het gaat niet in de eerste plaats om hemzelf, maar om hen, die thuis in angst en vrees leven om hem.
Nog wat geduld, jongen.
Vreemd, dat de tijd veel langer schijnt te duren nu, dan op Nova-Zembla en gedurende de reis in de boten en daar was het toch werkelijk niet zo prettig. Nu heeft hij wat zijn hartje begeert en de tijd wil maar niet omgaan.
Maar dat heeft hij mis, want de tijd gaat wel voorbij en het schip vooruit. Dit laatste schiet zelfs flink op. Noorwegen was al achter de rug.
„Waar gaan we aan wal, Leen, op Texel?"
„Nee, Proppeschieter, we zeilen de Maas op."

Dat valt een beetje tegen, want het maakt de reis langer, maar het is nu eenmaal zo beslist en dus is er niets aan te veranderen.
Eindelijk, in het eind van October 1597, zeilt het schip de Maas op.
Jaap staat op de voorplecht naast Ouwen Leen en Gerrit de Veer.
Ze zien de Hollandse kust en kunnen het haast niet geloven.
Maar het is toch werkelijk zo. Daar heb je het lage land, achter de duinen. Het is of het de schipbreukelingen een hartelijk welkom toeroept. „Zo, ben jullie daar eindelijk. Ik heb lang op jullie gewacht, jongens; kijk maar eens goed naar me. Ik zie er toch anders uit dan Nova-Zembla, nietwaar! niet zo bar en zo kaal. Ik ben blij, dat je er bent, Jaap."
Jaap voelt zijn ogen branden. Dat is een beetje hinderlijk, want hij wil wat zeggen tegen Leen, en nu kunnen de woorden niet over zijn lippen. Hij is bang, dat Leen aan hem zal merken, dat hij dichter bij het huilen is dan bij het lachen, en daar schaamt hij zich voor.
Maar het is of het goede Holland zegt: „Je hoeft je niet te schamen, Jaap, laat dat brok in je keel gerust groeien, hoor en dat het heet wordt achter je ogen hindert ook niet. Kijk eens naar ouwen Leen en Gerrit de Veer. Zie je wel, dat Leen's gezicht een heel vreemde uitdrukking heeft en dat Gerrit maar niet anders doet dan zijn neus snuiten en hij is niet eens verkouden! Zelfs Heemskerk is anders dan anders, zie maar hoe stil hij tegen de mast staat, de hand boven de ogen en de muts achter op zijn kruin. Ook hij is onder de indruk, geloof dat maar. Knijp gerust je handen tot vuisten, Jaap, niemand ziet het, omdat ze diep in je zakken steken, maar al deden ze dat niet, dan nog hinderde het niet, want niemand let er op. Ieder heeft genoeg met zichzelf te doen nu hij Holland voor zijn ogen uit zee op ziet rijzen.
Schaam je vooral niet, Jaap, het is heel goed zo. Als het anders was met je, zou er meer reden wezen om je te schamen."
Jaap kan haast niet zien, hoe mooi Holland is, want zijn

ogen schijnen te zwemmen, en dat is een beetje lastig, maar toch ook goed, want hij voelt zich zo gelukkig.
En dan hoort hij Leen zeggen: „daar zijn we dan, Proppe-schieter". En het is merkwaardig, hoe vreemd Leen's stem klinkt. Dat komt niet doordat Jaap niet goed kan horen, maar het vindt zijn oorzaak in Leen zelf, die moeite heeft om te praten.
Jaap kijkt op naar zijn ouden vriend, en hij ziet, hoe diens mondhoeken trekken en zijn ogen knipperen.
„Ja, Leen, we zijn er eindelijk."
„Nou is 't goeie leventje uit, jog", zegt Leen en hij probeert grappig te zijn, maar het gaat hem niet al te best af.

Aan de wal is het een hele drukte.
De mensen hebben het nieuws al dagen geleden gehoord.
De verloren gewaande poolreizigers komen terug.
Heemskerk en Barents?
Ja, maar Barents is er niet bij.
Hoe weet je dat?
Ja, hoe weet men dat. De een heeft het den ander verteld. Als een lopend vuurtje heeft het bericht zich door het land verspreid. Iedereen is er van op de hoogte.
Ook tot Amsterdam is de tijding doorgedrongen.
Moeder Evertsz weet niet of ze droomt of waakt. Is het werkelijk waar, of praten de mensen maar wat? Is het dan mogelijk, dat haar jongen terugkeert? Ze kan het haast niet geloven.
Ze gaat naar dominé Plancius en die ontvangt haar in zijn studeerkamer.
De dominé is erg zenuwachtig, bijna zo overstuur als moeder Evertsz zelf, maar hij kan zich beter beheersen. Toch kun je heel best aan hem merken, hoe het bericht hem getroffen heeft. Hij is bezig met zijn kaarten en papieren, maar dat is meer schijn dan werkelijkheid. Dat doet hij maar, omdat hij het gewoon is, zonder dat hij het weet eigenlijk. Zijn gedachten zijn er niet bij. Die zijn bij de teruggekeerde mensen. Ze zijn reeds op weg naar Amsterdam zoals hij vernomen heeft.
Moeder Evertsz moet gaan zitten, ja, in de grote makke-

lijke stoel, die naast de globe staat. Ze komt zeker voor Jaap?
Ja, voor Jaap. Wat denkt dominé, is het waar, wat de mensen zeggen, of is het maar gepraat?
Nee, het is de waarheid.
Moeder Evertsz heeft een gevoel, of de kamer draait. Ze kan haast niet in haar stoel blijven zitten. Straks glijdt ze er nog uit. Ze wordt duizelig.
„Wat is er, moeder?" vraagt dominé, „ben je niet goed?"
„Het is al over, dominé, maar het was bijna te veel. Ik heb het niet durven hopen, maar nu u het zegt, mag ik het geloven, niet waar?"
„Je kunt het gerust geloven hoor, ik heb betrouwbare berichten ontvangen."
„Is hij gezond en wel?" vraagt moeder Evertsz nog.
„Ja, alles is in orde", zegt dominé.
Ze blijft langer, dan ze van plan was, want de dominé wil haar niet laten gaan. Hij is zo vriendelijk en voorkomend. Hij doet net, of Jaap ook een beetje van hem is, en dat is ook wel zo, want hij heeft immers gezorgd, dat hij aanmonsteren kon. Hij heeft dikwijls bij zichzelf gezegd, had ik me maar niet met den jongen bemoeid, en zie, nu is alles zo prachtig terecht gekomen. Inplaats van verloren is hij behouden. Ik ben blij, dat ik hem heb laten monsteren, want hij zal een goed zeeman worden, hij met zijn ondervinding.
Ze praatten lang en veel over Jaap; hoe hij er uit zal zien na zo lange tijd, maar eindelijk mag moeder toch opstaan en vertrekken.
Schoenmaker Evertsz had de tijd, dat zijn vrouw bij den dominé was, geen pin in het leer geslagen. Hij zat maar in zijn pothuisje door de kleine, groene ruitjes te turen zonder iets te zien. Waarom kwam ze nog niet terug? Zeker had ze slecht nieuws, anders was ze er wel al geweest.
Ach, hij durfde niet te hopen.
Maar toen zijn vrouw terugkwam, en hem het onderhoud met den dominé meedeelde, moest hij het wel geloven.
„Het is dus werkelijk waar, moeder?"
„De dominé zegt het, man."

En intussen dromden de mensen samen voor het huis van schoenmaker Evertsz. Ze wilden weten, of de jongen werkelijk terug zou komen en als dat gebeurde, wilden ze er getuige van zijn. Zoiets gebeurde niet elke dag.
Moeder had de geburen uitgenodigd binnen te komen, maar de anderen moesten buiten blijven staan, want ze had geen ruimte genoeg om al die mensen te ontvangen.
Ze vertelde, wat ze van den dominé vernomen had en iedereen verheugde zich in het geluk van het schoenmakersgezin.
Bij al die drukte kwam meester Jochem ook nog.
De mensen voor de deur maakten eerbiedig plaats voor hem.
„Laat de meester door, hij wil naar binnen."
„Wat heeft meester Jochem hier te doen?" vroegen sommigen, die niet op de hoogte waren, maar anderen antwoordden: „Jaap heeft bij hem in de klas gezeten om het ABC te leren", en toen begreep men best, dat de meester behoefte voelde om de familie Evertsz te bezoeken.
Intussen kwamen Jaap en Leen en de anderen de stad binnen.
Ze verwekten groot opzien in hun poolkleding, met de ruige mutsen van vossevel.
„Daar heb je ze!"
„Waar! Waar?"
„Zie je ze niet, de mannen met hun ruige mutsen!"
„Wat zien ze er vreemd uit."
„Als je ook een winter aan de pool doorgebracht hebt."
„Hoort die jongen er ook bij?"
„Dat is Jaap van schoenmaker Evertsz."
„Een flinke jongen, eentje om trots op te zijn."
Er vormde zich een stoet.
Ieder wilde er bij zijn en alles zien.
Uit alle ramen staken hoofden.
Er ontstond zo'n drukte, dat de rakkers van den schout er aan te pas moesten komen.
Jaap liep naast Leen; aan het hoofd Heemskerk.
Men wees elkander den kranigen schipper aan.
De naam van Barents ging in fluisterende toon van mond

tot mond. Hoe jammer, dat hij dit niet heeft mogen beleven....
„Zijn er nog meer...."
„Men zegt van vijf, buur."
„Arme kerels."
„Dappere kerels, bedoel je."
„Hoera! voor de bemanning!"
Heemskerk nam zijn muts af en zwaaide de menigte een groet toe.
Zo verscheen de optocht voor het stadhuis, waar H.H. Burgemeesteren en de vroedschap hen in vergadering wachtten.
Ze moesten dadelijk binnenkomen.
Een der burgemeesters, dominé Plancius en een reder spraken hen toe, en bedankten hen voor hun moedig gedrag. „De weg, die jullie zochten", zeiden ze, „hebben jullie wel is waar niet gevonden, maar de verdienste is er niet te minder om. Hij, die een weg wil zoeken, moet er op uit trekken en er niet tegen opzien zijn warme bed te verwisselen tegen een harde bank. Hij moet, als het nodig is, bereid zijn het leven te geven en hij moet weten van doorzetten en volhouden. Zonder mensen met taaie volharding worden nooit nieuwe wegen gevonden. Gij allen, aan het hoofd schipper Heemskerk, hebt getoond uit het goede hout gesneden te zijn. De stad Amsterdam dankt jullie daarvoor."
Daarna werden gevoelvolle woorden gewijd aan de nagedachtenis van den dapperen Barents en aan de andere mannen, die het vaderland niet terug hadden mogen zien. Het was een zeer plechtig ogenblik.
En toen Jaap de stoep van het stadhuis afkwam, voelde hij ineens twee armen om hem heen.
„Jaap, jongen!"
„Moeder!"
Vader Evertsz werkte zich door de menigte naar voren.
„Laat hem door", mompelde men, „hij is de vader van den jongen."
Eerbiedig week men terzijde.
Vader en zoon schudden elkaar stevig de hand.
Ouwe Leen stond er glimlachend bij. Toch was er iets,

dat hem hinderde. Hij zou niet meer over den Proppe-schieter kunnen vaderen en moederen, nu die eenmaal thuis was, en hij voelde, dat hij hem erg missen zou. Leen had immers niemand op de wereld.
Thuis, in de bekende kamer, om de vertrouwde tafel, moest Jaap van alles en nog wat vertellen en 's avonds, toen hij in zijn eigen bedstee lag, kwam moeder als van-ouds nog even de trap op, om haar jongen toe te dekken. Jaap deed als vroeger, net of hij sliep, maar hij lag klaar wakker, want hij kon niet slapen. Het was net of er nog iets gebeuren moest. Hij wist zelf niet, wat het was, maar zodra hij de trap hoorde kraken wist hij het.
Moeder moest nog komen.
Kun je daar nog altijd niet buiten, Jaap?
Hij voelde haar goede handen tegen zijn wangen.
En toen ze hem wel te rusten had gekust, kwam de slaap in zijn ogen.
Voor het eerst sedert anderhalf jaar sliep Jaap in zijn eigen bed.
Er stond geen bevroren schildwacht voor de deur.
Over die te vroege zonsopkomst in het dagboek van Gerrit de Veer was heel wat te doen. Men raakte er niet over uitgepraat en is dat heden ten dage nog niet.

EINDE

001—483
K113